

Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(22-23 квітня 2020 року)

Рада молодих учених
Бердянського державного педагогічного університету

Друкується за рішенням вченої ради
Бердянського державного педагогічного університету
(Протокол № 8 від 10.03.2020 р.)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова конференції – Богданов Ігор Тимофійович, доктор педагогічних наук, професор, ректор Бердянського державного педагогічного університету.

Співголови:

Ліпич Вікторія Миколаївна, кандидатка філологічних наук, доцентка, проректорка з науково-педагогічної роботи Бердянського державного педагогічного університету;

Попова Анастасія Сергіївна, кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти Бердянського державного педагогічного університету, голова Ради молодих учених БДПУ.

Організатори конференції:

Панова Світлана Олегівна, кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри математики та методики навчання математики, секретарка Ради молодих учених факультету ФМКТО БДПУ;

Гнатюк Віталій Васильович, кандидат біологічних наук, доцент, заступник декана факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини з наукової роботи та міжнародної діяльності БДПУ;

Цибуляк Наталя Юрійвна, кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри прикладної психології та логопедії, голова Ради молодих учених факультету ФДССО БДПУ;

Денисова Анжеліка Сергіївна, провідна фахівчиня Бердянського державного педагогічного університету.

Н-34 Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку :
матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (22-23 квітня 2020 року) : збірник тез. - Бердянськ : БДПУ, 2020. - 183 с.

До збірника увійшли матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку". Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукувачів, викладачів, студентів

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

ЗМІСТ

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ. ЕКОЛОГІЯ

Dzikowski Andrzej Roman roots of the warranty system for animal physical defects	9
Антко Руслан Анатолійович, Поліщук Михайло Іванович Вплив регуляторів росту на продуктивність пшениці ярої	11
Гандзюра Володимир Петрович, Фісунова Надія Миколаївна Екологічна складова національної системи стійкості.....	13
Гнатюк Віталій Васильович, Коваль Карина Валентинівна Екологічний стан лісових ресурсів Запорізької області та заходи щодо його поліпшення.....	15
Демчук Ольга Андріївна Вплив структурованої води на енергію проростання	17
Денисюк Наталія Василівна Поширення <i>Viscum album</i> у парку культури і відпочинку імені Т.Г. Шевченка міста Рівне	19
Різван Олександр Сергійович, Егоров Андрій Борисович Дослідження впливу вихлопних газів на екологію	21
Шевців Мирослав Володимирович До питань мінімізації безпритульних собак та котів м. Рівного	23

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКА

Labuda Damian Report on the condition of the local government unit.....	25
Szelałowska Karolina, Skóra Agnieszka Future of electronic delivery – normative analysis	27
Станкевич Ірина Іванівна Підходи до визначення стійкості розвитку організації.....	29
Шматко Анастасія Юріївна Системний підхід в управлінні ризиком	31

ІСТОРИЧНІ ТА ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Ćwikła Monika Perspectives for changes in the Polish civil procedure based on the 2019 amendment ..	33
Dziaduch Kinga Protection of human rights in the European Union.....	35
Khoperia Margarita Learning canon law in Poland.....	37

**IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
(22-23 квітня 2020 р., м. Бердянськ)**

Krzywkowska Justyna	
Забезпечення вільного віросповідання у польському сімейному праві	39
Krzyżak Lesław	
Religious symbols in public space – Polish theory and practice	42
Mikołajczyk Maciej	
Cohabitation as an alternative to marriage?	44
Ossowska-Salamonowicz Dobrochna	
The journalistic obligation to follow the general editorial programme line established in the statutes or regulations of the editorial office (analysis of the Press Law Act of 26 January 1984)	46
Paszkowski Marek, Nowicki Jacek	
Church divorce, marriage annulment – pro-divorce mentality and indissolubility of canonical marriage	48
Różański Mieczysław	
Protection of archival materials in Poland. Historical analysis	50
Rzeczkowski Adam	
Creating the image of the Polish Police in the last 20 years	52
Rzewuska Magdalena	
Post mortem insemination in the context of the principle of the good of the child	55
Rzewuski Maciej	
Functioning of the judiciary in the light of a pandemic COVID-19. Polish perspective ..	57
Szymaniec Piotr	
Municipal guards in Poland. Some remarks concerning public security in municipality ..	59
Zero Daniel	
Expression of religious beliefs in Poland. Legal regulations and practice	61
Ziółkowska Krystyna	
Standards of employing religion teachers in the Polish education system	63
Короткий Олексій Вікторович	
Ув'язнення в праві держав Східної Європи Раннього нового часу	66
Тертичний Артем Ігорович, Терещенко Тетяна Вадимівна	
Гонконг в контексті Першої опіумної війни	68

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Могілей Ірина Владиславівна	
Мистецтво М. Метнера-піаніста	70

ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

Гордієнко Тетяна Володимирівна, Дубровська Лариса Олександрівна, Дубровський Валерій Леонідович	
Історичний аспект проблеми принципу наочності у навчанні	72

Дьяченко Світлана Олександрівна Феноменологія прийняття рішення особистістю	74
Зверяка Марія Сергіївна Мотиватори поведінки як умова стимуляції мовної активності дітей з особливими освітніми потребами	76
Кобюк Юлія Миколаївна Принципи професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії	78
Комарніцька Людмила Миколаївна Психологічні особливості спілкування підлітків з девіантною поведінкою	80
Кондратенко Тетяна Володимирівна Деякі аспекти оновлення змісту економічної підготовки майбутніх учителів технологій у закладах вищої педагогічної освіти	82
Короткевич Ксенія Єгорівна, Соколова Ольга Валеріївна Структура умінь навчальної самоорганізації суб'єктів хореографічної освіти	84
Корсікова Катерина Геннадіївна Медіаосвіта як інструмент удосконалення педагогічної майстерності майбутніх педагогів	86
Корчагіна Галина Володимирівна Використання інтерактивних методів у процесі навчання зображувальної діяльності майбутніх учителів початкової освіти	88
Крамаренко Алла Миколаївна Здоров'язберігаючий освітній процес як психолого-педагогічна проблема в умовах НУШ	90
Курило Ольга Юріївна Професійно важливі якості майбутніх інженерів-педагогів харчової галузі	92
Литовченко Ірина Миколаївна, Зеліковська Олена Олександрівна Глобалізація як чинник розвитку корпоративної освіти у США	94
Омелько Мар'яна Анатоліївна, Жовта Лариса Олександрівна Впровадження і використання сучасних форм і методів організації самостійної роботи студентів	96
Павленко Анастасія Геннадіївна, Соловйова Наталія Дмитрівна Вивчення англійської граматики на основі пісень	98
Панова Світлана Олегівна Деякі аспекти реалізації дистанційного навчання у педагогічних ВНЗ	100
Панченко Галина Григорівна Про підготовку майбутніх учителів початкової освіти до проведення інтегрованого курсу «Мистецтво»	102
Пасічник Любомир Володимирівна Мовна політика: конкретизація поняття в історико-педагогічному дискурсі	104

Перепеліна Дар'я Сергіївна, Варава Людмила Анатоліївна Особистісний результат при виборі та при прийнятті рішення.....	106
Петрушова Наталія Вікторівна Професійно-орієнтоване навчання іноземним мовам в умовах дистанційної освіти у вищих навчальних закладах.....	108
Пісна Тетяна Миколаївна Використання фрейм-технологій у процесі формування загальноосвітніх компетентностей	110
Подобна Неля Валентинівна, Гордієнко Тетяна Володимирівна Проблемне навчання як засіб розвитку логічного мислення молодших школярів	112
Попова Анастасія Сергіївна Вплив особливостей покоління Z на сучасну професійну орієнтацію	114
Радіонова Марина Сергіївна Вплив самоізоляції в умовах COVID-19 на психічне здоров'я особистості.....	116
Рева Світлана Валеріївна Роль куратора у виховному процесі ВНЗ.....	118
Синиця Аліна Олександрівна Діяльнісний підхід запорука успішної роботи спеціального педагога	120
Сиплива Катерина Сергіївна, Білоусова Надія Валентинівна Особливості булінгу в шкільному віці, профілактика та протистояння булінгу .	122
Степанюк Катерина Іванівна Організація самостійної роботи студентів з курсу «Методика трудового навчання з практикумом» у закладі вищої освіти	124
Тімченко Карина Сергіївна, Чемоніна Лада В'ячеславівна Мультимедіа – сучасний засіб навчання молодших школярів української мови .	126
Федорик Вікторія Володимирівна Особливості ставлення молодших школярів до моральних норм поведінки: порівняльний аналіз.....	128
Цибуляк Наталя Юріївна Майндфулнесс як метод поліпшення психічного стану	130
Цюй Ге, Глазунова Ірина Кимівна Синергетичний підхід у процесі розвитку мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва.....	132

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Генсерук Галина Романівна Цифрові інструменти для зворотнього зв'язку в освітньому процесі	134
--	-----

ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

Бікі Анна – Марія Гаврилівна

Роль рухливих ігор у повсякденному житті дітей шкільного віку 136

Голуб Дмитро Олександрович

Особливості оцінки рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості юних футболістів 15 років 138

Гребельников Олег Миколайович

Здоров'я збереження студентської молоді через інноваційні підходи до фізичного виховання 140

Курянська Владислава Михайлівна, Грєєва Віра Іванівна

Основи здоров'я. Фізична культура і спорт 142

Леоненко Денис Олександрович

Відношення студентів закладів вищої освіти до занять фізичною культурою 144

Маслій Володимир Андрійович, Хомовський Олександр Іванович

Фізичне виховання в умовах інклюзивної освіти 146

Самойленко Вадим Леонідович

Використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх тренерів викладачів з футболу 148

Скородумова Лариса Борисівна

Зміцнення організму студентів засобами загартовування у процесі занять фізичним вихованням 150

Шинкарьова Олена Дмитрівна, Шинкарьов Сергій Іванович

Мотивація здобувачів вищої освіти до занять зі спортивно-педагогічного вдосконалення з фітнесу 152

ФІЛОЛОГІЯ І ЖУРНАЛІСТИКА

Балакін Іван Романович, Давиденко Іван Олександрович

Особливості рецепції образу ведмеда в однойменному тексті рок-гурту «Король и Шут» 155

Березіна Іліана Олександрівна, Давиденко Іван Олександрович

Фанфікшн як жанр пост фольклору 157

Боговін Ольга Володимирівна, Козлова Анастасія Олександрівна

Інтерпретація комедії В. Шекспіра «Сон літньої ночі»: семіотичний аспект 159

Галзман Ганна Вадимівна, Добровольська-Піпіч Ірина Євгенівна

Семантика іспанських медичних термінів як результат метафоризації 161

Сластьонова Дар'я Сергіївна

«Принцеса Марсу» Е.Р. Берроуза : формула романтичної історії в романі та в його екранізації 163

Столярова Юлія Олегівна, Сосницька Галина Миколаївна Порівняльний аналіз паремій з фразеологічною репрезентацією «закоханність» в іспанській, російській та українських мовах	165
Чернишенко Альона Сергіївна, Філоненко Софія Олегівна Трансформація традиційних образів піратів у сучасній дитячій літературі та анімації.....	167

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Roztocki Rafał , Kłak Marcin Technical aspects of air freight service	169
Бурлака Сергій Андрійович Оцінка викидів автотранспорту на основі моделі GREET	171
Герасименко Андрій Олександрович, Денищенко Олександр Валерійович, Барташевський Станіслав Євгенович Розширення сфери ефективного застосування шахтного локомотивного транспорту	173
Єлістратов Вячеслав Олександрович, Албаєв Олександр Михайлович Необхідні умови для стабілізації тиску впорскування палива дизельними двигунами	175

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Ściechowicz Maja Polish anti-crisis shield for the time of the COVID-19 threat from the point of view of employees.	177
Михайленко Наталія Володимирівна Протидія гендерному насильству в Україні: тенденції, проблеми, перспективи.	180

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ. ЕКОЛОГІЯ.

ROMAN ROOTS OF THE WARRANTY SYSTEM FOR ANIMAL PHYSICAL
DEFECTS

(Dzikowski Andrzej, DVM, LLM, PhD candidate)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Latent physical defects of animals sold alive are, in general, of firmly different nature than in other movables or in immovables – they are illnesses [1]. Legal provisions applicable to animals cannot be applied just as to any other sale-objects, because of their specific features as living creatures subject to diseases.

Legal reaction to such facts during the history of humankind, dates back to the ancient Rome [2, 3, 4]. Since then, many various or strictly different regimes of warranty were created (e.g. the ‘German model’ of main defects, the English *caveat emptor* rules, the European consumer law of sales [5]), but the Roman ‘stem’ – or the Aedilician ‘matrix’ [6, 7] or ‘pattern’ – is still present all the general types of warranty for animal physical defects worldwide. Most of the current legislations are – in the analyzed normative area – mixed legal systems [8], based on Roman (or at least romanised) general rules with consumers’ rights, and some, restricted elements of the ‘German’ tradition.

In different countries and legal regimes, the rules of warranty differ *en détail*, however they are parallel *en masse*. This is because most of them descent from the common quell and serve the same purpose.

The discussed Roman model of the responsibility is derived from the law of the curule Aediles, and is based on the *edictum Aedilium curulium de iumentis vendundis* [9, 10], and on the jurisprudence preserved in the Justinian’s *Digest or Pandects* [10]. In its developed stage of the classical period, the seller should was responsible for any defects in the form of *morbi* and *vitia*, which diminish the usefulness of the animal under its proper usage (*usus ministariumque* – functional criterion). Latent defects should be unknown to the buyer in the time of the risk transfer, and detected by him in the period of 6 months. Traditionally, buyer’s rights are recognized as claims *actio redhibitoria* (return of animal and money) and *actio quanti minoris* (*aestimatoria*, price reduction). This model also assumes the existence of the seller’s liability for his assurances, both solemnly stipulated and informal (*dicta* and *promissa*).

So-called ‘Roman legal principle’ or ‘model’ of warranty creates the firm buyers’ position, and protects their rights. This can be observed in the civilian, pecuniary responsibility of sellers’: for defects, for features ascertained, for incompliance with the parties’ will or the contractual purpose, for incapacity for normal usage and functional criterion.

Two thousand years have passed, but still the Aedilician redhibitory and price reduction claims are the most commonly used means of warranty [2, 11]. Moreover, they still seem to be sufficient to ensure proper protection of the buyers’ interests. After all, they were created for this very purpose. Roman law can still be used as an inspiration and a formative factor of the common, inter-, and supernational private law.

Sometimes new ideas arise, but do not work better in practice than the elder ones, sometimes it could be enough to return *ad fontes*.

REFERENCES

1. Falkowska A., Odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy, Warszawa 2010.
2. Zimmermann R., The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition, Oxford 1996.
3. Manna L., Actio redhibitoria e la responsabilità per i vizi della cosa nell'Editto de mancipiis vendundis, Milano 1994.
4. Ortu R., „Aiunt ædiles...” Dichiarazioni del venditore e vizi della cosa venduta nell'editto de mancipiis emundis vendundis, Torino 2008.
5. Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees, EU Official Journal L 171, 07/07/1999, p. 0012-0016.
6. Dajczak W., Znaczenie tradycji prawa rzymskiego dla europejskiej harmonizacji prawa prywatnego, Państwo i Prawo 2/2004.
7. Longchamps de Bérrier F., Skargi edylów kurulnych a dyrektywa 1999/44/EC Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie określonych aspektów sprzedaży i gwarancji na dobra konsumpcyjne, Studia Iuridica 44/2005.
8. Evans-Jones R., The actio quanti minoris in mixed legal systems [in] Roman law as Formative of Modern Legal Systems. Studies in Honour of Wiesław Litewski I, ed. J. Sondel et al., Kraków 2003.
9. Gellius A., Noctes Atticae [in] Le Notti attiche IV-V. Introduzione, testo Latino, traduzione e note, ed. F. Cavazza, Bologna 1985.
10. Digesta seu Pandectae Iustiniani Augusti [in] Corpus Iuris Civilis I, ed. Th. Mommsen, P. Krüger, Berlin 1872.
11. Zimmermann R., Roman Law, Contemporary Law, European Law. The Civilian Tradition Today, Oxford 2001.

ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ

(Антко Р. А., аспірант, Поліщук М. І., кандидат с.-г. наук, доцент)
ВНАУ, м. Вінниця, Україна

Для нормального функціонування рослинного організму недостатньо тільки азоту, фосфору і калію. Важливу роль у живленні рослин відіграють і мікроелементи. Вони приймають участь у процесах синтезу білків, вуглеводів, вітамінів. Під їх впливом поліпшується процес фотосинтезу, підвищується стійкість до посухи, підсилюється імунітет рослин до збудників хвороб, внаслідок чого підвищується врожай на 5-12% і покращується якість зерна [1].

Регулятори росту рослин здатні підвищувати врожаї та покращувати якість продукції сільськогосподарських культур, стійкість до несприятливих умов, фітотоксичної дії пестицидів, ураження хворобами.

Серед елементів мінерального живлення особлива роль належить азоту. Нестача його в період інтенсивного росту рослин погіршує низку фізіологічних процесів, внаслідок чого затримується ріст рослин, відбувається раннє формування репродуктивних органів і зменшується врожайність та погіршується якість зерна [2].

Зміни, що відбулися під впливом регуляторів росту та внесення мінеральних добрив кількістю продуктивних пагонів на одну рослину і структурних показників урожаю з кількістю зерен у колосі та масою 1000 зерен – обумовили зміни в урожайності зерна ярої пшениці.

Вага зерна з одного колоса в середньому при дослідженні на контрольному варіанті становила 0,82 г., тоді як на ділянках вносились мінеральні добрива та регулятори росту даний показник був вищий і становив 1,04-1,21 г.

Аналіз результатів досліджень свідчить, що на рівень урожайності ярої пшениці суттєвий вплив мають як регулятори росту, так і фон удобрення.

В середньому максимальна врожайність зерна ярої пшениці формувалась тоді, коли вносились мінеральні добрива з розрахунку N32P32K32 та проводили підживлення у фазу кушіння N10 та посіви ярої пшениці обприскали регулятором росту і у фазу ярої пшениці кінець виходу в трубку проводити позакореневе підживлення карбамідом у нормі витрати N5 рівень врожаю зерна становить в середньому 4,6 т/га.

Таким чином, однією з основних умов збільшення врожаю зерна пшениці ярої є забезпечення рослин елементами мінерального живлення, насамперед це пов'язано з тим, що вона має слабо розвинену кореневу систему і основна її маса знаходиться в поверхневому орному шарі ґрунту. В зв'язку з цим, пшениця яра дуже вимоглива до наявності у ґрунті рухомих елементів живлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійченко Л.В. Шляхи реалізації продуктивного потенціалу сортів ярої пшениці / І.М. Музафаров // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2007. – Вип. 4 (43). – С. 216-221.
2. Антал Т. В., Гарбар Л. А., Малеончук О. В. та ін. Польова схожість та урожайність пшениці твердої ярої та м'якої при застосуванні мінеральних добрив

**IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
(22-23 квітня 2020 р., м. Бердянськ)**

в умовах Лісостепу України // Вісник Полтавської державної аграрної академії. -
№ 4. – 2016. С.36-39.

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТІЙКОСТІ

(Гандзюра В. П., доктор біол. наук, професор; Фісунова Н. М., студентка 2
курсу ННЦ "Інститут біології та медицини")
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Курс на повноправне членство в ЄС і НАТО офіційно закріплений у Конституції України. На Варшавському саміті 2016 року країни НАТО визначили посилення стійкості одним із пріоритетів діяльності Альянсу, встановивши перелік з семи базових критеріїв НАТО для оцінки цивільної готовності суспільства: гарантована дієвість уряду і критично важливих урядових послуг; стійке постачання енергії; здатність ефективно діяти у разі неконтрольованого переміщення людей; стійкі джерела води і продуктів харчування; здатність реагувати на ситуації з масовими втратами; стійкі системи зв'язку; стійкі транспортні системи. Національна система стійкості передбачає формування комплексного механізму, який включатиме в себе етапи оцінки ризиків, планування та навчань, узгоджені протоколи реагування на кризову ситуацію та відновлення до початкового стану.

Проте, на нашу думку, в концепції «Національної стійкості» екологічній складовій не відведено належного вагомості проблем довкілля для національної безпеки місця. І події останніх місяців в Україні – красномовне тому свідчення. Масові пожежі, проблеми з водними ресурсами, катастрофічне забруднення повітря, пандемія.

Екологічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки держави, яка повинна її гарантувати поряд із військовою, економічною та особистою безпекою. Загрози національної стійкості через навколишнє середовище варті першочергової уваги. Насамперед, екологічну складову слід розглядати як одну з ланок комплексної безпеки певного регіону. На наш погляд, під екологічною безпекою слід розуміти стан захищеності природних об'єктів, життя і здоров'я людини, її майна та господарської діяльності від екологічних загроз. Всі складові природного оточення мають бути оптимальними для нормального функціонування і розвитку людської цивілізації, що можливо лише за якісного стану довкілля.

Якщо розглядати це крізь призму ситуації в Україні, то перше, на що варто звернути увагу – це значне забруднення повітря, яке безпосередньо впливає на людину (високий рівень онкологічних, алергічних та інших захворювань) та низьку тривалість її життя. Вагомий внесок у погіршення стану атмосфери роблять, зокрема, автівки, кількість яких щороку зростає, підприємства чорної металургії, вугільної, хімічної та нафтохімічної промисловості. Вирішення цієї проблеми полягає у вжитті жорстких заходів покарання (значних штрафів тощо) до порушників, розробці плану дії для запобігання забрудненню, переобладнанні на сучасний лад застарілих систем очищення викидів та поступового переходу в містах на електротранспорт. Також не можна не сказати про стан природної води, якість якої дуже погана. Без чистої води належної якості не може йтися про гідні умови життя не лише людей, а й усього живого. Щоб подолати цю проблему, або хоч би "крокувати" до її вирішення, потрібно на державному рівні забезпечувати

розвиток екологічних систем моніторингу (у першу чергу – повітря, води), прогнозувати та розробляти системи запобіжних заходів, аби протидіяти шкідливому впливу на довкілля та життя людей. Необхідно, щоб концепція стійкості посіла чільне місце у новій Стратегії національної безпеки України навіть попри те, що значення цього слова для багатьох в Україні все ще залишається розпливчастим. При цьому варто відзначити, що занадто широке трактування терміну *національна стійкість* так само небезпечне, як і відсутність його визначення. Це може породжувати правові колізії та певні спекуляції, зокрема, щодо розподілу повноважень державних органів у визначеній сфері. І лише коли проблеми екобезпеки посядуть належне місце в системі Національної безпеки і в Національній системі стійкості, можна розраховувати на поліпшення стану екосистем, якості середовища, здоров'я людини та мінімізацію шкоди навіть за умов потужних збурюючих чинників.

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

(Гнатюк В. В., канд. біол. н.;
Коваль К., студентка 2 курсу ФППОМ)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Актуальність. Для більшості країн світу Ліс є національним надбанням, гордістю та достатком держави. У сучасних реаліях, ліс для більшості регіонів України, став основним джерелом незаконного збагачення та втрати еталонних екосистем на фоні глобального впливу зміни клімату. У Запорізькій області, порівняно з іншими областями України, концентрація лісів невелика. Крім того, в області зосереджений найзначніший промисловий потенціал усієї держави – металургійні, гірничозбагачувальні, машинобудівні та хімічні комплекси які значною мірою наносять шкоди навколишньому середовищу. На сучасному етапі значний вплив промисловості завдає шкоду рослинності. Саме тому проблема екологічного стану лісів є досить актуальною та потребує негайного вирішення.

Ступінь досліджуваності проблеми. У регіональній доповіді про стан навколишнього природного середовища Запорізької області у 2018 році опубліковано екологічні проблеми лісових ресурсів та результати заходів щодо збереження та відтворення лісових масивів. Основним чинником знищення лісів в цьому регіоні залишається антропогенний вплив. Лише за останні два роки на території Запорізької області від лісових пожеж загинули лісові насадження на площі 72 га.

Мета і методи дослідження. Мета полягає у тому, щоб проаналізувати сучасний екологічний стан лісових ресурсів Запорізької області та пошук шляхів розв'язання даної проблеми. Під час дослідження використовувався метод елементарно-теоретичного аналізу та систематичної обробки інформації.

Сутність дослідження. Запорізька область лежить у степовій зоні, тому для неї характерне безлісся. Загальна площа лісових земель (разом з урахуванням площ полезахисних смуг) складає 117,169 тис. га, з них для ведення лісового господарства державним лісогосподарським підприємствам надано 76,8 тис. га. Природні ліси майже не збереглися, натомість 53% від кількості лісових масивів становлять незначні масиви байрачних лісів, ліси в долинах річок, а також штучні лісові насадження.

Ліси області мають обмежене експлуатаційне значення та за своїм призначенням і розміщенням виконують екологічні функції. Вони закріплені за постійними лісокористувачами, а саме за державними лісогосподарськими підприємствами. До основних лісоутворюючих порід належать робінія звичайна (*Robinia pseudoacacia*), сосна кримська (*Pinus nigra subsp. pallasiana*), дуб звичайний (*Quercus robur* L.), до штучних насаджень також відносять ясеня звичайного (*Fraxinus excelsior*), ясеня американського (*Fraxinus americana*), береста звичайного (*Ulmus minor* Mill.) і дрібнолистого (*Ulmus parvifolia*), клена гостролистого (*Acer platanoides*), гледичії колюча (*Gleditsia triacanthos* L.).

За останні роки Запорізька область ввійшла в трійку областей за кількістю знищених лісових масивів внаслідок пожеж. У 2019 році було зафіксовано 28

випадків лісових пожеж, що сталися через недбалість людей. Значна кількість дерев загинула через лісових шкідників, а саме через зелену дубову листовійку, звичайного соснового пильщика та рудого соснового пильщика.

Для поновлення лісових ресурсів цього регіону щорічно проводять роботи по догляду за лісом. Лісовідновлення здійснюється за рахунок насаджень лісових культур. В рамках Програми з розвитку лісового фонду Запорізької області на період з 2019 до 2022 року надано 3 млн грн для поновлення захисних лісових насаджень та на догляд за лісовими культурами.

У 2019 році в рамках Програми з розвитку лісового фонду Запорізької області, БДПУ долучився до загальноміського заходу «Майбутнє лісу у твої руках» де було висаджено близько 5 тисяч саджанців різних видів дерев.

За даними Запорізької обласної державної адміністрації ефективність боротьби з лісовими пожежами забезпечується регулярною профілактичною роботою серед населення завдяки засобам масової інформації. Природно-заповідні фонди займаються охороною та поновленням лісів, створюють умови для захисту дерев від вирубки.

Висновки. Отже, проаналізувавши данні та факти по досліджуваній проблемі, можна стверджувати, що більша частина лісових масивів Запорізької області піддається антропогенному впливу та призводить до знищення великої кількості лісових насаджень. Поновлення та збереження лісів є пріоритетним напрямком роботи щодо покращення навколишнього природного середовища, адже область є значним промисловим центром нашої країни, а ліси – ефективний спосіб очищення повітря та збереження біорізноманіття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державне агентство лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index> .
2. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Запорізькій області у 2018 році / Департамент екології та природних ресурсів // Регіональна доповідь. – Запоріжжя : ЗОДА, 2019. – 289 с.

ВПЛИВ СТРУКТУРОВАНОЇ ВОДИ НА ЕНЕРГІЮ ПРОРОСТАННЯ

(Демчук О. А., аспірантка кафедри екології та охорони навколишнього
середовища)
ВНАУ, м. Вінниця, Україна

Вода служить середовищем життя живих організмів і є необхідним компонентом функціонування, тому вивчення впливу води є актуальною темою і заслуговує розгляду.

Виявлено стимулюючий вплив структурованої води на енергію проростання і лабораторну схожість насіння редьки посівної, в порівнянні з їх пророщуванням на звичайній воді на 13-20% [1].

За своїми параметрами структурована вода близька до фізіологічних рідин тканин рослин. Структурована вода складається з великих і малих рідких кристалів (кластерів), підвищує її фізіологічну активність в тканинах рослин, полегшує проникнення води і розчинених в ній іонів через мембрани і клітинні стінки. Застосування структурованої води дозволяє значно заощадити її кількість на полив і підвищити врожайність вирощуваних культур в умовах посухи [2].

Визначальна роль води у проростанні насіння, адже насіння – це, перш за все, зародок майбутньої рослини. Швидке проростання насіння необхідне для захисту проростка від шкідників, хвороб і бур'янів. Однією з головних проблем у сільському господарстві є низька схожість насіння і отримання якісних проростків для посіву майбутніх рослин.

Ряд досліджень щодо застосування технології з пророщування насіння в структурованій воді, виявили підвищення продуктивності, якісних показників на 20-35%, високу стійкість до несприятливих умов клімату, різних захворювань, прискорення росту, зниження вмісту нітратів приблизно вдвічі [3].

Дослідження проводились у лабораторії моніторингу довкілля кафедри екології та охорони навколишнього середовища Вінницького національного аграрного університету.

Енергія проростання насіння редьки посівної при зволоженні неструктурованою водою склала 13,3 %. При використанні структурованої води енергія проростання насіння редьки посівної зростає у 2 рази і становить 26,7 % (табл. 1).

Табл. 1

Вплив структурованої води на лабораторну схожість та енергію проростання насіння редьки посівної

Показник	Неструктурована вода	Структурована вода
Енергія проростання насіння, %	13,3	26,7
Лабораторна схожість насіння, %	66,6	86,7

Лабораторна схожість насіння редьки посівної з варіанту зволоження неструктурованою водою становить 66,6 %, а при зволоженні структурованою водою – зростає на 20 %, до рівня 86,6 %.

Отже, обробка насіння редьки посівної структурованою водою сприяє підвищенню її енергії проростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федоренко В. Ф., Ерохин М. Н., Балабанов В. И., Буклагин Д. С., Голубев И. Г., Ищенко С. А. Нанотехнологии и наноматериалы в агропромышленном комплексе: науч. издание. Москва: ФГБНУ «Росинформагротех», – 2011. – 312 с.
2. Серебряков Р.А. Применение структурированной воды в сельскохозяйственном производстве / Р.А. Серебряков, А.П. Степанов, А.А. Стехин // Вестник ВИЭСХ. – 2010. – Т. 1. – №5. – С. 147–151.
3. Курик М.В., Нікітенко А.М. Біоенергоінформаційні властивості води. Вісник Білоцерківського державного аграрного університету. Зб. наук. праць. Випуск II. Біла Церква, 2000. – С. 156–159.

ПОШИРЕННЯ *VISCUM ALBUM* У ПАРКУ КУЛЬТУРИ І ВІДПОЧИНКУ ІМЕНІ
Т.Г. ШЕВЧЕНКА МІСТА РІВНЕ

(Денисюк Н. В., старший викладач)

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

Ураження деревних рослин представниками напівпаразитів роду *Viscum* у парках та скверах м. Рівне є гострою екологічною проблемою. За останні 10 років на території міста *Viscum album* L. набув значного, а місцями – масового поширення у найбільшому та найстарішому парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва ім. Т.Г. Шевченка.

Шкідливий вплив *V. album* на деревні насадження досліджували Василенко І.Д., Філіпова Л.М. [1], Галкін С.І., Драган Н.В [2], Іванців О.Я. [3] та ін., які пов'язують її поширення з комфортними умовами, створеними змінами клімату. Ураження дерев відбувається шляхом перенесення птахами насіння омели.

Мета роботи – дослідити поширення *V. album* на території парку ім. Т.Г. Шевченка. Об'єктом дослідження були деревні рослини парку. Облік ураження дерев проводили навесні та восени 2018-2019 рр. в безлистяний період за методикою Василенко І.Д., Філіпової Л.М. [1].

Результати досліджень. Встановлено, що на території парку зростає 3729 деревних рослин відділів *Pinophyta* та *Magnoliophyta*. Виявлено, що на досліджуваній території *V. album* заселяє представників 12 видів деревних рослин з 9 родин відділу *Magnoliophyta*. Слід зауважити, що з них 7 видів деревних рослин належать до аборигенних та 4 – до інтродукованих видів. Всього виявлено 216 уражених дерев, що становить 9,57% від загальної кількості представників видів, заселених *V. Album*, табл.

Найбільше уражені *V. album* представники родин *Aceraceae* Lindl. та *Tiliaceae* Juss., що становить 74,07% усіх уражених дерев. На деревах середнього і високого ступеня ураження у *Robinia pseudoacacia* L., *Populus alba* L., *Tilia cordata* L. зафіксована суховершинність. Решта порід мають середні та низькі ступені ураження.

Таблиця 1

Оцінка ступеня ураження деревних насаджень *Viscum album*
в парку ім. Т.Г. Шевченка м. Рівне

Породи дерев	К-ть дерев у парку, шт.	Неуражені, шт.	Уражені, шт.				
			К-сть уражених омелою	Ступінь ураження крони			
				низький	середній	високий	дуже високий
<i>Acer platanoides</i> L.	618	511	107	31	64	12	
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	22	17	5	1	2	2	
<i>Betula pendula</i> Roth.	281	280	1	1			
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	57	56	1	1			
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	159	155	4	1	2	1	
<i>Populus alba</i> L.	42	24	18	9	7	2	
<i>Quercus robur</i> L.	95	94	1	1			

**IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
(22-23 квітня 2020 р., м. Бердянськ)**

Quercus rubra Du Rei	22	21	1		1		
Robinia pseudoacacia L.	110	91	19	12	5	2	
Salix alba 'Vittelina pendula'	80	70	10	10			
Tilia cordata L.	640	592	48	26	18	3	1
Ulmus laevis Pall.	130	129	1	1			
Всього	2256	2040	216	94	99	22	1

Ураження хвойних порід *V. albit* на досліджуваній території не зафіксовані.

Висновки. Ураження *V. albit*. характерне для 216 дерев з 3729 зростаючих у парку і становить 5,79%, що свідчить про необхідність прийняття заходів боротьби з її поширенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко І.Д. Боротьба з омелою на деревах тополі у зеленій зоні Білої Церкви / І.Д. Василенко, Л.М. Філіпова, Я.Д. Фучило // Науковий вісник НЛТУ України. - 2013. - Вип. 23.12. - С. 31–38.
2. Галкін С.І. Омела в системі відносин «господар-паразит» / С.І. Галкін, Н.В. Драган, Н.М. Дойко, Ю.В. Пидорич // Інтродукція рослин. - 2017. - №3. - С. 71–77.
3. Іванців В.В. Екологічні особливості поширення омели звичайної в біотопах м. Луцька / В.В. Іванців, О.Я. Іванців // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. - 2013. - № 11. - С. 94–100.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВИХЛОПНИХ ГАЗІВ НА ЕКОЛОГІЮ

(Різван О. С., здобувач ВО, Єгоров А. Б., к.т.н., проф.)
Харківський національний університет радіоелектроніки
ХНУРЕ, м. Харків, Україна

Вихлопні гази – відпрацьоване в двигуні робоче тіло. Є продуктами окислення і неповного згоряння вуглеводневого палива. Викиди вихлопних газів – основна причина перевищення допустимих концентрацій токсичних речовин і канцерогенів в атмосфері великих міст, освіти смогов, є частою причиною отруєння в замкнутах просторах.

Вміст оксиду вуглецю та вуглеводнів у відпрацьованих газах визначають при роботі двигуна в режимі холостого ходу на мінімальній ($n_{\text{мін}}$) і підвищеної ($n_{\text{підв}}$) частотах обертання колінчастого вала двигуна, встановлених виробником автомобіля [1, с. 6].

Склад автомобільних вихлопних газів

	Бензинові двигуни	Дизелі
N ₂ , об. %	74-77	76 – 78
O ₂ , об. %	0,3-8,0	2,0-18,0
H ₂ O (пари), об. %	3,0 -5,53	0,5 – 4,0
CO ₂ , об. %	0,0-16,0	1,0 – 10,0
CO*, об. %	0,1 – 5,0	0,01 – 0,5
Оксиди азоту *, об. %	0,0 – 0,8	0,0002 – 0,5
Вуглеводні *, об. %	0,2 – 3,0	0,09 – 0,5
Альдегіди *, об. %	0,0-0,2	0,001 – 0,009
Сажа **, г / м ³	0,0 – 0,04	0,01 – 1,10
Бензпирен-3,4,г / м ³	10 – 20·10 ⁻⁶	10×10 ⁻⁶

Вплив вихлопних газів на здоров'я людини найбільшу небезпеку становлять оксиди азоту, приблизно в 10 разів більше небезпечні, ніж чадний газ, частка токсичності альдегідів відносно невелика і складає 4-5% від загальної токсичності вихлопних газів. Токсичність різних вуглеводнів сильно відрізняється. Ненасичені вуглеводні у присутності діоксиду азоту фотохімічно окислюються, утворюючи отруйні кисневімісні сполуки - складові смогу.

Крім того, при використанні сірчистих бензинів в гази можуть входити оксиди сірки, при застосуванні етилованого бензину - свинець (тетраетилсвинець), бром, хлор, їх сполуки. Вважається, що аерозолі галоїдних сполук свинцю можуть піддаватися каталітичним і фотохімічним перетворенням, беручи участь в утворенні смогу [2, с. 12].

Тривалий контакт із середовищем, отруєної вихлопними газами автомобілів, викликає загальне ослаблення організму - імунодефіцит. Крім того, гази самі по собі можуть стати причиною різних захворювань. Наприклад, дихальної недостатності, гаймориту, ларинготрахеїту, бронхіту, бронхопневмонії, раку легень. Також вихлопні гази викликають атеросклероз судин головного

мозку. Опосередковано через легеневу патологію можуть виникнути і різні порушення серцево-судинної системи. Також вихлопні гази пошкоджують тканини нервової системи і підвищують ризик розвитку деменції [2, с. 15].

ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ 4277:2004 Норми і методи вимірювань вмісту оксиду вуглецю та вуглеводнів у відпрацьованих газах автомобілів з двигунами, що працюють на бензині або газовому паливі
2. Вяткин М. Ф., Куимова М. В. О влиянии выхлопных газов автомобилей на здоровье человека // Молодой ученый. — 2015. — №10. — С. 87-88.

ДО ПИТАНЬ МІНІМІЗАЦІЇ БЕЗПРИТУЛЬНИХ СОБАК ТА КОТІВ м. РІВНОГО

(Шевців М. В., канд. вет.наук, професор)
РДГУ, м. Рівне, Україна

Одним із важливих критеріїв належності до європейської цивілізації є ставлення суспільства до тварин. У стрімко плинній урбанізації нагально виникає проблема постійної адаптації тварин, тобто їхня сінурбанізація. Проблема сінурбанізації (освоєння тваринами міського середовища та співіснування їх з людиною в цьому середовищі) все більше привертає увагу дослідників [1, с. 5], які вказують на екологічну та поведінкову дивергенцію популяцій і збільшення видів особин, схильних до сінантропізації (становлення причинного контакту тварин з антропогенними біотопами і їх елементами) [14, с.63; 22, с.84].

На території м. Рівного приблизно кожна 14-та родина має домашню тварину. Для людини є природним утримання домашніх улюбленців, однак їх неконтрольоване розмноження і безвідповідальне ставлення до них власників, з вини яких вони стають втраченими, або загубленими, призводить до постійного збільшення кількості безпритульних тварин.

Неконтрольованій кількості безпритульних тварин сприяє байдуже, негативне, жорстоке ставлення до них, а зрештою й до людей і, таким чином, викликає підвищення конфліктогенності в суспільстві.

Причинами зазначених явищ є:

- недосконалість нормативно-правової бази у даній сфері;
- недостатній рівень свідомості, культури та інформованості власників тварин та мешканців міста, спричиняє те, що основна частина власників тварин взагалі не дотримується правил утримання тварин;
- відмова від тварин з різних причин сприяє збільшенню кількості зграй біля житлових будинків, своїми діями погіршує санітарно-епідеміологічний та епізоотологічний стан у місті.

Популяція безпритульних тварин поповнюється за рахунок:

тварин, які мали власника, але були загублені, залишені з ініціативи власника на вулиці, покинуті в місцях несанкціонованого продажу тощо. Слід зазначити, що подібні явища мають місце внаслідок неконтрольованого та безвідповідального розмноження домашніх тварин;

розмноження існуючих безпритульних тварин (одна самка в рік народжує 8-12 цуценят);

безпритульних тварин, які мігрували з приміських районів на так звані «вільні території».

Найбільш ефективним шляхом регулювання чисельності безпритульних тварин є реалізація засобів запобігання неконтрольованого розмноження тварин, що мають власників, здійснювана державною та/або місцевою владою за участю громадських організацій.

Засобами такого запобігання є:

- стерилізація безпритульних та дворових собак та котів;

- пільгова стерилізація тварин, що мають власника, для соціально вразливих верств населення (з низьким рівнем доходу – пенсіонери, інваліди тощо), заходи з заохочення стерилізації;
- просвітницька робота з населенням (соціальна реклама, публікації, теле- й радіопередачі, лекційна робота в навчальних закладах тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Заморока А. М. Курс лекцій з етології тварин [рукопис].-Івано-Франківськ, -2007. -60 с.
2. Мешкова Н.Н., Федорович Е.Ю. Ориентировочно-исследовательская деятельность, подражание и игра как психологические механизмы адаптации высших позвоночных к урбанизированной среде.- Москва:Аргус,1996. -226 с.
3. Шевців М.В., Кирильчук О.О. Етологічні особливості сінурбанізації тварин /Тези II Всеукр. наук.-практ.конф. «Теоретичні та прикладні аспекти розвитку біологічних дисциплін (28.11.2017 року). -Рівне:РДГУ, 2017. – С.83-89.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКА

REPORT ON THE CONDITION OF THE LOCAL GOVERNMENT UNIT

(Damian Labuda – student of Faculty of Law)
University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

At the very beginning, it should be noted that the problem raised is new in the Polish legal order. With this in mind, the topic will be developed legally. The work will deal with the presentation of the basic issues along with appropriate legal regulations.

The report on the state of the local government unit was introduced by the Act of 11/01/2018 amending certain acts to increase the participation of citizens in the process of selecting, functioning and controlling certain public bodies. The above institution applies to all levels of local government – municipalities, poviats and voivodships [3, art. 30a; 4, art. 34a; 5]. This new legal regulation is of a social nature, as it ensures greater participation of citizens in the self-government, and the activity of the authorities is more public. This is a step in increasing the responsibility of the authorities and building a true local government community [6, p. 7]. The presented goals result from the justification of the post-parliamentary draft, which forms the basis of this document [7].

In the light of constitutional laws, the executive body is required by May 31 of each year to submit a report to the legislative body. This document generally includes a summary of the functioning of the executive body in particular in the areas of: implementation of regional policy, programs, strategies and civic budget. The power to determine the specific requirements of the report belongs to the legislative body. If the regional council fails to take advantage of this legal possibility, the voivodship board will present the data on the situation in the voivodship on its own. In the light of applicable law, the regional council has the right to, among others, assessing the substantive correctness, verifying the accuracy of information (reliability, authenticity) or checking the purposefulness, effectiveness and efficiency of actions taken. The range of selected legal options of the decision-making body gives rise to the correct and substantive assessment of the management board's activities. [6, p. 11-13]. The content of such a report can definitely be influenced by the practice adopted in a given local government in relation to such documents [2, p. 167-172].

In general, the report is the subject of debate and discussion during the session during which the approval of the budget is adopted. Residents of the relevant local government unit who have collected the required number of signatures may participate in this debate. After the debate, the resolution body adopts a vote in favor of the executive body [3, art. 28aa; 4, art. 30a; 5, art. 34a].

Finally, specify a positive report. This is due to the fact that every year residents will be informed about the progress of public tasks [1, p. 7]. The legislator's intention is certainly not to use this tool for political struggle. The institution in question is too new in the legal order to draw more conclusions, but in my opinion this is the right way to develop local government.

REFERENCES

1. Krawczyk R., *Raport o stanie gminy, „Finanse Komunalne”* 2019, nr 6.
2. Rzeszutko-Piotrowska M., *Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego w polskich gminach, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy* 2013, nr 34.
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r., poz. 506 t.j.).
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2019 r., poz. 511 t.j.).
5. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz.U. z 2019 r., poz. 512 t.j.)
6. Witalec W., *Raport o stanie jednostki samorządu terytorialnego jako instrument oceny działalności jej organu wykonawczego, „Finanse Komunalne”* 2019, nr 9.
7. www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2001 (dostęp: 16.04.2020).

FUTURE OF ELECTRONIC DELIVERY - NORMATIVE ANALYSIS

(Szelągowska Karolina)

Research supervisor: Agnieszka Skóra)

Uniwersytet Warmińsko - Mazurski w. Olsztynie, Poland

“E - Government” is significant for the development of the data economy and the Digital Single Market, especially for ensuring the secure and free movement of data as an enabler for digital innovation in Europe and for reducing the costs of and barriers to seamless functioning of the Single Market. Since from signed the “eGovernement Declaration” in Tallin on 6 October 2017 European Union Member States has taken many steps towards modernising the delivery of public services nationally and across the borders within the EU with digital tools [3].

Electronic delivery service is one of the main directions of e-government development included in Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC (eIDAS). With a view to ensuring the proper functioning of the internal market while aiming at an adequate level of security of electronic identification means and trust services this Regulation established a legal framework for electronic registered delivery [1].

According to the eIDAS Regulation 910/2014 - “electronic registered delivery service” means a service that makes it possible to transmit data between third parties by electronic means and provides evidence relating to the handling of the transmitted data, including proof of sending and receiving the data, and that protects transmitted data against the risk of loss, theft, damage or any unauthorised alterations. Data sent and received using an electronic registered delivery service shall not be denied legal effect and admissibility as evidence in legal proceedings solely on the grounds that it is in an electronic form or that it does not meet the requirements of the qualified electronic registered delivery service [1].

Actually, the electronic delivery service model is already functioning in several European Union Member States, e.g. the Czech Republic, Belgium, Denmark, France and Estonia.

Recently, also Polish Parliament was starting work on implementing a comparable model of electronic delivery service. According to the bill, correspondence will be sent and received by a public body in electronic form. Electronic delivery service will be complemented by a hybrid public service, which consist in replacing correspondence sent in electronic form by paper form and delivering it to the recipient in that form. Therefore, people who, for various reasons, will not be ready to exchange electronic correspondence - thanks to the hybrid public service - will be able to receive traditional delivery of the letter (e.g. the electronic letter will be delivered to the post office, printed and delivered on paper) [2].

The Polish bill on electronic delivery services is part of the new digital services market of the European Union and results from Article 44 of the eIDAS Regulation 910/2014. The bill introduces into the Polish legal order necessary solutions to fulfill the requirements for securing electronic delivery services

Electronic delivery service will obviously improve the functioning of public administration. It will provide high quality services using modern information technologies for the development of society and economy, as well as open the prospect of more people contacting public entities electronically and replace the traditional method of communication based on registered mail in paper form.

REFERENCES

1. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC, source: EUR-Lex, document no. 32014R0910.
2. Rządowy projekt ustawy o doręczeniach elektronicznych, druk 239, source: <https://www.sejm.gov.pl/>
3. Tallinn Declaration on eGovernment at the ministerial meeting during Estonian Presidency of the Council of the EU on 6 October 2017, source: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en>

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СТІЙКОСТІ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ

**(Станкевич І. І., старший викладач)
БДАТУ, м. Мінськ, Республіка Білорусь**

В даний час переважна більшість країн світу визнають сталий розвиток в якості основної моделі розвитку. Значний внесок у вирішення зазначеної проблеми внесли ООН, міжнародні організації, програми, інститути (Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP), Комісія ООН зі сталого розвитку (КСР), Міжнародний інститут світових ресурсів (м. Вашингтон, США), Міжнародний інститут системних досліджень (Австрія), Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку, Американський Інститут світової стеження (Worldwatch) і ін.). У 1983 р. створена ООН Всесвітня комісія з навколишнього середовища і розвитку (комісія Г.Х. Брундтланд) вперше використовувала термін «сталий розвиток». ООН визначає сталий розвиток як розвиток суспільства, що дозволяє задовольняти потреби нинішніх поколінь без шкоди можливостям, які успадковують майбутні покоління для задоволення їх власних потреб [1]. Всесвітній банк розглядає сталий розвиток, як «процес управління сукупністю капіталу (фінансового, природного, людського) спрямований на збереження і розширення можливостей, наявних у людей».

Згідно з прийнятими в РБ НСУР - 2020 і НСУР - 2030 сталий розвиток - це «стабільний розвиток трьох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих компонентів: людини як особистості і генератора нових ідей - конкурентоспроможної економіки - якості навколишнього середовища в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз і викликів довгострокового розвитку» [2].

Зростання стійкості розвитку, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості організацій безпосередньо пов'язаний з реструктуризацією, здійсненням реінжинірингу бізнес-процесів на базі сучасних інформаційних технологій і є однією з основних задач економічного розвитку Республіки Білорусь. Тому важливе значення має розробка і використання в практичній діяльності такої методології управління, яка може сформувати конкурентні переваги і позитивний хід розвитку реального сектора економіки. Сформовані на поточний момент умови господарювання обумовлюють зміну методів управління підприємствами, яка заснована на просуванні різних інноваційних підходів до менеджменту, застосування зарубіжних методик обліково-аналітичних процедур, здійсненні автоматизації бізнес-процесів і т.п.

Молокопереробні організації є динамічними системами, які працюють в постійно мінливих умовах зовнішнього середовища. Тому забезпечення їх сталого розвитку є комплексною проблемою розв'язуваної вищим керівництвом організації на підставі ключових позицій, що характеризують стан зовнішнього та внутрішнього середовища. Одними з основних факторів, є сильні сторони галузі і організації, які є часто вирішальними при виборі стратегії сталого виробництва. А кількісну оцінку їх стійкості можна назвати найбільш важливою умовою забезпечення їх ефективної діяльності. Аналіз проблемної ситуації є етапом управління організацією, але з огляду на економічну складову управління, таким етапом є економічний аналіз фінансово-господарської діяльності. Універсальної

стратегії підходящої для всіх молокопереробних організацій не існує, так як процес розробки стратегії сталого виробництва залежить від позиції на ринку, динамічності її розвитку, потенціалу, конкурентних переваг, поведінки контрагентів і конкурентів, якісних характеристик і асортименту молочної продукції, макроекономічного стану і т.д.

ЛІТЕРАТУРА

1. ООН і сталий розвиток // Організація Об'єднаних Націй. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.un.org>. - Дата доступу: 05.10.2014.
2. Національна стратегія сталого соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на період до 2030 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.srrb.niks.by/info/program.pdf>. - Дата доступу: 12.03.2016.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ РИЗИКОМ

(Шматко А. Ю., студентка напряму підготовки економічна кібернетика)
ЧНУ ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна

На сьогоднішній день зі швидкими темпами розвитку технологій, техніки та підвищенням ролі людського чинника зростає необхідність управління ризиками. У зв'язку з ускладненнями зовнішніх та внутрішніх умов в економіці ризик необхідно розглядати та враховувати на засадах системного підходу управління ризиками.

Дослідженням системного підходу в управлінні ризиком займалися такі вчені: І. Т. Балабанов, В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний, Дж. Хемптон.

Системний підхід – напрям у спеціальній методології науки, завданням якого є розробка методів дослідження й конструювання складних за організацією об'єктів як систем. Він спрямований на розкриття цілісності об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину [1].

Системний підхід до управління ризиком базується на взаємодії двох основних підсистем (суб'єкта й об'єкта управління) та концентрує увагу на значущості кожної з них в контексті єдиної системи.

Суб'єкт управління (керуюча підсистема) – це спеціальна група людей, що керують як діяльністю підприємства, так і ризиком. Суб'єкт управління на основі отриманої інформації за допомогою різних методів та інструментів розробляє й реалізує заходи щодо цілеспрямованого впливу на рівень ризику.

Об'єкт управління (керована підсистема) – це рівень ризику та ресурси, необхідні для розробки й реалізації стратегії діяльності, інформаційні потоки й економічні відносини всередині колективу, між підрозділами підприємства [2, 351].

Для прийняття ризикованих рішень у системному підході необхідно дотримуватись такого алгоритму дій:

- збір інформації;
- структурування отриманої інформації у зручний для аналізу вигляд;
- аналіз інформації про ризики в системі;
- контроль і виявлення ризикової проблеми;
- дослідження співвідношення ризиків окремих елементів системи;
- дослідження співвідношення частоти і складності ризиків окремих елементів;
- генерація переліку можливих наслідків щодо ризиків кожного елемента системи і прогноз ступеня цих впливів для більш високого рівня ієрархічної системи;
- оцінка і верифікація варіантів рішень;
- прийняття, оформлення, доведення до відома виконавців, виконання, контроль за виконанням рішень [3, 70-71].

Отже, системний підхід це взаємодія суб'єкта та об'єкта управління ризиками, перший з яких розглядає явища та процеси в їх взаємозв'язку, враховує вплив окремих елементів і рішень, їх зворотні зв'язки, аналізує та приймає рішення за наведеним алгоритмом, а інший є ресурсами для їх реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Системний підхід [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://leksika.com.ua/16540302/ure/sistemniy_pidhid.
2. Логвінова О. П. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків / О. П. Логвінова, І. М. Семененко. – Харків: Лідер, 2015. – 368 с. – (Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля).
3. Юрков О. С. Теорії прийняття рішень / О. С. Юрков. – Мукачево: МДУ, 2016. – 135 с.

Науковий керівник:
к.т.н., доцент Гадецька Зоя Митрофанівна

ІСТОРИЧНІ ТА ЮРИДИЧНІ НАУКИ

**PERSPECTIVES FOR CHANGES IN THE POLISH CIVIL PROCEDURE BASED ON
THE 2019 AMENDMENT**

(Monika Ćwikła, student of the Faculty of law)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Civil procedure is an area of law that is certainly a subject to the most frequent changes. The essence of individual amendments is conditioned by the legislator's approach to the various institutions of civil procedure, which affect the speed of proceedings. This causes that people dealing with civil proceedings and applying its provisions must constantly analyse the regulations in order to apply them properly in practice [4]. Announced on 6th August 2019 in the Journal of Laws the amendment to the Act of 17th November 1964 Code of Civil Procedure [5] (later as the CCP), is the biggest modification in civil procedure in recent years. The purpose of the amendment was to introduce a comprehensive reform of civil procedure based on streamlining, simplifying and accelerating recognition of cases before common courts [3, p. 2], as well as increasing their reliability [6]. The adopted solutions are therefore justified neither doctrinally or comparative legal, but by the actual needs of the Polish general judiciary, both in terms of improving efficiency and improving the image [8]. The amendment to the Civil Procedure Code includes over 300 new or modified regulations. The first of them came into force already 14 days after the publication of the act in the Journal of Laws [9].

Many amendments concern the new organization of the court's work and including legal agents - the imposition of new obligations [2]. The changes that have been introduced can be classified by using, for example, the criterion of key institutions. Those are: abuse of procedural rights, leaving the letter unrecognised, recording hearing in the court, competence of jurisdiction of the court, interest on court fees. Furthermore formal conditions of pleadings, specification of facts, changes in the scope of service, return of the civil action pursuant to Article 186¹ of CCP, dismissal of the action pursuant to Article 191¹ of CCP [7]. Moreover, the amendment concerns changes in the area of: organisation of proceedings in civil cases, submission of statements and conclusions of evidence motion, precise formulation of conclusions of evidence motion by party in litigation and legal agent, increased activity of the parties in litigation and their legal agent when taking evidence, deformalizing of the rules of evidence: documentary evidence, witness testimony, expert opinion, use of extrajudicial opinions, justification of judgments ex officio. And also possibility of default judgment, appeal proceedings, communication between the court and the parties in litigation and their legal agent, introduction of separate proceedings in economic cases and possibility for a party in litigation and their legal agents to use the accusation of set-off in civil cases. Furthermore introduction of a system of "horizontal complaints", rules of pursuing legal claims from contracts established in the Civil Code, consumer assertion of their rights in court, broadening the competence of court referendary [2]. The new or changed regulations contained in the amendment also refer to electronic proceedings by writ of payment, in which gives up the continuation of the proceedings after lodging a

statement of opposition to the order for payment and to proceedings in the area of labour and social security law [1].

The work on this amendment has been carried out in a considerable pace and haste, which means that some of the changes introduced are criticised by both legal doctrine and the judicial environment, and some of them are right to the point and above all needed. Such a large amendment has caused a lot of confusion in Polish civil procedure, intensive training of judges, advocates, legal advisers, lawyers and other legal groups in order to best prepare them for so many modifications and to practice their profession as well as possible. Until now, there are different interpretations of some regulations, and only practice will be able to point out a bright and clear tactic for applying certain regulations. However, not enough time has passed for such systems to arise. Currently, parliamentary committees are working on further modifications of recently introduced legal regulations.

REFERENCES

1. Gołaczyński J., Szostek D. (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Warszawa 2019, legalis.pl.
2. Jaworski S., Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian, Warszawa 2019, legalis.pl.
3. Ośrodek badań, studiów i legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych, Praktyczne zestawienie najważniejszych zmian procedury cywilnej. Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469), Warszawa 2019, p. 2.
4. Szanciło T., Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II 2019, wyd. 1, 2019, legalis.pl.
5. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 z późn. zm.).
6. https://rf.gov.pl/sprawy-biezace/Wazna_nowelizacja_kodeksu_postepowania_cywilnego__23044 (dostęp: 14.04.2020).
7. <https://www.profinfo.pl/blog/reforma-nowelizacja-kpc-najwazniejsze-zmiany/> (dostęp: 14.04.2020).
8. <https://legalis.pl/nowe-zasady-postepowania-po-nowelizacji-procedury-cywilnej/> (dostęp: 14.04.2020).
9. <https://sip.lex.pl/#/external-news/1795612222?keyword=Nowelizacja%20KPC%202019&cm=SREST> (dostęp: 14.04.2020).

PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE EUROPEAN UNION

(Kinga Dziaduch, student of the Faculty of law)
UMCS, Lublin, Poland

Since the protection of human rights has been given legal guarantees, it is assumed that it has become an issue for lawyers. This has both positive and negative sides. Human rights can certainly be effectively pursued through the courts. Nevertheless, it must be remembered that human values go beyond the framework of legal systems. The purpose of this publication is to describe the legal institutions for investigating human rights and trying to find an answer about the place of the individual in contemporary Europe. The EU supports human rights by participating in multilateral fora such as the Third Committee of the UN General Assembly, the Organisation for Security and Cooperation in Europe (OSCE) and the Council of Europe [5].

In principle, every body of the European Union takes action to protect human rights. However, it does so to varying degrees, depending on its competences. The paper will discuss the most important bodies dealing with this subject.

Council of the European Union

It's a European Union law-making body. It contributes to the protection of human rights through the Common Foreign and Security Policy. The basic protection in this category is the European Instrument for Democracy & Human Rights (EIDHR), which was created in 2006 for non-EU countries. Furthermore, the Council also adopts recommendations on human rights. These are addressed by the Council of the European Union and other bodies. The High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy also takes them into account in his policy.

European Commission

The European Commission plays an important role in protecting human rights through the recognition of the Charter of Fundamental Rights. It is worth noting that the Commission monitors the application of the Charter by Member States and, in extreme cases, refers cases to the Court of Justice in Luxembourg for resolution. The Commission's activities in the field of human rights issues include the drafting of equality directives. These include: Council Directive 2000/78/EC establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation, Draft Directive [COM (2008) 426] on implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of religion or belief, disability, age or sexual orientation [4].

European Ombudsman

The European Ombudsman investigates complaints about maladministration within the Union institutions and bodies [1]. The most important feature of this institution is that the Ombudsman is an individual who communicates personally with citizens, investigating their concerns and seeking a solution to their problems [3, p. 247]. The Ombudsman may request any information from the EU Member States through their permanent representations in Brussels. Complaints may be lodged by citizens of the Union and persons residing or established in the Union. Like the Polish Ombudsman, his or her European counterpart does not issue decisions, is not an appeal body, does not settle disputes, but merely draws up reports and draws the attention of

the competent institutions to respect for human rights [2, p. 455] The Ombudsman's work is to monitor the functioning of the European offices. This includes maladministration. It occurs when an institution fails to act lawfully and violates human rights. It can be discrimination, abuse of power and injustice.

In summary, human rights in the Union form an important part of its functioning. This is reflected in both legislation and politics. It must not be forgotten that the Union should be a shield and guard the rights of its citizens.

REFERENCES

1. Charter of Fundamental Rights of The European Union, article 43.
2. K. Kowalik-Bańczyk, *Prawo do obrony w unijnych postępowaniach antymonopolowych w kierunku unifikacji standardów proceduralnych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2012, p. 455.
3. G. Michałowska, *Ochrona praw człowieka w Radzie Europy i w Unii Europejskiej*, Warszawa 2007, p. 247.
4. Proposal for a Council Directive on implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of religion or belief, disability, age or sexual orientation {SEC(2008) 2180} {SEC(2008) 218}.
5. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/165/human-rights> (11 April 2020).

LEARNING CANON LAW IN POLAND

(Margarita Khoperia, student of Law in Faculty of Law and Administration)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Canon law developed from the very beginning of the functioning of the Church. From the beginning of its existence, Church used the regulations it has created next to customary norms. At first, canon law was taught along with theology. The number of regulations increased with the development of church organizations. That created a problem of how to deal with such a huge amount of material. Originally, there has been made abstracts, such as *Dagome Iudex*, for example, which sometimes referred to the state power in Poland. Then came the *Gratian Decree* - the first scientific treatise on canon law, *the Decrees of Gregory IX* - the first official collection of papal legislation, *Liber Sextus* - the collection of papal constitutions, *Clementine* - a collection of papal decrees and conciliar resolutions, *Extravagant, Universal Extravagant*. All of them are today called the sources of canon law. In the 16th century after the Council of Trent, all these collections were officially proclaimed a collection of canon law called *Corpus Iuris Canonici*. The collection was in force until 1918. After that came amendments and codifications of the Code of Canon Law, on the basis of which universities in the country teach their students.

Canon law, or church law in Christian churches of different traditions, is a system of legal norms. In other words, it is the norms of conduct that are part of the legal order, which determines the functioning of individual Churches, as well as the rights and obligations of individual clergy and laity. Church law also defines the manner in which the Church is managed, its structure, offenses and penalties for it, and also elementary liturgical provisions. The law is due to the nature of the Church. Its basis should be the authority of jurisdiction given to the Church by Christ, while it is seen as a pastoral concern for achieving eternal salvation. Canon law, among others, highlights the legal nature of the Church, as well as the history of the development of law and collections.

In Poland there are three faculties of canon law of the Catholic Church. They are: Faculty of Law, Canon Law and Administration at the John Paul II Catholic University of Lublin (KUL), Faculty of Canon Law at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw (UKSW), University of Canon Law of the Pontifical University of John Paul II in Cracow (UPJP2). Faculties such as KUL and UKSW have the right to confer degrees in canon law. Teaching there should apply criteria from the *Apostolic Constitution Veritatis gaudium*. The legislator defines the tasks of the faculty or institute of canon law as follows: "cultivating and promoting canonical disciplines in the light of evangelical law, as well as in-depth education of students in them, so that they are formed for scientific research and teaching and prepared for special church tasks" (VG 77). The latter include, first and foremost, marital matters, care for families hurt by the crisis, or marriage breakdown. At the faculties of canon law in Poland, statutory research is conducted in the field of church law covered by long-term research programs. Many issues in the field of canon law, e.g. church system, matrimonial law, substantive and procedural criminal law, church-state relations, theory of law or history of law are closely related to relevant issues in state law. In addition, the

Faculties collaborate internationally with other Faculties of Canon Law through the exchange of professors and research experience and the organization of symposia, which helps in the development of trainees at universities, including the lecturers.

In summary, what is canon law? Where to look for employment after getting a degree at canon law? Canon law covers all matters related to the law of the Catholic Church. In addition, when studying this subject, orientation in areas such as history, philosophy and theology is important. After that type of studies, one can deal with legal and property aspects of Catholic life. Therefore, the vision of an ideal candidate emerges that, in order to come true and fully find himself in this type of studies, needs faith and commitment to church life. It will be difficult to master the program's material without passion and knowledge. The perfect candidate must have an impeccable attitude and moral approach to various spheres. In addition, orientation in religious subjects is highly valued. The graduates of the faculty are characterized by knowledge of basic methodological, ethical, theological and legal issues. This allows them to look for employment in secular institutions, such as law firms or companies dealing with law or banking. For those religiously involved remains being a church advocate or defender of church principles.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОБОДИ ВІРОСПОВІДАННЯ У ПОЛЬСЬКОМУ СІМЕЙНОМУ ПРАВІ

(Justyna Krzywkowska, кандидат юридичних наук)
Факультет права й адміністрації Вармінсько-Мазурського університету,
м. Ольштин, Польща

Гарантії свободи віросповідання закріплені не тільки у внутрішньому праві певної релігійної спільноти, але й у міжнародній, європейській та національних правових системах. У кожній державі діють свої норми релігійного права, тобто власна система правового регулювання питань, пов'язаних із релігією та релігійними спільнотами. Свобода віросповідання стосується кожної людини, і в більшості країн поважають вільний вибір особистості, в тому числі й вибір релігії. Вивчаючи це питання, ми опиралися на положення Конституції Польщі [3, статті 25 і 53], Сімейного та опікунського кодексу [8], а також праць дослідників релігійного права – Юзефа Круковського [4], Артура Мезглевського [6], Анни Туні [7] і Марека Белецького [1]. Питання, що стосуються родини, містить і польський Конкордат [2]. Їх можна поділити на три групи: укладання шлюбу, судові рішення у справах шлюбу, співпраця між державою і церквою на користь шлюбу та родини.

Із 1998 року у Польщі діє дозвіл на укладання релігійного шлюбу із цивільними наслідками. Укладати шлюб таким чином дозволено членам 11 релігійних громад: Католицькій церкві, Польській автокефальній православній церкві, Євангельській церкві Аугсбурзької конфесії (лютеранській церкві), Євангельській реформаторській церкві (протестантській церкві), Євангельській методистичній церкві, Церкві християн-баптистів, Церкві адвентистів сьомого дня, Польсько-католицькій церкві, єврейським релігійним общинам, Старокатолицькій церкві Маріавітів, Церкві п'ятдесятників. Відповідно до ст. 1 § 3 Сімейного та опікунського кодексу [2] та ст. 10 Конкордату між Апостольською Столицею і Польською державою, релігійний шлюб у названих вище церквах реєструється в органах державної реєстрації актів цивільного стану (РАЦС) із дотриманням трьох вимог: відсутність перешкод для укладання шлюбу з боку нареченого і нареченої; бажання подружжя, щоб їхній церковний шлюб визнавався польським правом; духовна особа упродовж п'яти робочих днів після укладання шлюбу передає документи чоловіка та дружини керівникові органу державної реєстрації актів цивільного стану. Це дуже зручно для наречених, оскільки їм не потрібно складати подружню присягу двічі: раз у РАЦСі, а потім ще раз у церкві.

Конституція Польщі від 2 квітня 1997 року надає батькам право на виховання дітей відповідно до власних релігійних переконань; є можливість навчати релігії або етики у дошкільних навчальних закладах і державних загальноосвітніх школах; релігійні спільноти можуть створювати освітні заклади й управляти ними [3]. Батьки, як особи, відповідальні за своїх дітей, наділені батьківською владою (батьківськими правами та обов'язками). Сімейний та опікунський кодекс пояснює цей термін так: «Батьківська влада, зокрема, включає обов'язок і право батьків дбати про особу дитини, її майно, а також виховувати

дитину, поважаючи її гідність і права» [8, ст. 95]. Правильне виховання дитини передбачає і турботу про її духовний та фізичний розвиток. Положення Конституції [3, ст. 48] передбачають захист від тиску з боку органів державної влади, освітніх, релігійних чи культурно-виховних установ, а також від нав'язування з їхнього боку моделей виховання. Батьки мають вільний вибір щодо виховання своїх дітей, згідно з вірою, у якій вони виховані, але мусять при цьому зважити, чи буде це корисним для дитини. Польська конституція створює відповідні умови для батьків, щоб вони могли вільно виховувати своїх дітей у вірі, яку самі обрали [5].

З 1 вересня 1990 р. релігія знову введена до державних загальноосвітніх шкіл Польщі. Конституційні положення, що забезпечують вивчення релігії у школі [3, ст. 5, абзац 4], стосуються виключно релігійних спільнот, визнаних законом. До моменту досягнення дитиною повноліття рішення про вибір релігії приймають батьки. По досягненні цього віку кожен учень сам вирішує, що йому вивчати, незалежно від школи, у якій він навчається. Щоб підтвердити своє бажання відвідувати уроки релігії, достатньо простої письмової згоди. Заняття проводяться в обсязі 2 годин на тиждень. Визнання того, що уроки релігії такі ж важливі, як інші предмети, є виявом поваги кожної людини до вираження власних релігійних, світоглядних, філософських переконань у публічному житті. Батьки мають визначати провідний напрям виховання дитини. Основною метою батьківського виховання і навчання молодшої людини є її підготовка до дорослого життя в суспільстві. Важливо розвинути у молоді чуйне ставлення до інших. Можемо виділити три головних інститути християнського виховання: сім'ю, державу і Церкву. Завдяки інформації, яку дитина отримує від батьків, дідусів і бабусів, священника в церкві, вона може розвиватися духовно. Ще змалку дітей потрібно вчити тому, що має моральну цінність, а найкращим середовищем для цього є родина.

Право на свободу віросповідання є засадою демократичної держави, а в основі цієї свободи лежить гідність людини. Право на вільне віросповідання гарантоване всім особам, що перебувають на території Республіки Польща. Це право є невідчужуваним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bielecki Marek, *Dobro dziecka jako przesłanka korzystania z jego prawa do wolności religijnej*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” t. 7 (2004), s. 233-243.
2. Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318 ze zm.).
3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).
4. Krukowski Józef, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2008.
5. Krzywkowska Justyna, *Współdziałanie państwa i Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w zakresie opieki i wychowania dzieci zgodnie z przekonaniami rodziców*, Olsztyn 2018.
6. Mezglewski Artur, *Polski model edukacji religijnej w szkołach publicznych. Aspekty prawne*, Lublin 2009.

7. Mezglewski Artur, Tunia Anna, Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa cywilnego, Warszawa 2007.

8. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 2082).

RELIGIOUS SYMBOLS IN PUBLIC SPACE - POLISH THEORY AND PRACTICE

(Krzyżak Lesław, doctor of law, university professor)
Wołomin International & Regional Cooperation University,
Wołomin, Poland

Over the centuries, relations between the state and the Church in Poland have evolved and underwent many radical changes. This resulted in cultural and social internal factors and external dependence on other countries. In the course of these changes, the approach to religious symbols regulated by state law was modified. The study will discuss the historical foundations of guarantees for religious symbols in public space as well as statutory and judicial guarantees of freedom of conscience and religion.

There are four periods in which relations between the state and the Church and religious associations are shaped: First Polish Republic (996-1917), Second Polish Republic (1918-1939), Polish People's Republic (1945-1989), and then the times of the Third Polish Republic.

Since the baptism of Mieszko I in 966, Poland has become a Catholic state. The Catholic Church had a dominant religion, while respecting the freedoms of other Churches and denominations emerging and operating in the country, mainly of Orthodox, Protestant and Muslim denominations. This model of the state was included in the constitution adopted on May 3, 1791, which included a declaration that the Catholic religion is national and ruling with all its rights [1, 227]. Consequently, three concordats were concluded [2, 2-26], as parliamentary resolutions confirmed by a papal bull [3, 640].

During the Second Polish Republic, the Left Polish Socialist Party demanded the secularity of the country and the separation of Church and state, while right-wing parties strove for Poland to be a religious state and for the Church to have universal and official recognition. In view of the above, by way of compromise, the constitution included formulas that guarantee religious freedom and recognition of religious institutions [4, 11].

During Polish People's Republic, the communists step by step sought to destroy religious consciousness and religious institutions by offering a Marxist-Leninist model of the state and atheistic ideology [5, 7]. The authorities' negative attitude towards the Church's activities prompted the primate to establish apostolic administrations in Opole, Wrocław, Gorzów, Gdańsk and Olsztyn, and then on 15 August 1945 appointing administrators for them. Persecution of the Church and elimination of religion from public life began. The attack on the Church was issued on September 12, 1945, a resolution of the Council of Ministers of the Provisional Government of National Unity breaking the concordat. Appeals and religious symbols were removed from the oath while taking office. By a decree of the Council of Ministers of September 25, 1945, civil weddings were introduced. Then, by a decree of September 6, 1946, all church property was appropriated for the state. Church associations were deprived of legal personality, religious teachers were dismissed and schools were converted into secular institutions. From September 1, 1954, religion was removed from schools. The critical position of the Church towards state authorities, as well as the need to cooperate with respect for

differences of views, was promoted from 1948 to 1981 by Primate Stefan Wyszyński. Discrimination against believers lasted until April 5, 1989, when the round table agreements were signed [1, 232-250].

The transition to coordinated separation led to the adoption on May 17, 1989, of three Church laws and the decision of July 17, 1989 regarding the resumption of diplomatic relations between Poland and the Holy See [1, 254]. From the nineties of the twentieth century, efforts were made towards the return of religious education to school, which was followed by the ordinance of the Minister of National Education of April 14, 1992. The return of religion to school allowed for hanging a cross on the wall in the school hall [6, 12].

Currently, the Constitution of April 2, 1997 guarantees freedom of conscience and religion when it raises the issues of equal rights for churches and other religious associations (Article 25) and when discussing the issues of freedom of conscience and religion (Article 53). The Act on Guarantees of Freedom of May 17, 1989 provides the freedom to choose a religion or belief, as well as various forms of expressing your faith. The constitutional guarantee of freedom is extended in the civil and criminal code. Victims can enforce their rights on a national and international forum.

REFERENCES

1. Krukowski J., Kościół i państwo. Podstawy relacji prawnych, Lublin 2000.
2. Zarzycki Z., Wolność religijna w pierwszych polskich konstytucjach do połowy XIX w., „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2010, Tom 13.
3. Konkordaty, [w:] Encyklopedia Katolicka. Tom 9. Kinszasa – Krzymuska, Migus B. (red.), Wydawca TN KUL, Lublin 2002.
4. Macała J., Polska katolicka w myśli politycznej II RP, Zielona Góra 2004.
5. Dudek A., Państwo i Kościół w Polsce 1945-1970, Kraków 1995.
6. Ordinance of the Minister of National Education of April 14, 1992 on the conditions and method of organizing religious education in public schools (Dz.U. 1992, nr 36, poz. 155, art. 12).

COHABITATION AS AN ALTERNATIVE TO MARRIAGE?

**(Maciej Mikołajczyk, M. A., Faculty of Law and Administration)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn**

According to the legal system in force in Poland, the basis of the family is marriage. On the other hand, actual marriages (cohabitation) do not have any legal protection. Our political principles treat cohabitation as a socially undesirable phenomenon and contrary to the model of relations shaped on the basis of marriage institutions. It may be the source of a family based on the motherhood of the woman (concubine) who gave birth to the child, and on the determined by the voluntary or judicial paternity of a given man (living with a concubine, i.e. a cohabitant) towards that child. The Supreme Court in Poland in one of its rulings took the position that the existence of actual marital co-existence can be said when the situation actually created between a man and a woman is completely analogous to that resulting from a legally concluded marriage. Cohabitation is treated differently in different legal systems.

In the Republic of Poland, especially in the western part of our country, the phenomenon of cohabitation has taken on a large scale and is a significant social and legal problem, which, however, is not regulated by applicable law. The position of the Polish legislator in relation to cohabitation is explained by the need to maintain the rank and social significance of marriage. In my opinion, it should be considered whether granting a concubine, even to a limited extent, the rights that a married woman would have, would undermine the legally contracted marriage, making a cohabiting institution competing with her. On the other hand, however, the legal situation of persons living in actual marital life demands a legal definition of cohabitation, but only covering heterosexual couples. In fact, therefore, cohabitation is outside the law. Therefore, the provisions on the rights and obligations of spouses and family members do not apply to them and they cannot be applied by analogy. As a result, it must be stated that the Polish law in force treats cohabitation as a personal matter of two people, legally indifferent. However, the liquidation of factual relations between parties living in a cohabitation (cohabitants) after its termination takes place under the provisions of the Civil Code and is often much more rigorous than consideration of cases between former spouses. The gender difference is an obvious premise for the establishment of cohabitation as a *de facto* marriage. It is in the concept and results from the goals of cohabitation. Lack of this difference will also occur if, from the medical point of view, it is not possible to determine the sex at all, then - in the case of duality (bisexuality) or when the characteristics of a specific sex similar to the sex of the partner predominate. Homosexual relationships, due to the continuity of views established in this case, the development of culture and applicable ethical norms cannot be treated as cohabitation. In EU countries that recognize cohabitation, the person will also have rights and obligations regarding ownership, inheritance and maintenance following separation. However, several EU countries do not recognize registered partnerships: Bulgaria, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia. The difference between a marriage and a cohabitation basically boils down to the lack of a legal act consisting in entering into a relationship in a manner specified in the provisions of the Family and Guardianship Code. However, this is a very fundamental difference, because it removes cohabitation

outside the scope of applicable law. On the other hand, the other characteristics of cohabitation are the same, if not identical, as in marriage. As in marriage, cohabitation should be considered a monogamous institution, and therefore a relationship between a man and one woman, and vice versa. It can no longer be hidden that the phenomenon of cohabitation is becoming a more and more common fact. Due to the fact that cohabitation can be the source of a family, this fact - whether we want it or not - is of great social importance. It should be noted that some areas of law, e.g. cooperative law, housing law, have acknowledged this fact and regulated the rights of the parties to this actual marriage in important areas of life. However, the family and guardianship code seems to be an impenetrable bastion in this area. However, humanitarian, moral and social considerations, as well as the principles of social coexistence, require legislative protection of the cohabitation parties and their children. It could be provided, e.g. by adding art. 196 of the Civil Code of the third paragraph, which reads as follows: "The provisions of this chapter shall also apply to the joint property of persons who are actually in a marriage."

However, for such an action to enjoy the favor of the law, one should take into account the attempt to define a cohabitation and to include those features that will refer directly to the cohabitants. It should not be an institution competing with the marriage, nor be it an attempt to replace it, but in the event of an emergency it should be recalled. Such a provision, not legally sanctioning cohabitation, would at the same time guarantee a uniform settlement of material human matters based on the provisions of the Act. On the other hand, there is no indication that the phenomenon of cohabitation will disappear or decrease in the future, so this fact must change the previously neutral position of civil law towards the socially important phenomenon, which is cohabitation.

**THE JOURNALISTIC OBLIGATION TO FOLLOW THE GENERAL EDITORIAL
PROGRAMME LINE ESTABLISHED IN THE STATUTES OR REGULATIONS OF
THE EDITORIAL OFFICE (ANALYSIS OF THE PRESS LAW ACT OF 26 JANUARY
1984)**

**(Dobrochna Ossowska-Salamonowicz, Faculty of Law and Administration)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland**

More than 28 years after the end of communism (in 2017), according to politicians, there was still a need to decommunicate the provisions of the fundamental law for freedom of the press in Poland, i. e. the press law [1]. In the scope of the decommunization provisions, among others, the following were repealed provision of article 10 § 2 and 3 which stipulates that a journalist, as part of his or her employment relationship, is obliged to implement the general programme line of the editorial office in which he or she is employed, as set out in the statutes or regulations of the editorial office in which he or she is employed. The activity of a journalist contrary to the regulations or the statutes of the editorial office constitutes a breach of the staff obligation.

The purpose of Article 10 the previous version of the § 2 and § 3 (prior to the amendment in 2017) was to protect the identity of the press title issued by the publishers (or the radio or television station they run) or, more precisely, the viewers' perceptions of such identity that were decisive for the choice of a given medium. For some journalists, this obligation was treated as a restriction on the freedom to choose the topics of the press materials to be prepared for the general editorial line in which the journalist was employed. The possibility of dismissal where a journalist expresses his or her own views and exercises his or her right to free expression was considered a violation of Article 54 of the Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997 (The freedom to express opinions, to acquire and to disseminate information shall be ensured to everyone) [2]. The introduction of an obligation to follow the programme line undoubtedly restricts the journalist's freedom to a considerable extent, but it serves to ensure that the magazine is as uniform as possible and meets the problems and expectations of its recipients. When Parliamentarians amended the press law in 2017, they wondered whether the programme line should really be deleted, especially since the Labour Code is in force? The Labour Code obliges entrepreneurs, including publishers, to regulate by appropriate regulations, i. e. to establish what they will want to establish and introduce into employment contracts. In practice, we are dealing with a certain fiction. Especially since in the article 3 the programme line is left and in Article 36 we also leave the program line.

Therefore, we have such a situation that, on the one hand, we eliminate, on the other hand, we maintain the programme line in both articles. One - in the article 3 - is related to the guarantee and protection of the interests of the press by ensuring that the printing or distribution worker does not hinder the distribution of the letter, and in the article 36 the editorial office has the right to refuse to place an advertisement or announcement if it is inconsistent with the magazine's programme line [3].

Instead of these deleted paragraphs 2 and 3, Article 10, two new ones have been introduced, which strengthen - according to the title of Chapter 2 - the rights of

journalists. The first right referred to in paragraph 2 is Article 10 provides that: „A journalist has the right to refuse to carry out an order of business if he is expected to publish in breach of the principles of fairness, objectivity and professional diligence referred to in Article 12 § 1 press law". Therefore, the obligation for a journalist to act in accordance with the editorial office's programme line has now been replaced by the so-called journalist's duty: the journalist's conscience clause. The second change is that a journalist may refuse to publish a press release if changes have been made to it that distort the meaning and pronunciation of its version. Regardless of the aforementioned amendment to the press law, each author was obliged to supervise the shape of the press material until it was published. This was due to the resolution of the Supreme Court(7), which stated that the obligation of special care and integrity in journalism does not expire as soon as the press material is published (see uh. SN(7) of 18. 2. 2005, III CZP 53/04, OSNC 2005, No. 7-8, item. 114). Revised Article. 10 §3 press law only reinforced the already existing duty of the journalist to ensure the integrity of the text and respect for the rights of the author [4]. In practice, the amendment of the press law, called de-communization, has changed little in the functioning of the journalistic profession. It has only led to the fact that a journalist may be an disloyal employee of his editorial office, not follow the orders of his superior, invoking the conscience clause. The duty of care and reliability required when creating the press material is left unchanged.

REFERENCES

1. Press Law Act of January 26, 1984, O. J. 2018, item 1914 as amended.
2. The Constitution of the Republic Of Poland of 2nd April, 1997, O.J.1997, No. 78, item 483 as amended.
3. <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/biuletyn.xsp?sknrnr=KSP-77> [16.04.2020].
4. B. Kosmus, G. Kuczyński (red.), *Prawo prasowe. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2018, Legalis.

**CHURCH DIVORCE, MARRIAGE ANNULMENT – PRO-DIVORCE MENTALITY
AND INDISSOLUBILITY OF CANONICAL MARRIAGE**

(Marek Paszkowski, Ph. D, Faculty of Law and Administration)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland
(Jacek Nowicki, M. A., Faculty of Canon Law)
Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Poland

Media is the most common source of information about a marriage annulment process. Articles usually compare the divorce process in a civil court with the process of annulment of marriage in a episcopal court, incorrectly calling it a „church divorce”. This fact is confirmed by the Internet search in which the interested parties are confirmed in this false terminology. After typing "church divorce" in a web browser (like google) – canonical law firms' websites appear. In fact, client learns that there is no divorce or annulment in the Catholic Church, after meeting with a lawyer or a court employee. It is worth considering whether the positioning (e.g. in google) of canon law firm websites under the slogans "church divorce" or "annulment of a church wedding", is appropriate due to the different nature of the canonical process and civil process. Also, Catholic media devote too little time to the subject and matter. That is why – canonists' statements on a nationwide television about the reasons for marriage annulment and stages of the procedure are extremely valuable. The last time Catholic affairs became widely commented – where the reforms of Pope Francis in 2015, about acceleration of marital trials in Catholic Church courts.

Church court staff should pay attention to the proper naming and purpose of the trial, which is to examine the validity of the marriage. During the first contact with lawyer or when making a claim, the importance of truthfulness should be emphasized throughout the whole process. The parties of the trial must be aware that usage of false evidence or manipulation (even if it may result in a positive judgment), is still a valid marriage. It is necessary to respond to unethical behaviour of litigants and witnesses (e.g. by saying that the content of testimonies should be written down, "that it would be good"), that they should have a clear declaration that such practises is not tolerated in church courts. Unfortunately, most of the people in court are unaware of the seriousness of the oath before confessing, hence the interrogator should illustrate the sincerity of confessions in court by the example of sin confession. If the penitent in confession does not tell the whole truth, then the received absolution will be invalid. Similarly, in a marriage annulment trial, a judgment based on false testimony can only be positive on paper.

Erroneous naming of marriage annulments can be rooted in the fact that more and more marriages in the Catholic Church are contracted as so-called concordat marriages (canonical marriage with civil rights effects). When such a marriage breaks up, the parties go to court for a civil divorce. The ease of receiving such a court judgment is an encouragement to divorce under Catholic Church. Only knowing the reasons for the annulment of canonical marriage makes people convince themselves of the lack of analogy in both cases. Although the effects of judgments in both legal systems are similar at first glance, in fact they differ not only in terms of names but also in the subject of court proceedings. In the divorce process, it is examined whether there

has been a permanent and complete disintegration of the marriage life, while in the annulment process the court is seeking the answer to the question whether on the day of the marriage there were reasons that caused the marriage annulment, and thus its non-existence. The vast majority of church courts require a copy of a divorce decree when filing a claim. For church courts, among other evidences, an important role is signed to the official documents, e.g. justification for a divorce decree, or a record of a mediation meeting.

The use of incorrect names when defining the canonical process may also result from the fact that the canonical reasons for marriage annulment are also present in the Family and Guardianship Code, e.g. relationship, affinity, mental illness, mental retardation, coercion, error etc.

When examining the annulment of a marriage, the church court examines whether the reasons for the annulment listed in the plaintiff existed at the time of the getting married by couple. If a marriage obstacle or a defect in marriage consent only arose after the marriage was concluded, e.g. a spouse's alcoholism arose two years after entering into a church marriage as a result of losing his job. However, the civil court does not focus its attention on the date of marriage, but based on the evidence gathered, it states that there is no chance of reconciliation between the spouses due to the complete disintegration of the marriage. A more accurate comparison the annulment of a marriage is an action known under family law as action to determine the non-existence of a marriage.

PROTECTION OF ARCHIVAL MATERIALS IN POLAND. HISTORICAL ANALYSIS

(Mieczysław Różański, Dr. habil., professor at the Faculty of Law and
Administration)

University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Issues related to the protection of archival materials, as well as the care of archival materials and the structure of the archival network were raised just on the threshold of the existence of new Polish state that regained independence in 1918. On February 7, 1919, the Head of State Józef Piłsudski signed a Decree on the organization of archives and protection of archival materials [1]. Provisions of this legal act were in force until 1951, when the Decree on archives was issued [2]. Another change in legal regulations binding until today took place in 1983 [8]. The goal is to show how the protection of archival materials has changed in the mentioned legal acts.

1. Decree on the organization of archives and protection of archival materials

The decree was issued in the first months of the independent Polish state and gave the legal foundations for the organization of archives. It adopted a model of centralized archival service and set out the principles of state care over certain archives. The remaining part of the archives was still under private management [3,5,7]. Protection of archival materials was regulated in chapter 1 of the Decree, which indicated that the Archives Department at the Ministry of Religious Denominations and Public Enlightenment was the the superior institution dealing with these issues. In addition, in chapter 3 and 4 the principles of protection implemented by the Department over non-state public archives and over all archival monuments in the country were set out in general manner.

2. Decree on archives

Changes in archival law were made after World War II, which caused that the Polish state was in a different political situation and its territory was significantly changed. The decree on state archives issued on March 29, 1951 gave new legal basis for operation of the state archival service [2]. It was short because it contained only 11 articles and created a new organization of the archival service in Poland. At the same time, it confirmed earlier legal acts that led to the nationalization of archival materials contained in private archives. The decree gained its significance through implementing acts which were announced in its content. The Regulation of the Council of Ministers of April 26, 1952 defined what should be understood by the term “archival materials” and defined the function and structure of these materials. The formal and practical management of the archives was to be exercised by the General Directorate of State Archives, which was subordinated directly to the Prime Minister [6].

3. Act on the national archive resource and archives

A comprehensive legal act which defined the functioning of archives and the principles of protection of archival materials collected in them, was adopted in 1983. This Act regulated in detail what should be understood as archival materials. It gave a legal definition of this term [4,8]. It also introduced a new concept of the national archive resource, which covers all archival materials, regardless of who owns them. It divided this resource into a state resource (owned by states) and non-state resource

(private owners) and established the principles of its protection, with the state authorities exercising supervision over the protection of archival materials stored nationwide. In the case of private owners, the Act limited their property rights, and introduced criminal liability for destroying archival materials [4,8].

REFERENCES

1. Decree on the organization of state archives and the protection of archival materials, *Dziennik Praw Państwa Polskiego* ["Journal of Laws of the Polish State"] 1919, No. 14, item 182.
2. Decree on archives, *Dziennik Ustaw* ["Journal of Laws"] 1951 No. 19, item 149.
3. Konstankiewicz M., "Prawo archiwalne II Rzeczypospolitej" ["Archival law of the Second Polish Republic"], in: *Archiwa w Niepodległej. Stulecie archiwów państwowych 1919–2019* ["Archives in Niepodległości. Centenary of the State Archives 1919–2019"], Warszawa 2019.
4. Konstankiewicz M., Niewęglowski A., *Narodowy zasób archiwalny i archiwa. Komentarz* ["National Archive Resource and Archives. Commentary"], Warszawa 2016.
5. Mamczak-Gadkowska I., *Archiwa państwowe w II Rzeczypospolitej* ["State archives in the Second Polish Republic"], Poznań 2006.
6. Regulation of the Council of Ministers of April 26, 1952 regarding the state archival resource, *Dziennik Ustaw* ["Journal of Laws"] 1952, No. 24, item 165.
7. Tomczak A., *Zarys dziejów archiwów polskich* ["Outline of the history of Polish archives"], Toruń 1982.
8. Act of July 14, 1983 on the national archival resource and archives, *Dziennik Ustaw* ["Journal of Laws"] 1983, No. 38, item 173.

CREATING THE IMAGE OF THE POLISH POLICE OVER THE LAST 20 YEARS

(Adam Rzeczkowski, student of the Faculty of Law)
University of Gdańsk, Poland

The police, not only in Poland but all over the world, are an organization that is constantly being assessed by society. Every society wants to feel that their safety is ensured by professional, trained officers who act in the interest of the citizens. Society does not assess the police as an entire organization, but rather through the prism of individual police officers. People have contact with rank-and-file officers most often, for example, during a roadside check. In such situations, people remember this experience and how they were treated by police officers and whether the police officers treated them with respect [7, p. 137].

Representatives of the doctrine emphasize that the social image of the Polish police – understood as credibility in public opinion [5, p. 169] – is not positive. This hypothesis prompted the author of this paper to identify the reason for the negative reception of Polish police by the public. The author also presents examples and strategies for improving the image of the Polish police. Currently, the police are received in a completely different way than 30-40 years ago. The history of policing is difficult for Polish society. For a long time, many Poles perceived the police as a tool in the hands of the communist system. Of course, in many cases, this image did not have any rational basis [9, p. 8]. Despite this, it remained a problem for many years. Despite the passage of time, the image of the police in Poland is still not perfect [8, p. 92].

For about 20 years, the police have realized that part of society perceives them in a negative way. After 2000, the police began to realize the importance of the communication process. They realized that police officers needed to improve their image, so they hired communication experts. The police had not paid much attention to this aspect of policing before and they soon found that the media described the police as having a “besieged fortress syndrome” [4, p. 229]. When police officers began to be criticized for their statements in the media, they quickly realized how important communicating with the media was.

There have been several examples of warming the police image. One program is called “*community policing*”. The program aims to improve the sense of security of residents of local estates. The main task of the program is to implement the idea of close cooperation between a “neighborhood” policeman and members of the local community [2, p. 129].

In recent days there have been many examples of the “neighborhood” of the police in Poland. Every day, police officers visit residents in home quarantine caused by the coronavirus. Two young policemen from Nowy Dwór Mazowiecki visited one of the families every day. One day, the officers did an unexpected favor for the children of this family because these children could not leave the house for many days. Police officers presented a previously prepared dance choreography for a well-known song. The dance was recorded by passers-by. The Polish police made the recording available on the official Facebook profile. People posted positive comments and shared the recording more than 6,000 times.

Another example of warming the image of the police is publishing a humorous message on the Polish police fan page: *“Due to the COVID-19 pandemic, which caused panic and imposed many new tasks on us and sometimes unpredictable behavior of many people expecting constant help from us and other services, please stop all criminal/shameful/vile activities until further notice. We will appreciate the expected cooperation related to refraining from committing crimes and offences and we thank you in advance for your cooperation and understanding. We will notify you in a separate message when you can return to daily criminal activities. Then we will be able to continue the old ‘policeman-thief’ game.*

Another very important aspect of improving the image of the Polish police is the improvement of officers' skills and qualifications. Much depends on the personal capabilities of individual policemen. In 2012, 93 training projects were carried out in the police force, in total 8,458 policemen participated, including 5,269 policemen in basic training, 277 in training for university graduates and 2,912 policemen in specialist courses [6, p. 69]. This was not much. In 2013, the number of training projects remained at a similar level. Fortunately, there have been more training projects in recent years. The police are constantly looking for solutions to prepare officers in the most effective way to perform their work. The police realize that the education and professional training of police officers has a huge impact on the quality and effectiveness of their work [1, p. 139]. Thanks to this, the police have become a learning organization at all levels, which gives good prospects [3, p. 200].

To sum up, I positively assess the actions taken by the Polish police to improve their image in the eyes of the society. The solutions are well chosen. Of course, there is no doubt that much time and successive actions are still needed for these measures to produce real results. Nevertheless, the Polish police are on the right path.

REFERENCES

1. Cybulski S., Policjanci i ich klienci. Prawo w działaniu. Raport z monitoringu, Warszawa 2001, p. 139.
2. Czapska J., Wójcikiewicz J., Policja w społeczeństwie obywatelskim, Kraków 1999, p. 129.
3. Letkiewicz A., Zarządzanie jakością w Policji – w kierunku organizacji uczącej się [in:] Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy eds. A. Szymaniak, W. Ciepiela, Poznań 2007, p. 200.
4. Mazur J., Komunikowanie się policji ze społeczeństwem, organami administracji państwowej i samorządowej. Studium socjologiczne, Kraków 2012, p. 229.
5. Niedzielski P., Wizerunek policjantów. Wyniki badań kwestionariuszowych [in:] Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy eds. A. Szymaniak, W. Ciepiela, Poznań 2007, p. 169.
6. Rzeczkowska K., Kształtowanie kompetencji komunikacyjnych funkcjonariuszy Policji [in:] Funkcjonariusz publiczny w polskim prawie karnym eds. K. Szczechowicz, I. Jaroszevska, A. Opalska, K. Rzeczkowska, Szczecin 2016, p. 69.
7. Sobczak J., Ochrona dóbr osobistych i prywatności a kształtowanie wizerunku Policji [in:] Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy eds. A. Szymaniak, W. Ciepiela, Poznań 2007, p. 137.
8. Wiszowaty E., Etyka Policji. Między prawem, moralnością i skutecznością, Warszawa 2014, pp. 123-125; zob. także Rzeczkowska K., Agresja wobec

funkcjonariuszy Policji – znieważenie czy ryzyko zawodowe?, „Kortowski Przegląd Prawniczy” 2016, No. 1, p. 92.

9. Żywucka-Kozłowska E., Kowalczyk-Ludzia M., Bronowska K., Ludzia A., Bliżej człowieka. Community policing w polskiej rzeczywistości początku XXI wieku, Szczecin – Olsztyn 2011, p. 8.

POST MORTEM INSEMINATION IN THE CONTEXT OF THE PRINCIPLE OF
THE GOOD OF THE CHILD

(Dr hab. Magdalena Rzewuska)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn

Due to the technological progress taking place, the problem of post mortem insemination is becoming more and more popular [1, p. 27-46; 2, p. 71-81; 3, p. 811-824; 4; 5, p. 165-195]. Under current Polish law, there are no provisions that would allow for the possibility of post mortem insemination, but it cannot be clearly stated that such a procedure is prohibited. As M. Marszelewski rightly observes, since the Polish legislator is silent in this matter, it should be recognized that "this is unbanned and unpardoned" [2, p. 76]. Undoubtedly, allowing the possibility of insemination post mortem raises a number of problems not only of ethical but also legal nature [1, p. 30]. Among them, the most important seems to be whether or not allowing the possibility of using this type of insemination would violate the basic principle of family law, subject to constitutional protection, which is the principle of the good of the child. As representatives of the doctrine rightly point out, "in the system of family law we have, the central figure (...) is a child. Central in the sense that in shaping family relations his interest is the primary factor" [6, p. 41].

From the point of view of the child, the following issues seem to be important and at the same time difficult to decide on the basis of the analyzed matter: determining whether the child is married or extramarital, determining the actual paternity of the child, as well as the child's right to inherit from the deceased parent [3, p. 815-816; 4].

It is not an easy task to opt for the admissibility or inadmissibility of post mortem insemination. On the one hand, one should agree with those representatives of the doctrine who claim that this type of insemination harms the best interests of the child, since the child is deprived of one of the parents from the very beginning of his existence [1, p. 30; 4]. On the other hand, other representatives of the doctrine rightly point out that today the well-being of a child is very often much more threatened by a number of other circumstances that are in no way related to medically assisted reproduction, e.g. by abandoning a child, alcohol abuse by parent, separation of parents [2, p. 75; 7, p. 277]. In addition, it should be noted that children who are born through the use of medically assisted development methods are children awaited, often for a long time, by their parents. Making a decision as to post mortem insemination is undoubtedly associated with the desire to have children, which is not always the case when natural insemination occurs.

According to M. Marszelewski, "undoubtedly, the birth of a child is a highly valued good and there may be cases in which the acceptability of the described reproductive method will be justified. (...) It seems that the law as a system guaranteeing minimum standards of human behavior could allow post mortem insemination. The decision whether to use this right should belong to people so that, in accordance with their system of values and moral evaluation of such behavior, they can make the right decision for themselves" [2, 81].

Due to the limited volume framework of the study, I have indicated in it only selected problems related to the title problems, of which there are many more.

REFERENCES

1. See A. Breczko, M. Andruszkiewicz, Prawo spadkowe w obliczu postępu technologicznego (nowe wyzwania w XXI wieku), „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, vol. 22, nb 4.
2. M. Marszelewski, Zapłodnienie post mortem nasieniem zmarłego męża jako przykład medycznie wspomaganey prokreacji, „Law Review” vol. 2, 2013.
3. Tworkowska-Baraniuk, Sztuczna inseminacja nasieniem zmarłego dawcy – wątpliwości natury prawnej i etycznej, [in:] Non omnis moriar. Osobiste i majątkowe aspekty prawne śmierci człowieka. Zagadnienia wybrane, ed. J. Gołaczyński, J. Mazurkiewicz, J. Turlukowski, D. Karkut, Wrocław 2015.
4. M. Nesterowicz, Problemy prawne inseminacji post mortem, „Prawo i Medycyna” 2002, nb 11, text available on the site <https://drpraga.pl/370>.
5. M. Marszelewski, Zapłodnienie post mortem w wybranych krajach common law, „Studia Iuridica Toruniensia” vol. XVI.
6. J. Ignatowicz, Prawo rodzinne, Warszawa 2001, p. 41.
7. W. Lang, Wstępna charakterystyka prawnych aspektów medycznie wspomaganey prokreacji, [in:] Prawne problemy ludzkiej prokreacji, ed. W. Lang, Toruń 2002.

FUNCTIONING OF THE JUDICIARY IN THE LIGHT OF A PANDEMIC
COVID-19. POLISH PERSPECTIVE

(Maciej Rzewuski, the Faculty of Law and Administration)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Olsztyn, Poland

The rapid and uncontrolled spread of the pandemic requires the introduction of specific countermeasures to enable the functioning of many different institutions with important social functions. In the case of judicial authorities, such measures are a highly complex and multi-faceted operation. The developing pandemic with unusual intensity points out successive shortcomings: in terms of appropriate and transparent legal regulations that suspend the course of deadlines related to, broadly understood, legal protection; in terms of electronic communication between justice authorities, in terms of electronic communication between those authorities and the public and its representatives (proxies, defenders, curators, etc.); in terms of the electronic delivery office, or even in terms of electronic documents in court proceedings. These deficiencies may provoke and, unfortunately, more and more often provoke citizens to engage in risky behaviour, often resulting from a natural desire to protect their personal or financial interests. It should be noted that while in times of pandemic it is possible to teach in the form of e-learning, issue e-prescriptions or even make e-shops, the courts still remain a place where in the overwhelming majority of cases it is necessary to go "physically" to settle one's case. This is not satisfactory.

Deficiencies in the scope of: introduction of effective and uniform procedures for anti-pandemic protection of persons staying in court buildings and on the premises of judicial authorities; formulation of basic principles of document circulation (including court records); implementation of mechanisms enabling remote execution of judicial activities and remote filing of pleadings (including appeals), proposing comprehensible and systemically coherent normative solutions concerning suspension of the course of procedural, judicial and material-legal time limits - risk serious limitation, and sometimes even deprive citizens of their right of access to a court. This in turn runs the risk that injured citizens may in the near future have specific claims for damages against their own state. This is also not satisfactory.

The current status of knowledge in this research area is negligible. The importance and significance of the problem covered by the research justifies the lack of comprehensive and uniform regulations governing the functioning of judicial authorities during a pandemic. The orders and guidelines issued swiftly by the presidents/directors or managers of individual court units on the organisation of work in court - on the one hand, are of a strictly local nature, and on the other hand, they seem not to notice a number of significant problems related to, for example, filing pleadings with the court, access to court files, or delivery of correspondence. These problems also seem not to be solved by bottom-up initiatives shyly taken by some local legal circles. Solving the problems identified, for example, concerning the functioning of the judiciary in a pandemic is of great practical and social importance, which amounts to ensuring that citizens can effectively pursue their claims in court.

It is difficult to imagine a situation in which a person accused of committing the crime of murder is "released" from custody simply because the court cannot hold a

hearing on the prosecutor's request to extend the isolation measure. It is also difficult to understand, and even more difficult to accept, a situation in which a minor child abused by natural legal guardians would have to wait for the pandemic to stop in order to initiate proceedings before the family court to limit or deprive their perpetrators of parental authority. There are many situations of this kind requiring the immediate intervention of the judicial authorities. They all lead to a consistent conclusion - the functioning of the judiciary in a pandemic is simply essential. However, the risk of contracting a coronavirus, for example, is so high and the consequences of the disease so serious, that appropriate, clear and uniform national procedures need to be established to reduce the risk of infection with the pathogen as much as possible.

Additionally, it should be remembered that the activity of courts affects a wide spectrum of society, not only the parties to specific court proceedings, but directly affects the activity of many different professional groups connected with the judiciary: advocates, legal advisers, patent attorneys, prosecutors, policemen, prison staff, bailiffs, curators or experts. Providing solutions consisting in the application of direct anti-pandemic protection measures in such a system is a logistically difficult task, not only because of the high turnover of persons, but also because of the mass flow of documents, including the circulation of court records.

The undertaken research project is an attempt to fill the indicated gap. In a comprehensive and at the same time detailed manner, it attempts to systematize and analyze the provisions regulating the discussed matter and the doctrine's views on it. Diagnosis of specific, real-life problems connected with a pandemic in a outlined research area, and then working out procedures for the operation of judicial authorities in the era of limiting physical contact between people, is a problem of great social value.

**MUNICIPAL GUARDS IN POLAND. SOME REMARKS CONCERNING PUBLIC
SECURITY IN MUNICIPALITY**

(Piotr Szymaniec, Dr. habil. in legal sciences, professor)
Angelus Silesius University of Applied Sciences in Wałbrzych, Poland
pszymaniec@poczta.onet.pl,
ORCID: 0000-0002-5415-9215

In 1990, local government in Poland was restored. At that time, the formation of self-government units of quasi-police character began from the very beginning. The legal basis for their introduction was the new Act of 6 April 1990 on the Police. Its article 23 gave the mayors and presidents of the city the power to create – in consultation with the Minister of the Interior – uniformed city guards. The Act on communal guards was adopted on August 29, 1997. This act in article 1 clause 1 indicates that municipal guards are intended to protect public order, not public security. Such a definition certainly more broadly outlines the framework of these guards than the phrase “administrative and order operations” used in the original version of the Police Act, but it certainly does not make municipal guards the form of local police. After analyzing the parliamentary debate around this act, one can come to the conclusion that adopting a model of local police was the furthest from the intention of the legislator.

The latest amendments to the Act on municipal guards concern three issues: direct coercion measures, powers in the field of road safety, as well as powers of municipal guards to carry out personal checks (the latter changes were made as a result of the implementation of the judgment of the Constitutional Tribunal of December 14, 2017, K 17/14). The Act of 2013 allowed municipal guards to use firearms and direct coercion measures in the cases specified therein. The regulation of the 2013 Act met the requirement stated in the judgments of the Constitutional Tribunal, which called for clarifying the provisions on the use of direct coercive measures. It supplemented and remodeled the catalog of the previously used direct coercion measures, but did not bring any fundamental changes in the scope of competence of municipal guards. In the 2007–2008, there was a sharp increase in the number of municipal guard formations in Poland. However, this was due to changes in regulations enabling the use of speed cameras by municipal guards. Municipal guards were, therefore, treated as a tool for obtaining money for municipalities. The Act of July 24, 2015 deprived municipal guards of the possibility of using speed cameras. After this change, many municipalities decided to liquidate the municipal guards.

The Act of August 29, 1997 on municipal guards is not based on a clear concept of the functioning of these units and subsequent amendments to its provisions have caused a growing pathology, namely the focus on obtaining money for municipalities. For this reason, legislative changes depriving municipal guards from the possibility to use speed cameras should be assessed positively as combating this pathology. However, regulations on municipal guards are not based on some holistic and coherent concept of the role that municipal guards should play in the system of protecting security and public order. Implementing community policing could be a step in the right direction. However, it would require strengthening cooperation with the Police,

introducing the multi-faceted activities that must cover the entire area of the municipality, instead of focusing on traffic offences, designating areas of “public disorder” and their constant monitoring, as well as building real ties with local communities. The role of district guards should be considered as part of good practice that should be disseminated. It is worth considering introducing a minimum catalog of mandatory tasks that they would have to perform by the municipal guards. This would force them to diversify their activities, which could not concentrate only on traffic offences. This would mean, however, that the municipality’s decision to set up a guard would have to be thoroughly considered, and this step could be afforded only quite prosperous municipalities. Other municipalities would have to focus on the cooperation with the Police, but in the current legal framework there are not many mechanisms to force the latter to act in accordance with the demands of local authorities.

In current legal regulations, the scope of cooperation between local government units and the Police is not large, and the possibilities of influencing these units on the work of the Police are not great. As for the level of local government institutions, perhaps in Polish conditions it would be a good solution to equip local governments with instruments enabling more effective implementation of the concept of community policing.

EXPRESSION OF RELIGIOUS BELIEFS IN POLAND. LEGAL REGULATIONS
AND PRACTICE.

(Daniel Zero, student of Faculty of Law and Administration)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Olsztyn, Poland

Religious beliefs arise and develop in internal sphere of man, but they can also manifest themselves in external sphere, in which they are realized and take a specific form. The right to freedom of conscience and religion also includes the freedom to manifest beliefs. The basic form of manifesting religious beliefs is performing religious practices and spreading religious faith, e.g. participation in liturgical activities; a request to the employer for a non-working day justified by the need to participate in specific religious practices; choice of meals in the school canteen, dictated by the order to refrain from consuming a certain category of products; invoking the conscience clause when performing professional or official duties; break at work for prayer, etc. Expression may also involve teaching, associating for religious purposes, exercising the right to take an oath, sacrament, swearing and acting in accordance with the principles of religion and beliefs [1, p. 491].

Legal guarantees of manifesting religious beliefs are included in international law acts, e.g. in art. 9 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 4.11.1950. It is also worth mentioning the UN Declaration of 21.11.1981 on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief. In national law, this issue is regulated among others by the Constitution of the Republic of Poland 2nd April, 1997 (art. 25 and 53), Act of 17.05.1989 on guarantees of freedom of conscience and religion, individual acts regulating the legal status of individual religious associations, as well as the Concordat between the Holy See and the Republic of Poland (Art. 8). In accordance with art. 53 section 2 of the Constitution: *freedom of religion shall include the freedom to profess or to accept a religion by personal choice as well as to manifest such religion, either individually or collectively, publicly or privately, by worshipping, praying, participating in ceremonies, performing of rites or teaching.* Presented legal acts show that generally in Poland there is full freedom to manifest religious beliefs. Restrictions can be made by statute if it is required, for example, by public morality, which has no definition in the law.

Man has the right to reveal his beliefs and to present them outside, i.e. teach. Teaching may consist of learning religion as part of the education system, as well as publicly presenting views and religious beliefs aimed at spreading certain ideas or acquiring new followers. Teaching must be lawful, e.g. it cannot have a form of pressure. According to the Constitution of the Republic of Poland, freedom of religion includes manifesting religion, either individually or collectively, publicly or privately. The right to public prayer includes not only ceremonies organized by religious associations, e.g. during mass in a church, but also acts of worship initiated by individuals. Prayer, e.g. in a public school, both private and shared with others, is the exercise of a constitutionally guaranteed right. The Constitutional Tribunal has ruled that saying prayers in a public school implements the constitutional right to freedom to practice religion, and preventing such practices constitutes a violation of the Constitution. In numerous rulings, courts in Poland claim that suspension of a religious

symbol in a public authority building does not violate the freedom of conscience. According to the Supreme Court, a non-believer cannot expect that he will not have contact with believers, their practice and religious symbols, because in social life this would be equivalent to limiting the freedom of conscience of believers, but can expect that he will not be subjected to religious practices contrary to his will, whether forced to participate in them or to use religious symbols [3, P. 57].

REFERENCES

1. J. Krzywkowska, Uzewnętrznianie przekonań religijnych, [w:] A. Mezglewski (red.), Leksykon prawa wyznaniowego, Warszawa 2014, p. 490-497.
2. V. Serzhanova, E. Tuora-Schwierskott, Wolność sumienia i wyznania w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, vol. 40, p. 303-314.
3. W. Śniecikowski, Prawo osób wierzących do uzewnętrzniania religii, „Przegląd Prawa Publicznego” 2016, № 4, p. 45-63.

STANDARDS OF EMPLOYING RELIGION TEACHERS IN THE POLISH EDUCATION SYSTEM

(Krystyna Ziółkowska, Doctor of Juristic Science
Faculty of Law and Administration)
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

The right to teach religion returned to the Polish educational system, mainly to public institutions after a long break in 1990-1991. Legal grounds for teaching religion in kindergartens and public schools are found in the regulations of the Concordat of the Holy See and the Republic of Poland signed in Warsaw on 28.7.1993 [3] and the Act of September 7, 1991 on the education system [8], as well as the ordinance of the Ministry of National Education of April 14, 1992 on conditions and methods of organizing the process of teaching religion in public kindergartens and schools [7]. Therefore, according to the provision of Art. 12 of the Act on the public education system, kindergartens, primary and junior high schools are obliged to organize religious education at the request of parents, while public upper secondary schools ought to do that at the request of parents or adult students. It should be recognized that students' parents or students themselves may choose whether to participate in religion or ethics classes or not. It is worth noting that both students, as well as parents may not declare the will to participate in either of the above at all. The application of catechesis in public schools does not include adult schools, however, according to art. 12 paragraph 5 of the Concordat, The Catholic Church may use the freedom of teaching catechesis to adults, including academic ministry [4]. In non-public as well as public schools with the rights of public schools there is no obligation to organize religious education.

Religion lessons in Poland can be conducted by: diocesan priests, nuns, religious, deacons and alumni, as well as lay catechists and catechists. Religion teachers are employed in accordance with the Act on the education system [8, Article 12], however, it should be noted that classes in religion lessons can only be conducted by teachers who own a special written referral to a given kindergarten or school issued by: a relevant diocesan bishop in the case of the Catholic Church, whereas for other Churches and other religious associations a written referral is issued by the superior authorities of these Churches and religious associations. The teachers of the Catholic religion must own a so-called *missio canonica* – a special type of a referral from given by a diocesan bishop [3, article 12, paragraph 3]. The referral should be attached to the school's employment contract. The provisions of the concordat as an international agreement bind both parties to this agreement in equal parts, so the concordat is both a kind of a church and a state law. These provisions concern only teachers of the Catholic religion, however, the same principles also apply to the employment of public religion teachers of other faiths or denominations by public schools [5]. Churches and religious associations have the opportunity to influence the choice of a catechist in a kindergarten or public school. Attention is paid to the fact that the catechist of a given faith or denomination is not only a teacher and educator, but most of all a person that teaches the truths which constitute the message of the faith of a given church. *Missio canonica* is a guarantee of the allegiance of a given catechist to the doctrine of a church which designated him to perform this function [5 pp. 37-38, 4]. Withdrawing this mission will

mean losing the possibility of such teaching. Religion teachers are part of the school's teaching council where they do their work, apart from that they also have the right to perform organizational classes of a social-religious and ecumenical character on the school's premises. Secular catechists may be employed on a part-time basis. Some of them combine teaching religion with teaching other classes, e.g. Polish, geography. Such people graduated from pedagogical studies in a selected position and after that completed post-graduate theological and catechetical studiem. Only such teachers might become form teachers, however people employed only as catechists have no such possibility. The catechist is subject to two institutions: the Board of Education, which checks the teaching methodology and the compliance of teaching with the program. However, such control can also be carried out by the headmaster of the school or kindergarten. The other institution is the diocesan curia, which has the right to check the content of religious instruction in accordance with the adopted program. The salary of a religion teacher is determined depending on the degree of his or her education and the level of career advancement . Pedagogical supervision over the teaching of religion and ethics in terms of teaching methodology and compliance with the program is conducted by the school's or kindergarten's headmaster and pedagogical supervision staff. Moreover, there are visitors appointed by the diocesan bishops of the Catholic Church and the superior authorities of other Churches and religious associations and those people are authorized to visit religion lessons. When employing religion teachers, the headmaster is obliged to work closely with churches and other religious associations. Headmasters do not have the freedom to employ any person as a religion teacher in the school they manage, because qualifications depend on having a canonical mission. In practice, the headmaster will not be able to dismiss the catechist employed at his or her own school, because then he or she will not be able to secure the school's religion teacher's position [2, p. 239].

According to the Regulation of April 14, 1992 schools and institutions are required to organize catechesis for a group of not fewer than 7 students of a given class or department. In case of a lower number of students in a class or department or pupils in a kindergarten group, religion classes should be organized in an interdepartmental or interclass group. If a will to participate in the catechesis of a given deposition or depositions is commonly declared by fewer than 7 students, the organ governing a school or an institution in consultation with a relevant church or a religious association is obliged to organize religion classes in a interschool group or an out-of-school (or out-of-kindergarten) catechetical point. In a situation where students or pupils of schools and kindergartens run by different organs take part in an interschool catechetical point, the aforementioned organs settle and agree on the rules on which running such groups or catechetical points should be based [7,6].

Employment of religion teachers in the Polish education system is based on the Act of January 26, 1982. – Teacher's Card (translator's note – Karta Nauczyciela) [1] and on the base of a referral received, a so-called *missio canonica*, whereas their dismissal is based on a written cancellation of a referral made by a the Diocesan Bishop with a proper information passed to the authorities running the school.

REFERENCES

1. Act of 26 January 1982 – Teacher's Card (Journal of Laws of 2019, item 2215).
2. Balicki Adam, *Aspekty prawne współpracy dyrektora szkoły publicznej z Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” vol. 16 (2013), p. 239.
3. *Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską*, signed in Warsaw on July 28, 1993 (Journal of Laws of 1998 No. 51, item 318, as amended).
4. Krukowski Józef, *Konkordat polski – znaczenie i realizacja*, Lublin 1999, p. 139.
5. Mezglewski Artur., *Skierowanie do nauczania religii*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” vol. 1 (2000), pp. 37-38.
6. Pyter Magdalena, *Komentarz do art. 12*, (in:) BALICKI A., (ed.) *Ustawa o systemie oświaty. Ustawa o systemie informacji oświatowej. Komentarz*, Warsaw 2016.
7. *Rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach* (Journal of Laws No. 36, item 155, as amended).
8. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (i.e. Journal of Laws of 2019, item 1481).

УВ'ЯЗНЕННЯ В ПРАВІ ДЕРЖАВ СХІДНОЇ ЄВРОПИ РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ

(Короткий О. В., магістр історії, лаборант кафедри історії та філософії)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

В праві України-Русі примусове ув'язнення в якості засобу покаяння та очищення совісті з'являється в «Уставі Ярослава» та передбачається за злочини проти сімейно-шлюбних відносин. Поза тим, зафіксовані й інші види ув'язнення, не регламентовані правовими нормами: попереднє ув'язнення, боргове, ув'язнення політичних конкурентів. На відміну від монастирського ув'язнення, яке являло собою проживання людини в монастирі з дотриманням чернечого уставу, ці практики застосовувалися лише в якості ізоляції. Таким чином, в якості санкції ув'язнення постає саме в його монастирському, церковному варіанті. Зовсім інша доля чекала практику світського ув'язнення. До певного часу воно залишалось знаряддям тимчасової ізоляції на час слідства та засобом змусити боржника повернути борг. Наприклад, таке призначення має ув'язнення за уставною грамотою Київському воєводству 1507 р. [2, с. 55].

В ранньомодерний період на території колишніх руських князівств утворюються великі держави з відмінними одна від одної суспільними організаціями та карною політикою. Це призводить до трансформації практики ув'язнення. В кінці XV ст. в Великому Князівстві Литовському формуються основні права шляхетського стану. Утворюється практика окремого від посполитих ув'язнення шляхти, що призвело до появи дворівневої структури тюрем: в замкових вежах в підвальній частині утримувалися особи, які вчинили тяжкі злочини, а також господарські селяни та міщани; у верхній частині – шляхта. Це згадується, наприклад, в уставній грамоті Волинського воєводства 1501 р. [2, с. 63]. В Московській державі шляхетський стан не виборює того привілейованого становища та тих прав, які мала аристократія в державах станової монархії, тому всі в'язні в острогах перебували в рівних умовах, тюремний режим обмежувався ізоляцією.

Поряд з цими змінами в практиці в середині XVI ст. переусвідомлення ролі ув'язнення фіксує і право обох держав: ув'язнення отримує роль покарання. В Статуті 1529 р. така санкція призначається лише за непокору монаршому вироку та вчинення образи судді. В другій редакції Статуту ув'язнення призначається в якості одного з покарань в системі композицій вже в 20 артикулах [1]. Ув'язнення призначається вже не тільки за злочини проти влади: співучасть в вбивстві [1, с. 376], участь в розбої [1, с. 372], вчинення важких поранень [1, с. 377], погрози [1, с. 262], ненавмисне вбивство [1, с. 382] та ін. Найвищий термін ув'язнення підвищується з 6 тижнів до 1 року і 6 тижнів, фіксується практика дворівневої структури замкових в'язниць [1, с. 376].

Становлення ув'язнення як карної санкції відбувається і в Московії протягом того ж періоду – першої половини XVI ст. В «Уложениях» 1550 р. це покарання згадується в 22 статтях збірника. Значна частина статей стосується діяльності державних урядовців [2, с. 119, 139, 124, 142, 146, 159]. Інша група злочинів, за які призначається ув'язнення – наклепи на урядовців [2, с.

120, 122, 135, 138, 139]. Останнє призначення ув'язнення – більш легке покарання за крадіжку [2, с. 145, 146, 148]. Тривалість ув'язнення, найчастіше, визначалася рішенням монарха.

Таким чином, можна казати про існування розриву в практиці ув'язнення в Східній Європі, який припадає на першу половину XVI ст. Церковне ув'язнення, яке мало на меті поправу індивіда шляхом покаяння, зберігає своє значення і пізніше. Державне ж ув'язнення в цей період трансформується в напрямку насичення ув'язнення карним змістом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статут Великого князівства литовського 1566 року / за ред. С. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003. – 560 с.
2. Хрестоматия истории русского права / под ред. М. Владимировского-Буданова. Киев: издание книгопродавца Н. Я. Оглоблина, 1887. – 236 с.

ГОНКОНГ В КОНТЕКСТІ ПЕРШОЇ ОПІУМНОЇ ВІЙНИ

(Тертичний А. І. студент, Терещенко Т. В. канд. іст. н., доцент)
ЧНУ ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна

Вже близько року на території КНДР в межах особливої адміністративної області Гонконг тривають протести місцевого населення, які стали об'єктом інтересу провідних світових ЗМІ. Гонконг завжди вважався осередком європейської культури та демократії тож за перебігом подій уважно спостерігають як лідери світових держав, так і їх населення.

Метою цієї роботи є з'ясування історичних передумов масштабних сутичок в Гонконгу та зокрема висвітлення тих аспектів історичного процесу, що лягли в основу ідентичності та особливостей регіону.

Нині Гонконг це адміністративний район Китайської Народної Республіки, що має особливий статус. Історична область складається з острова Гонконг, острова Ландау, півострова Цзюлун, Нових Територій, а також близько 260 малих островів, найбільшим з яких є острів Ландау [3, с. 38].

Назва «Гонконг» перекладається із китайської як «пахуча гавань». Гонконг відомий як торговий порт ще з часів династії Цінь (III ст. до н. е.) – головними товарами того часу були вироби із ароматної деревини і пахощі. Варто згадати, що Гонконг мав сприятливі природні передумови для реалізації себе як портового міста: бухта Вікторія – водойма, що розділяє Гонконг та півострів Цзюлун є однією із найбільш глибоких природних морських портів у світі [3, с. 13]. Перші людські поселення на території сучасного Гонконгу належали до часів палеоліту. Цей регіон вперше увійшов до складу Китаю під час правління династії Цінь. Перші європейці відвідали місто у 1513 р. – це були португальські торговці [1, с. 135].

Історична область Гонконг так чи інакше була залучена в обох опіумних війнах між Китаєм та британськими колоністами. Починаючи з часів імперії Мін та Цінь зовнішня політика Китаю орієнтувалась на самоізоляцію із метою захисту власних соціально-економічних інтересів від впливу зовнішніх чинників. З появою у Китаї перших британських торгових кораблів політика ізоляціонізму була ослаблена і для торговців та колоністів був відкритий порт Гуанчжоу. Із кінця XVIII ст. Британська Ост-Індська компанія почала контрабандно ввозити до Китаю бенгальський опіум. Торгівля опіумом була підтримана британським урядом. Для боротьби з нею імператор Китаю Даогуан наділив імператорського намісника провінцій Хунань і Хубей Лінь Цзе-сюя надзвичайними повноваженнями для розслідування справ пов'язаних з опіумом. Цзе-сюй видав наказ про заборону контрабанди опіуму англійськими торговцями 18 березня 1839 р. заблокувавши іноземні факторії в Гуанчжоу, він в ультимативній формі домігся здачі англійцями всього наявного наркотику [1, с. 117].

Імператор Даогуан у грудні 1839 р. повністю заборонив входження до китайських портів суден з Англії та Індії. Британія використала це як привід до війни, яку оголосила у квітні 1840 р. За місяць до берегів Китаю прибула британська ескадра і розпочала блокаду та обстріли китайських портів у Жовтому морі [1, с. 121].

У червні в ході запеклих боїв британці взяли Усун, а Баошань і Шанхай здалися їм без єдиного пострілу. Зустрівши стійку оборону у Сунцзян, експедиційний корпус рушив вгору по Янцзи. В середині липня він без бою захопив Гуанчжоу, перерізавши основний шлях доставки продовольства до столиці. Потім, після дводенних кровопролитних боїв і великих втрат, було захоплено Чженьцзян. 29 серпня 1842 р. на борту англійського військового корабля «Корнуелс» був підписаний так званий «Нанкінський договір» [3, с. 243].

Загалом Перша опіумна війна тривала три з половиною роки і завершилась у серпні 1842 р. Результатом війни стала перемога Великобританії, закріплена Нанкінським договором від 29 серпня 1842 р. виплатою імперією Цін контрибуції в розмірі 15 000 000 лянів срібла, передачею британцям острова Гонконг і відкриттям китайських портів для торгівлі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутаков А. Опийные войны. Обзор войн европейцев против Китая в 1840–1842, 1856–1858, 1859 и 1860 годах / А. Бутаков, А. Тизенгаузен. – М.: АСТ, 2002. – 346 с.
2. Непомнин О. Е. История Китая: Эпоха Цин. XVII – начало XX века / О. Е. Непомнин. – М.: Восточная литература, 2005. – 712 с.
3. Рубель В. А. Історіясередньовічного Сходу: Курс лекцій: Навч. посібник / В. А. Рубель. – К.: Либідь, 1997. – 462 с.

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

МИСТЕЦТВО М. МЕТНЕРА-ПІАНІСТА

(Могілей І. В., канд. пед. н., доцент)
КДПУ, м. Кривий Ріг, Україна

Композиторська й виконавська діяльність М. Метнера – велике й важливе явище музичного мистецтва першої половини ХХ століття. Можна любити музику М. Метнера, можна її не сприймати, але пройти повз такого явища, нехай і не позбавленого певних естетичних суперечностей, неможливо.

Видатний композитор, М. Метнер був також видатним російським піаністом. Саме в Росії у ХХ столітті була збережена й примножена традиція суміщення композиції з виконавською діяльністю. Загальність прагнень автора й інтерпретатора надає мистецтву такого музиканта особливої перетворюючої значущості.

М. Метнер здійснив значний вплив на становлення російської піаністичної школи. Метнерівська школа піаністичного мистецтва закладалася у Московській консерваторії. Серед багатьох вихованців М. Метнера – ряд відомих музикантів, що чудово проявили себе на виконавській та педагогічній ниві (Е. Бандровська, М. Гурвич, Л. Лукомський, Б. Хайкін, А. Шацкес, Н. Штембер) [2, с. 154].

Діяльності М. Метнера-піаніста, композитора та інтерпретатора присвячені праці таких відомих діячів російської музичної культури та авторитетних музичних критиків як: Дж. Абрахам, Б. Асаф'єв, О. Гольденвейзер, О. Долінська, І. Зетель, М. Кашкін, Г. Конюс, С. Кругліков, М. Мясковський, Г. Прокоф'єв, С. Рахманінов, А. Свен, М. Шагінян, Ю. Енгель, Й. Яссер.

М. Метнер – художник, який мислить глибоко, оригінально, і чудовий піаніст. Його гри притаманні відточеність, гармонічність, тяжіння до природності та ясності, а також чітке почуття форми й цілісність інтерпретації крупних полотен.

Типовою особливістю піаніста є суворий підхід до виконання. Виконання М. Метнера було гранично продуманим і переконливим, навіть дещо академічним у найвищому й кращому сенсі цього слова. Суворість його гри була виявом тієї найвищої простоти мистецтва, яка доступна лише видатним майстрам-художникам. Класичність метнерівської інтерпретації протистояла проявам примхливості, манерності, поширеним у виконавстві тієї пори.

Обличчя М. Метнера-піаніста було значною мірою обумовлено особливостями його творчості, оскільки власні твори складали основу репертуару артиста. Загалом концертний репертуар М. Метнера був не надто широким. Як зауважує А. Метнер, крім своїх та творів Л. Бетховена він грав Й. С. Баха, Й. Брамса, Д. Скарлатті, Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Ліста, О. Балакирева, С. Рахманінова, О. Скрябіна, П. Чайковського [3].

До основних принципів виконавського мистецтва М. Метнера відносяться глибоке осягнення авторського задуму, щирість висловлювання й природність інтонування, відсутність і неприйняття будь-чого показного, що б'є на ефект, цільність передачі й філігранна відточеність кожної деталі. У них уособлені

характерні особливості московської піаністичної школи, сприйняті М. Метнером ще в період занять у класі В. Сафонова [2, с. 135].

Творчість М. Метнера вимагала набагато більш широких форм пропаганди. Навіть виступаючи у найбільших залах світу, М. Метнер постійно концертує як піаніст не був. Це не могло не відбитися на популярності його як артиста. У той же час виконавське мистецтво М. Метнера увійшло в історію російського піанізму як одна із її найсвоєрідніших сторінок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долинская Е. Б. Николай Метнер : монографический очерк / Е. Б. Долинская. – Москва : Музыка, 1966. – 192 с.
2. Зетель И. З. Н. К. Метнер-пианист. Творчество. Исполнительство. Педагогика : исследование / И. З. Зетель. – Москва : Музыка, 1981. – 231 с.
3. Метнер А. М. Дневники-письма / А. М. Метнер. – ГЦММК, ф. 132, №786.

ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ У НАВЧАННІ

(Гордієнко Т. В, канд. пед. наук, доцент,
Дубровська Л. О., канд. пед. наук, доцент,
Дубровський В. Л., старший викладач)
НДУ імені Миколи Гоголя, м. Ніжин, Україна

Принцип наочності навчання є одним з найвідоміших, найдавніших і найефективніших принципів навчання. Його коріння сягає народної педагогіки, про що говорять такі вислови: "Бурчання наскучить, приклад научить", "Краще раз побачити, ніж сто разів почути", "Приклад кращий за правило" та ін. Вперше у XVII ст. необхідність використання в процесі навчання наочного матеріалу теоретично обґрунтував чеський педагог Я.А.Коменський, який зазначав: «Якщо ми хочемо прищепити учням справжнє і міцне знання речей взагалі, слід навчати всьому через особисте спостереження і чуттєвий доказ» [1, с.13].

Видатний педагог зазначав, що у навчанні необхідно «привчатися отримувати свої знання не із книжок, а із неба, із землі, із дубів, із буків, щоб вони вивчали самі речі, а не лише чужі спостереження і розповіді про них» [1, с.14].

У XVIII – поч. XIX ст. відомий швейцарський педагог Й.Г. Песталоцці створив теорію наочного навчання. Він писав, що самі по собі органи чуття дають нам хаотичні відомості про навколишнє середовище. Навчання має знищувати безладні спостереження, розмежовувати предмети, а однорідні і близькі з'єднувати, тобто формувати в учнів поняття [2, с.83].

Якщо в розумінні Коменського наочність слугує дитині способом здобуття знань, то для Песталоцці є засобом розвитку здібностей і духовних сил учня, фактором розвитку його логічного мислення.

Значним кроком уперед у розробці принципу наочності навчання стали погляди К.Д.Ушинського, який більш глибоко психологічно обґрунтував його. Він зазначав, що сприймати матеріал на слух – це діло «важке», яке вимагає від учнів зосередженої уваги і вольових якостей. При неправильному проведенні уроку діти можуть лише зовнішньо бути «присутні на заняттях», а внутрішньо – думати про щось своє або ж, що найгірше, й зовсім залишитися без «думки в голові» [4, с.50]. Використання наочних засобів цю проблему знімає.

XXст. – новий шлях у розвитку принципу наочності, що розширює межі «золотого правила». Деякі науковці (В.В.Давидов, Д.Б.Ельконін, Л.М.Фрідман) порушують питання, як же забезпечити зв'язок цього ланцюжка «принцип наочності навчання–безпосереднє сприймання учнем–чуттєве відображення–уявлення» з тими об'єктами, які ми сприйняти безпосередньо не можемо, бо в їх основі лежить виявлення суттєвих закономірностей, а от абстрактні поняття ми взагалі не можемо спостерігати [3, с.31].

XXI ст. вносить свої поправки в розуміння та використання засобів наочності в навчанні, зумовлюючи появу як нових термінів – «моделювання», «нова наочність», ІКТ та інші, так і розуміння їх специфіки, необхідності та

призначення на сучасному етапі. Отже, традиційного розуміння принципу наочності навчання в наш час недостатньо. Це питання потребує розвитку та вдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реалізація принципу наочності на уроках у початковій школі засобами інформаційних технологій навчання / Т. М.Клюєва // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 3. – С. 10-16.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка: підручник. – К.: Знання, 2007. – 124 с.
3. Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. – Х.: Вид. група "Основа", 2010. – 64с.
4. Особливості застосування наочності / Г. П. Панченко // Початкова школа. – 1986. – № 12. – С. 50-51.

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ОСОБИСТІСТЮ

(Дьяченко С. О.)
МДУ, м. Маріуполь, Україна

Реалії сьогодення пов'язані зі стрімкими змінами у всіх сферах сучасного життя, високими темпами відтворення соціально-технічних процесів, виникненням нових та ускладненням існуючих технологій. Все це обумовлює цілий ряд вимог до особистості, яка на сьогодні повинна бути активною, гнучкою, працездатною, ефективною та результативною.

Саме результативність та ефективність виступають ключовими критеріями будь-якої діяльності у будь-якій сфері. А це означає, що усвідомленій дії індивіда повинен передувати процес прийняття рішення. Можна стверджувати, що здатність особистості до прийняття рішення і визначає її як суб'єкта певної діяльності та суб'єкта власного життя. За визначенням Є.В. Степури, вміння приймати рішення – це ще й індикатор особистісної свободи [3, с. 37].

Отже, можна стверджувати, що вивчення соціально-психологічних механізмів процесу прийняття рішення особистістю є однією з ключових проблем сучасної психологічної науки і практики. На сьогодні психологія виокремлює чотири рівня дослідження процесу прийняття рішення: філософський, загально-методологічний, спеціально-науковий або соціально-психологічний, а також рівень певних психологічних досліджень [1, с. 14].

Сутність феноменології прийняття рішення розкривається в роботах К.Л. Бюлера, Г.О. Гоорбань, Ю. Козельського, Д.О. Леонтєва, С.Л. Рубінштейна, Р. Сірза, Х. Хекхаузена, Ю.М. Швалба.

Феномен прийняття рішення розглядається ними в двох аспектах: як процес і як результат. В якості результату, прийняте рішення (ухвалене рішення) ототожнюється з вольовим актом формування послідовності дій, що ведуть до досягнення мети на основі перетворення вихідної інформації в ситуації невизначеності [2, с. 10]. Як самостійний процес, прийняття рішення – це виявлення варіантів і визначення переваг такої активності, яка б максимально забезпечувала досягнення нормативно зафіксованої мети або реалізацію фіксованої установки щодо перетворювальної або іншої соціотехнічної дії [1, с. 45].

Серед основних детермінант поведінки, що зумовлюють прийняття рішень, можна виокремити наступні: 1) наявність суб'єктивно нерівноцінних дієвих альтернатив; 2) неможливість уникнути вибору певної дії, його необхідність; 3) значущість вибору для певної особистості; 4) наявність обмежень щодо можливих способів поведінки в певній ситуації; 5) наявність ризику, пов'язаного із відсутністю гарантій отримання очікуваних результатів; 6) неповна визначеність причинно-наслідкових зв'язків, що зумовлюють перебіг подій; 7) особиста відповідальність за наслідки своїх дій чи розпоряджень, що реалізується через систему санкцій в певному соціальному середовищі [2, с. 16].

Важливими складовими процедури прийняття рішення, на думку Г.О. Горбань, також є:

Ситуація невизначеності – це певна система суб'єктивних і об'єктивних факторів, що виникають в життєвому просторі людини та, порушуючи рівновагу, спричиняють виникнення безлічі можливостей подальшого розвитку системи.

Суб'єкт прийняття рішення – це активно діюча особа, яка робить вибір в ситуації невизначеності та приймає на себе відповідальність за дії та їх наслідки.

Зрештою, як зазначає Г.О. Горбань, для розкриття сутності змісту процесу прийняття рішення необхідно розглядати його як систему певних послідовних дій – від відчуття невизначеності, що утворює поліваріантність ситуацій, до вибору конкретного варіанта проекту майбутньої ситуації та аналізу результату дій. Аналіз результатів стає основою для формування нового процесу прийняття рішення [1, с. 57].

Відтак, здійснений ними аналіз підтверджує твердження про те, що процес прийняття рішення передуює кожній дії особистості. Але важливо розуміти, що процес прийняття рішення стосовно буденних дій, які не мають особистої цінності та значущості, відбувається нереклексивно (інтуїтивно), автоматично без складного попереднього аналізу та не потребує особливих затрат енергії та часу.

Прийняття рішення у значущій та емоційно забарвленій життєвій ситуації підпорядковується іншим закономірностям та відтворюється завдяки певним соціально-психологічним механізмам. Рішення щодо вибору потенційного шлюбного партнера, професійного самовизначення, здійснення трудової міграції та цілий ряд інших є найбільш значущими та ключовими у житті кожної людини і процедура їх ухвалення потребує подальшого наукового вивчення й аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбань Г.О. Прийняття управлінських рішень у соціальних системах: соціально-психологічний аспект: монографія. – Запоріжжя: КПУ, 2012. – 347 с.
2. Деркач В.Л. Теорія прийняття рішень при розв'язанні екологічних проблем (філософсько-методологічні аспекти) : автореф. дис. канд. филос. наук : 09.00.09 / В.Л. Деркач ; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – К., 2001. – 22 с.
3. Степура Є.В. Ціннісно-сміслові чинники прийняття рішень особистістю в умовах невизначеності: Дисертація. – Київ: Національна академія педагогічних наук України. Інститут психології імені Г.С. Костюка, 2016. – 204 с.

МОТИВАТОРИ ПОВЕДІНКИ ЯК УМОВА СТИМУЛЯЦІЇ МОВНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

(Зверяка М. С., асистент)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

На сучасному етапі розвитку освітньої системи в Україні активного впровадження набуває організація навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах дошкільних закладів, що зумовлює пошук організаційних форм і технологій навчання, виховання і розвитку цієї категорії дітей.

Все більшого значення набуває проблема підходу до раннього навчання, адже у значної частини дітей з особливими освітніми потребами більш чи менш виражені порушення (девіації) поведінки. Визначальною особливістю девіантної поведінки дітей є, в одних випадках, її біологічна зумовленість, що може розглядатися як дизонтогенез, хворобливий прояв і потребує не тільки психолого-педагогічного, а часто і медичного, корекційного втручання, в інших – вона виступає як супутній чи вторинний розлад у дітей з порушенням психофізичного розвитку у зв'язку з відсутністю мотивацій до навчання, гіперактивною поведінкою, та негативними факторами соціального середовища.

Також проблему поведінки дитини, можна розглядати як наслідок відсутності мовленнєвих проявів у ранньому віці, або загалом відсутності мовлення. Корекція проблемної поведінки та розвиток мовленнєвої діяльності є запорукою подальшого гармонійного навчання, виховання та розвитку.

Своєчасний розвиток мовлення, є базою розумового і психічного розвитку особистості. Затримки і вади мовлення негативно впливають на формування навичок спілкування, ведуть до замкненості, відчуженості дитини, негативно відбиваються і на подальшому її розвитку [2, с. 245]. Мовлення формує основу навчання, накопичення знань та розвиток інтелектуальних здібностей будь яких видів розумової діяльності та соціальної поведінки.

Актуальність своєчасного мовленнєвого розвитку визначається завданнями із створення умов для навчання способом вираження прохань, адже саме не задоволення прохань є фактором який викликає небажану поведінку.

Починати розвиток мовлення дітей раннього віку ми повинні з пошуку мотиваційних стимулів до діяльності. Мотиваційними стимулами можуть виступати предмети, дії, словесні підкріплення. Спочатку, це може бути підкріплення їжею, потім іграшками, потім емоційними реакціями – згідно з онтогенетичним розвитком дитини, адже спочатку вона відчуває потребу у їжі, потім у маніпулюванні предметами, потім їй стає важлива емоційна реакція на неї оточуючих. Стимулювання поведінки повинно чергуватися з вправами на стимулювання мовлення. Доречною може стати жетонна система регуляції навчальних блоків, яка формує правильні реакції та навчальну поведінку [1, с. 29].

Таким чином, ми дійшли висновку, що передумовою запровадження корекційних програм повинно бути насамперед виявлення мотиваторів поведінки, та навчання дитини необхідним мовленнєвим проханням задля попередження проявів агресії та небажаної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барбера М.Л. Детский аутизм и вербально-поведенческий подход. Екатеринбург. Изд-во «Рама Паблішинг», 2017. – 304с.
2. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: навч. посіб./ упор. А.М. Богуш. Частина I та II. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 720 с.

ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ АВСТРАЛІЇ

(Кобюк Ю. М., аспірантка)

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН
України, м. Київ, Україна

В Україні за останні роки здійснено низку заходів щодо модернізації системи освіти з метою підвищення її якості та доступності. Все це зумовлює виникнення нових підходів до підготовки майбутнього вчителя початкових класів, що в свою чергу передбачає вивчення передового зарубіжного досвіду. Сьогодні Австралія визнається однією і з найбільш стабільних країн світу, освіта якої відповідає світовим стандартам. Саме тому проблема професійної підготовки вчителів в Австралії є актуальною для освітньої практики і педагогічної науки України.

Огляд наукової літератури дозволив зробити висновки про те, що основним завданням педагогічної освіти Австралії є підготовка кваліфікованих учителів, здатних ефективно функціонувати у сучасному соціумі. Австралійські науковці визначили фундаментальні принципи на основі яких базується високоякісна підготовка вчителів початкових класів. Перший з них - це інтеграція. Університети, роботодавці та школи повинні співпрацювати для досягнення високих результатів. Педагогічна освіта повинна бути інтегрована з практикою в школах, щоб стати конгломератом вищої освіти та професійного навчання. Наступний принцип, це – забезпечення та вдосконалення якості всіх елементів початкової педагогічної освіти, що є життєво важливим для підвищення якості вчителів та освіти, яку вони надають. Процеси забезпечення якості повинні бути ретельно розроблені. Система акредитації повинна акредитувати ефективні програми підготовки вчителів та гарантувати, що програми низької якості не будуть акредитовані або будуть анульовані. Принцип наочності (доказовості, очевидності) - основа всіх елементів системи підготовки вчителів, від розробки і апробації програм до викладання. Принцип прозорості забезпечує прозорість усіх елементів системи педагогічної освіти, від відбору абітурієнтів до випуску (Craven, Beswick, Fleming, & Rickards, 2014).

Дослідження показало, що професійна підготовка вчителів початкових класів в університетах Австралії ґрунтується також на принципах мобільності, відповідності навчання студентським потребам та їхнім можливостям, життєвої та професійної перспективи. Виходячи з цього, програми підготовки вчителів початкових класів будуються з урахуванням таких вимог: узгодженість, що базується на загальному чіткому баченні результатів навчання, що пронизує всю теоретичну і практичну підготовку; сильна основна навчальна програма, що заснована на знаннях про розвиток дітей, навчання в соціальних і культурних контекстах; великий практичний досвід, що ретельно розроблений і тісно пов'язаний з теоретичною підготовкою; чіткі стандарти, що використовуються для керівництва і оцінки теоретичної та практичної підготовки майбутніх вчителів; міцний зв'язок теорії та практики; сильні партнерські відносини між університетами та школами, що здійснюють підготовку та дозволяють студентам

вчитися викладати в професійному середовищі; оцінка, заснована на професійних стандартах (Ingvarson, Reid, Buckley, Kleinhenz, Masters, & Rowley, 2014).

Успіх професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в австралійських університетах визначається впровадженням у практику навчання нових підходів до його організації і сучасних педагогічних технологій, якістю державних освітніх стандартів, навчальних планів і програм, ступенем кваліфікації викладацького складу, рівнем навченості студентів, станом матеріально-технічної бази та соціально-побутових умов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Craven, G., Beswick, K., Fleming, J., & Rickards, F. Action Now: Classroom Ready Teachers [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: https://docs.education.gov.au/system/files/doc/action_now_classroom_ready_teachers_print.pdf
2. Ingvarson, L., Reid, K., Buckley, S., Kleinhenz, E., Masters, G., Rowley, G. Best Practice Teacher Education Programs and Australia's Own Programs. – Canberra: Department of Education, 2014.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

(Комарніцька Л. М., канд. філол. наук, викладач)

Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний
коледж, м. Кам'янець-Подільський, Україна

Важливим фактором формування особистості та провідним видом діяльності підліткового віку являється спілкування з однолітками. Спілкування – це процес встановлення і розвитку контактів між людьми, який породжується потребами спільної діяльності і містить обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої людини [2, с.7]. Саме в спілкуванні освоюються норми соціальної поведінки, норми моралі, встановлюються відносини рівності і поваги один до одного. У підлітків складаються дві різні за своїм значенням для психічного розвитку системи взаємин: одна – з дорослими, інша – з однолітками. Оскільки відносини з однолітками починають приносити підлітку більше задоволення його актуальних інтересів і потреб, він починає більше часу проводити в компанії однолітків.

Спілкування набуває специфічних особливостей. Зовнішні прояви комунікативної поведінки вельми суперечливі. З одного боку, в спілкуванні з однолітками підлітки виявляють колективізм, з іншого – негативізм, готовність протиставити себе колективу; з одного боку, прагнення бути таким же, як і всі, а з іншого – бажання виділитися; з одного боку, заслужити повагу і авторитет товаришів, з іншого – нехтування власними недоліками. Суперечливість спілкування підлітків «відображають неоднозначність, неузгодженість характеру їх відносин зі значущими людьми, сприяють формуванню нецілісної самооцінки, що в свою чергу, проявляється в несподіваних, нелогічних вчинках» [1, с.273].

Спілкування зі значущими людьми є джерелом виникнення різних переживань. Негативні переживання, що виникають при спілкуванні підлітка з одними людьми, можуть компенсуватися позитивними переживаннями, що виникають в ході спілкування з іншими. З переходом в середній підлітковий вік спілкування перетворюється в самостійний вид діяльності, який займає досить багато часу і виконує важливу роль. Якщо неблагополучні взаємини з друзями сприймаються і переживаються підлітками дуже важко, то розрив сприймається як персональна драма.

До кінця підліткового віку з'являється потреба в близькому другові, виникають особливі моральні вимоги до дружніх взаємин: взаєморозуміння, відвертість, уміння зберігати таємницю. Оволодіння моральними нормами складає найважливіше особистісне надбання підліткового віку. Взаємодія з однолітками виконує функцію взаємовиховання, так, як кожен висуває іншому цілу систему певних вимог і стежить за їх виконанням, в іншому випадку має місце відмова від спілкування [4, с. 92].

Для підлітків, які легко піддаються впливу асоціальної групи, характерні такі психологічні особливості, як постійна орієнтація на думки оточуючих, висока комунікабельність і невпевненість в собі [3, с. 71].

Таким чином, для підліткового віку в цілому характерне спілкування з однолітками, яке стає провідною діяльністю даного вікового періоду. Група однолітків виробляє у підлітка навички соціальної взаємодії. Відбувається своєрідна «переоцінка цінностей», формується нова ієрархія морально-етичних вимог. Однак щодо девіантних підлітків відзначається деформація мотиваційно-потребних основ спілкування з однолітками, в якій провідне місце починають займати асоціальна і кримінальна мотивація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драгунова Т. В. Психологические особенности подростка. Москва. -1978. 406 с.
2. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування: навч. посіб. Харків: НФаУ, 2011. – 132 с.
3. Степанов В. Г. Психология трудных школьников. Москва, 1997. –320 с.
4. Шалгимбаев Т. М. Современное состояние исследования подростков с нарушениями поведения // Вестник АГУ. Серия: психол.-пед. науки. – Алматы, 2003. – №1. – С. 88-94.

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**(Кондратенко Т. В., канд. пед. наук, старший викладач)
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка, м. Глухів, Україна**

Сучасні вимоги стандартів до рівня економічної компетентності майбутніх учителів технологій та недостатня розробленість теоретичних і методичних засад її формування в освітньому процесі закладів вищої освіти обумовлюють оновлення змісту економічної підготовки здобувачів вищої освіти. Схарактеризуємо виявлені потенційні можливості окремих навчальних дисциплін освітньо-професійної програми закладу вищої педагогічної освіти щодо формування економічної компетентності майбутніх учителів технологій.

Так, у межах навчальної дисципліни «Історія та основи техніки і технологій» запропоновані до вивчення питання, що поглиблюють знання майбутніх учителів технологій, пов'язані з вимогами до якості процесу виробництва та готової продукції, організації її забезпечення, із залученням навчального матеріалу тем «Основні технологічні процеси на виробництві», «Оцінка та вибір технологічних рішень на підприємстві».

Для посилення економічної складової фахової підготовки майбутніх учителів технологій навчальна дисципліна «Обробка конструкційних матеріалів» доповнена питаннями «Вплив вибору та зносу інструменту на собівартість виготовлення деталей», «Втрати металу в процесі обробки металів різанням. Припуски на обробку заготовок. Вартість деталі, обробленої різанням», «Вплив вибору та зносу різця на собівартість виробу з деревини», «Продуктивність і точність обробки деревини різанням».

Навчальна дисципліна економічного спрямування «Економіка і організація виробництва» збагачена навчальним матеріалом, що має прикладний характер та спрямований на поглиблення економічних знань студентів, усвідомлення майбутніми бакалаврами їх значення в ухваленні економічно обґрунтованих рішень. Так, тема «Витрати виробництва, собівартість та рентабельність продукції» доповнена питанням «Ціноутворення», від розуміння економічного механізму якого залежить фінансовий результат діяльності підприємства. Оновлений навчальний матеріал ураховує вивчення студентами поняття «ціна» як економічної категорії, її функцій та класифікації, ціноутворення та диференціації цін, формування ціни підприємствами.

Розширення теми «Значення технічної та технологічної підготовки виробництва, її завдання» питанням «Організація переходу на випуск нових видів продукції» актуалізується в умовах ринкової економіки, ґрунтується на маркетингових дослідженнях ринку збуту готової продукції та розкриває особливості технологічної й організаційної підготовки виробництва, організації переходу до випуску нових видів продукції.

Ефективність капіталовкладень та інвестицій у темі «Виробничі інвестиції підприємства» врахована за допомогою введення питання «Ефективність

інженерних та господарських рішень (методика розрахунку сукупного ефекту від створення нової продукції)», що розкриває: сутнісні характеристики інженерного та господарського рішень, ефективність як результат їх впровадження та діяльності підприємства в цілому, господарське рішення як раціональний вибір, сутнісний зміст привабливості інвестицій, визначення строку їх окупності.

Оновлення змісту навчальних дисциплін спрямоване на збагачення навчального матеріалу, поглиблення економічних знань здобувачів вищої освіти у їх прикладному застосуванні та міждисциплінарному взаємозв'язку. Практичне значення запропонованого удосконалення змісту економічної підготовки майбутніх учителів технологій у закладах вищої педагогічної освіти ґрунтується на поступовому накопиченні в студентів економічних знань, практичних навичок та вмінь, поетапному формуванні в них економічної компетентності.

СТРУКТУРА УМІНЬ НАВЧАЛЬНОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

(Короткевич К. Є. аспірант, Соколова О. В. канд. пед. наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна)

Самоорганізацію навчальної діяльності дослідники визначають як систему умінь суб'єктів навчання самостійно і свідомо планувати, здійснювати, керувати, контролювати і оцінювати власну навчальну діяльність з метою оптимізації освітнього процесу та підвищення якості результатів учіння.

Дослідники проблем самоорганізації наголошують на тому, що її реалізація на психологічному та діяльнісному рівнях передбачає наявність спеціальних умінь і навичок особистості, які формуються на основі відповідних теоретичних знань. Ці уміння суб'єкти навчання використовуються для того, щоб самостійно аналізувати завдання та умови навчання, раціонально планувати та ефективно організовувати свій навчальний простір, своєчасно коригувати та удосконалювати перебіг роботи, підводити підсумки власної навчальної діяльності тощо.

Основними характеристиками даних умінь виступають: комплексний характер, наявність інтегративних взаємозв'язків, високий рівень саморегуляції, значний вплив на продуктивність діяльності та ін.. Зазначені властивості забезпечують уміння самоорганізації імпульсом додаткової синергії, який піднімає їх на більш високий щабель. Специфіка організації та реалізації змісту хореографічної освіти відіграє основоположну роль у формуванні умінь навчальної самоорганізації танцівників. Розкриття цих особливостей обумовлюється змістом поняття *уміння самоорганізації навчальної діяльності*, що у дослідженні трактується як результат оволодіння особистістю способами дій щодо самостійного планування, діагностики, управління, контролювання та оцінювання власної художньо-пізнавальної та творчо-виконавської хореографічної діяльності з метою її оптимізації і підвищення результативності

Інформативно-діагностичний компонент структури умінь самоорганізації передбачає діагностику та самодіагностику індивідуального особистісного стилю учіння, що проявляються у відповідній поведінці, особливостях пізнавальної сфери особистості, а також обумовлюються змістом її діяльності. Даний компонент відображає такі уміння самоорганізації суб'єктів хореографічної освіти: самостійно діагностувати навчально-пізнавальну та науково-пошукову діяльність; засвоювати нові знання, логічно осмислювати їх та виокремлювати головне; працювати з різними інформаційними ресурсами.

Рефлексивно-цільовий компонент демонструє усвідомлення напрямків і цілей власної діяльності, механізмів самопроектування та конкретизації навчальних завдань з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку особистості, розуміння і самоаналіз протиріч між бажаним і дійсним рівнем самостійності у навчанні тощо.

Творчо-виконавський компонент віддзеркалює реалізацію інструментарію самоорганізації виконавської діяльності танцівників шляхом визначення

практичних способів самоорганізації, розробки оптимальних методів, засобів та прийомів хореографічної роботи. Даний компонент складають уміння самостійно генерувати та реалізовувати ідеї креативного характеру, удосконалювати рівень художньо-виконавської майстерності; опановувати нові способи і прийоми виконавської діяльності в галузі хореографічного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лаврик Т.В. Обґрунтування складових інтегрального критерію здатності студентів до самоорганізації й самоуправління / Т.В. Лаврик // Віник Чернівецького ун-ту. Серія «Педагогічні науки». – Вип. 183. – Ч. IV. – С. 70-75.
2. Навчальні матеріали онлайн Самоорганізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
3. Самоорганизация и самоуправление [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studopedia.info/3-33532/html>

МЕДІАОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

(Корсікова К. Г., канд. пед. н.,
викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього
менеджменту Комунального закладу)
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія», м. Харків, Україна

У Концепції нової української школи акцентується увага на питанні успішної самореалізації, самовираження особистості у сучасному інформаційному суспільстві. Особлива увага звертається на формування у учнів умінь розуміти, сприймати, аналізувати, систематизувати, перетворювати та використовувати інформацію з різних медіаджерел. З огляду на це майбутніх учителів необхідно навчати у педагогічних ЗВО основ медіаграмотності, щоб їх професійна діяльність відповідала вимогам сучасних дітей.

Сучасний стан розробленості моделі і методів медіаосвіти розглядається у працях В. Іванова [2, с. 41], педагогічні умови формування медіакомпетентності майбутніх учителів досліджується Т. Івановою, О.Семеног. Як зазначають Т. Іванова, О. Волошенюк, Д. Дзюба, медіапростір необхідно розглядати як певний інноваційний простір для педагогічної діяльності, який допомагає педагогам, учням, студентам адаптуватися у медіасвіті, правильно користуватися медіазасобами, створювати медіапродукти з метою особистісного і професійного розвитку.

У дослідженнях Н. Ничкало [3, с. 2] поняття «медіаосвіта» характеризується як спеціальна галузь педагогіки, що вивчає медіаграмотність. У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [1, с. 1] відмічено, що медіаосвіта спрямована «на формування медіакультури в суспільних масах, підготовку людини до ефективної та безпечної взаємодії із сучасною системою традиційних масмедіа (друковані видання, радіо, кіно, телебачення) і новітніх медіа (спілкування через соціальні мережі, інтернет, мобільна телефонія), ураховуючи розвиток інформаційно комунікаційних технологій».

Професійна підготовка майбутніх учителів до здійснення медіаосвіту реалізують у інтегрованому, спеціальному або факультативному напрямках. Інтегрований напрям передбачає включення медіаосвітніх компонентів у предмети навчального циклу. Спеціальний напрям реалізується через впровадження навчальних курсів, зосереджених саме на медіаосвіті та медіаграмотності. Факультативний напрям надає перевагу позаурочній та позааудиторній діяльності у гуртках, клубах за інтересами, секціях.

Медіасвіта, часто перетворюючись на провідний чинник соціалізації молодого покоління, потужно й суперечливо впливає на освіту. Саме тому важливу роль на всіх етапах зростання і формування особистості маленької людини відіграє педагог, наставник, фасилітатор, який створить правильне підґрунтя для формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності. Медіаосвітченість майбутнього учителя є важливим заданням сучасних ЗВО та стимулом для подальшого їх розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ispp.org.ua>.
2. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Авт. колектив: В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк, Д.Ю. Дзюба та ін. / за науковою редакцією В.В. Різуна. – К., 2012. – 344 с.
3. Ничкало Н.Г. Медіальна педагогіка в системі педагогічних наук / Н.Г. Ничкало – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/711294/1/94.pdf>.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

(Корчагіна Г. В., викладач образотворчого мистецтва, старший викладач)
ДПІК КЗВО «ДАНО» ДОР», м. Дніпро, Україна

В умовах реформування початкової освіти вирішення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців є дуже актуальним. Проаналізувавши новий професійний стандарт для вчителів початкових класів встановлено, що в умовах Нової української школи сучасні заклади загальної середньої освіти потребують нового творчого вчителя початкових класів [2].

Підготовку майбутніх учителів початкової освіти до навчання молодших школярів зображувальній діяльності слід розглядати як систему формування загальнопедагогічних та спеціальних знань і умінь, зокрема здатності до художньої творчості. Вирішення цієї проблеми багато в чому залежить від обраної технології навчання зображувальній діяльності майбутніх фахівців.

Впровадження інтерактивного навчання є одним із напрямків удосконалення підготовки здобувачів у сучасному ЗВО, вони легше вникають, розуміють і запам'ятовують матеріал, який вивчали за допомогою активного залучення в навчання [1].

Інтерактивний («inter» - взаємний, «act» - діяти) – означає взаємодіяти, перебувати в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь [3, с. 228]. Інтерактивні методи орієнтовані на більш широку взаємодію здобувачів не тільки з викладачем, але й один з одним. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності. Мета полягає в створенні комфортних умов навчання, при яких студент відчуває свою успішність, свою інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним сам процес навчання. Для вирішення освітніх завдань викладачі використовують наступні інтерактивні форми: круглий стіл (дискусія, дебати), мозковий штурм (брейншторм, мозкова атака), ділові й рольові ігри, case-study (аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз), майстер-клас.

Майстер-клас – це ефективний засіб передачі концептуально нової ідеї авторської педагогічної системи, тобто наочний творчий показ викладачем етапів виконання роботи й паралельне виконання студентами разом з викладачем того самого завдання. У ході вивчення дисциплін зображувальної діяльності доцільним і ефективним є проведення майстер-класів з акварельного живопису. Швидкий і наглядний показ виконання живописної роботи викладачем не лише слугує поясненням до матеріалу, але і є одним з найсильніших засобів естетичного впливу на студентів.

Розглянемо проведення на пленері майстер-класу на конкретному прикладі. Тема: «Парковий пейзаж». Матеріал: папір, акварель. Розпочинається майстер-клас з вибору цікавої композиції. Студенти розташовуються навколо викладача, їм рекомендовано виконувати роботу паралельно з викладачем. Вибираючи композицію, він розповідає про можливі композиційні рішення. Наступний етап – виконання пейзажу викладачем кольором в акварельній техніці a la prima з детальним коментуванням: живопис на попередньо зволоженому

аркуші слід виконувати широко, великими колірними заливками; колір потрібно брати одразу по можливості в повну силу бажаного відтінку й тону; живопис етюду доцільно починати зверху, з неба, поступово набираючи потрібне колірне рішення етюду тощо. Після того як набрано основну колірну гаму етюду, слід пояснити й показати, як виділити головне, працювати над деталями, акцентувати передній план. На завершення роботи студенти виконують ще один етюд пейзажу, але з іншого ракурсу й самостійно. Підсумок проведення майстер-класу слід пов'язати із демонстрацією, аналізом та оцінюванням результатів. Можливо застосувати зовнішнє та внутрішнє оцінювання, за переваги останнього. Формування у студентів уміння здійснювати самооцінювання сприяє трансформації цього процесу в якість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посібник / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
2. Професійний стандарт вчителя початкових класів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/reform/61636/>.
3. Словарь иностранных слов. – М. : Русский язык, 1979. – 632 с.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА В УМОВАХ НУШ

(Крамаренко А. М., д-р пед.н., професор)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Незаперечною залишається істина, що вчитель постає носієм духовних цінностей національної культури, складовою якої є культура здоров'я. Це дає підстави вважати проблему збереження та зміцнення здоров'я молоді професійно значущою для педагогічного колективу *Нової української школи* [1]. З огляду на це, набуває актуальності проблема методичної підготовки вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій.

Одночасно доводиться констатувати, що реальна шкільна практика поки ще не забезпечує збереження і покращення стану здоров'я учнів. Так, за статистичними даними, до 80-90 % дітей шкільного віку мають відхилення у здоров'ї. За даними ВООЗ, значна частина захворювань дітей має так звану дидактогенну природу (неврози, стреси, перевантаження, стомлення учнів), що спровоковано школою. А хвороба «дидактогенія» (негативний психічний стан учня, викликане порушенням педагогічного такту з боку вчителя) все поширюється в початковій ланці освіти посиленими темпами.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем здоров'я учнів свідчить про те, що питання здоров'язбереження у процесі навчання вивчаються в таких основних напрямках: медичному (М.Амосов, Л.Боярська та ін.), валеологічному (І.Брехман, Г.Зайцев, Н.Субота та ін.), психологічному (І.Бех, О.Хухлаєва та ін.) та педагогічному (Ю. Бойчук, О. Іонова та ін.).

На підставі аналізу вищевказаних джерел, визначаємо, що здоров'язберігаючий освітній процес як процес навчання й виховання, який не наносить прямої або опосередкованої шкоди здоров'ю учнів, створює безпечні й комфортні умови перебування дітей у школі, забезпечує індивідуальну траєкторію освіти дитини, запобігання стресів, перевантаження, втоми вихованців.

У зв'язку з цим, з опорою на наукові джерела (Н. Адамчук, М. Безруких, Л. Морозова-Хмарська, Ю. Науменко, Р. Сімпсон, К. Чу та ін.) вважаємо, що необхідно виділяти такі основні здоров'язберігаючі напрями в освітньому середовищі ЗЗСО: медичний, психологічний, педагогічний.

Медичний напрям передбачає забезпечення медичним персоналом (медичною сестрою, лікарем-спеціалістом) гігієнічних умов освітнього процесу. Другий – психологічний – напрям здійснюється педагогами-психологами, соціальними педагогами. Цей напрям передбачає своєчасну діагностику й корекцію порушень психічного здоров'я учнів, їхніх адаптаційних можливостей. Третій – педагогічний – напрям, що безпосередньо пов'язаний з освітньою діяльністю учнів і забезпечується вчителями ЗЗСО.

Важливо до цього процесу підготувати майбутніх учителів початкової освіти, саме надати практичні рекомендації з ефективної організації здоров'язберігаючого освітнього процесу. З цією метою в БДПУ на факультеті ППОМ студенти мають можливість застосовувати електронний навчально-

методичний посібник авторів А. Крамаренко та К. Степанюк для збагачення методичної скарбнички здоров'язберігаючого спрямування [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової освіти (21.02.2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>
2. Крамаренко А.М., Степанюк К.І. Методика навчання освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» в початковій школі: електрон. навч. посіб. [для студ. спеціальності 013 "Початкова освіта"]. Бердянськ, 2018. – 196 с.

ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

(Курило О. Ю., аспірантка БДПУ)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Формування професійно важливих якостей майбутніх інженерів-педагогів харчової галузі є одним з важливих питань їхньої професійної підготовки, теоретичні засади якої розглядали, зокрема, С. Батишев, І. Каньковський та Л. Тархан.

На думку С. Батишева, професійно важливими для особистості і суспільства є якості, що «дозволяють людині найбільш повно реалізувати себе в конкретних видах трудової діяльності» [1]. Дослідниця Л. Тархан до числа головних якостей інженера-педагога відносить психофізіологічні (нестандартне мислення, логічне мислення, образна уява) і професійні (творче ставлення до праці, професійна майстерність, самостійність, самовдосконалення, самоаналіз і самооцінка, впровадження наукових рекомендацій в діяльність, дидактична компетентність) якості [3]. Отже, під професійно важливими якостями майбутніх інженерів-педагогів будемо розуміти їх психофізіологічні, психологічні характеристики та здатності, що формуються, розвиваються у процесі професійної підготовки й діяльності та є основою їх успішності.

Для обґрунтування професійно важливих якостей інженера-педагога харчової галузі необхідно, на нашу думку, розглядати специфіку його інженерно-педагогічної діяльності. Ця діяльність носить діалоговий характер, вона є спільною, а не індивідуальною, оскільки як у педагогічному так і виробничому процесі обов'язково присутні активні суб'єкти: інженер-педагог – ініціативний суб'єкт та учень або робітник – реактивний суб'єкт. Її продуктивність визначається тим, наскільки щиро, доброзичливо, чуйно, дбайливо і гуманно ставиться інженер-педагог до інших [2].

У сучасних умовах, коли обсяг необхідної інформації зростає, важливої якості набувають вміння майбутніх фахівців самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися в стрімкому потоці інформації, які проявляються в ініціативності, критичності, адекватній самооцінці й почутті власної відповідальності за свою діяльність і поведінку.

Усвідомлюючи, що інженер-педагог є не просто учасником міжособистісної взаємодії, а її організатором, вважаємо за необхідне сформулювати в нього таку якість як, цілеспрямованість – вона передбачає у фахівця наявність чіткої і реальної мети та вміння зосередитися на ній, бути рішучим, непохитним, оригінальним і наполегливим у її досягненні.

Іншою особливістю інженерно-педагогічної діяльності є її творчий характер. Тому важливо виділяти таку професійно важливу якість особистості інженера-педагога, як креативність – якість особистості, що розкривається в інтелектуальності, винахідливості, кмітливості і метикуватості, прояві ініціативи, спроможності генерувати нові ідеї та відходити від традиційних схем у роботі [2].

Тому, до професійно важливих якостей інженера-педагога харчової галузі можна віднести такі інтегровані якості, як самостійність, цілеспрямованість та

креативність, які в комплексі дозволять досягти успішності в майбутній професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батышев С.Я. Профессиональная педагогика: учеб. [для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям] / С.Я. Батышев. – М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1997. – 512 с.
2. Каньковський І.Є. Професійно необхідні якості інженера-педагога / І.Є. Каньковський // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2012. – № 34-35. – С. 281-287.
3. Тархан Л.З. Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические основы и модель / Л.З. Тархан // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2007. – Вип. 17. – С. 193–201.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ ОСВІТИ У США

(Литовченко І. М., д. пед. н., доцент,
професор кафедри англійської мови технічного спрямування № 2)
КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ, Україна
(Зеліковська О. О., канд. пед. н., доцент,
доцент кафедри іноземних мов математичних факультетів)
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Глобалізована економіка, яка стала можливою завдяки розвитку сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, зумовлює необхідність розвитку корпоративної освіти як умови забезпечення конкурентоспроможності компаній. Посилений інтерес до цього феномену є предметом міждисциплінарних досліджень багатьох науковців і практиків різних галузей науки й економіки та ін. Проте проблема впливу глобалізаційних чинників на розвиток корпоративної освіти потребує подальшого аналізу.

Глобалізація охоплює всі сектори економіки та майже всі ринки збуту. Зростає мобільність робочої сили, що неминує породжує проблему нерозуміння іноземними працівниками, що прибувають до тієї чи іншої країни, її культурних особливостей, знання яких необхідне для успішного функціонування бізнесу. Для розв'язання проблем культурної адаптації компанії здійснюють спеціальну країнознавчу підготовку працівників та їхніх сімей.

Одним із наслідків глобалізаційних процесів є зростання етнокультурної різноманітності американського суспільства в цілому, у тому числі й робочої сили, насамперед за рахунок емігрантів з країн Азії та Латинської Америки. Національні меншини у Сполучених Штатах становлять значну частину таких категорій населення, як безробітні, малозабезпечені, малоосвічені, і тому вони потребують як загального, так і професійного навчання для роботи на конкурентоспроможному виробництві [3; 4].

В умовах процесів глобалізації серед інших потужних стимулів, які спонукають компанії до навчання своїх працівників є поява нових конкурентів на ринку та скорочення життєвого циклу продукції тощо. Зростають вимоги до працівників, які повинні забезпечувати високу якість обслуговування клієнтів та ефективність роботи підприємства, а, відповідно, брати на себе відповідальність за свою службову кар'єру та професійний розвиток [3].

Важливо зауважити, що технологізація економіки в умовах сучасної глобалізації зумовлює значні зміни в її структурі, а разом з тим і в структурі робочої сили, завдяки чому відбувається створення багатьох нових видів робіт і витіснення багатьох старих. Така ситуація позначається насамперед на статусі працівників. «У індустріальну епоху працівники є додатками до машин; у інформаційну епоху найбільш важливим капіталом, яким володіє організація, є людський капітал» [2, с. 20].

Здійснене дослідження дає підстави зробити висновки про те, що глобалізаційні процеси мають потужний вплив на розвиток корпоративної освіти у США. В умовах глобалізованої економіки необхідність корпоративного

навчання зумовлена насамперед розвитком сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, інтеграцією та стандартизацією виробничої діяльності, а також її координацією на глобальному рівні, зростанням мобільності робочої сили та змінами в її структурі, бурхливими еміграційними процесами, появою нових конкурентів на ринку, скороченням життєвого циклу продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литовченко І. Розвиток корпоративної освіти в контексті суспільства знань: американський досвід / І. Литовченко / Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2016. – V. 50, № 103. – С. 178–183.
2. Fay C. H., McCune J.T., Begin J. P. The setting for continuing education in the year 2000. In R. G. Brockett (Ed.), *Continuing education in the year 2000* (pp. 15–27). – San Francisco: Jossey-Bass, 1987.
3. Noe R. A. Human resource management: gaining a competitive advantage / Noe R. A. – New York: McGraw-Hill, 2013. – xlii, 758 p.
4. Zelikovska O. Cross-Cultural Communication as a Basis of Building Intercultural Competence / O. Zelikovska / *Edukacja-Technika-Informatyka*. – 2010. – V. 2, №1. – P. 71–75.

ВПРОВАДЖЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

(Жовта Л. О, заступник директора з навчальної роботи,
Омелько М. А., викладач обліково-економічних дисциплін)
Могилів-Подільський технологіко-економічний коледж ВНАУ,
м. Могилів-Подільський, Україна

Головною метою професійної підготовки фахівців є озброєння їх фундаментальними знаннями, спираючись на які, студенти могли б навчатися самостійно. Вирішення завдань сучасної освіти є неможливим без підвищення ролі самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом, посилення відповідальності викладачів за розвиток навичок самостійної роботи, стимулювання професійного зростання студентів, виховання в них творчої активності та ініціативи.

Методологічну основу самостійної роботи студентів складає компетентнісний підхід, що полягає в орієнтуванні мети на формування вмінь майбутніх фахівців розв'язувати типові і нетипові завдання, тобто на реальні ситуації, під час вирішення яких студенти виявляють ґрунтовні знання конкретної дисципліни.

Самостійною вважають заплановану роботу студентів щодо виконання завдань під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Технологія організації самостійної роботи має бути поетапною й обґрунтованою. Ефективна робота над самостійним виконанням завдань вимагає високого рівня підготовки викладацького складу, якісної навчально-методичної літератури, а також відповідної нормативно-правової бази.

Основною метою самостійної роботи студентів є поліпшення професійної підготовки фахівців високої кваліфікації, спрямоване на формування дієвої системи фундаментальних професійних знань, умінь і навичок, які вони могли б самостійно застосовувати під час практичної діяльності.

Під час організації самостійної роботи викладачі коледжу вирішують наступні завдання:

- поглиблення і розширення професійних знань студентів;
- формування у них інтересу до навчально-пізнавальної діяльності;
- навчання прийомів процесу пізнання;
- розвиток самостійності, активності, відповідальності, а також пізнавальних здібностей.

Під час вивчення кожної дисципліни організація самостійної роботи студентів складається з таких взаємопов'язаних форм:

1. Позааудиторна самостійна робота.
2. Аудиторна самостійна робота, яка здійснюється за безпосереднього керівництва викладача.
3. Творча (у тому числі науково-дослідна робота).

Що стосується фахових дисциплін, враховуємо обсяг годин, визначених навчальним планом, тому практикуємо різноманітні форми позааудиторної

самостійної роботи студентів. До них можна віднести: підготовка до лекцій, семінарських, практичних занять; підготовка рефератів, статей, опрацювання навчальних посібників (комплексів самостійного вивчення, збірників документів); вивчення тем, окремих питань; участь студентів у складанні тестів; виконання творчих завдань; написання курсових робіт, виконання проєктів.

Саме тому на кожному етапі самостійної роботи намагаємося роз'яснити мету роботи, проконтролювати її усвідомлення та виконання, а також поступово формувати у майбутніх фахівців уміння самостійно визначати мету.

Аудиторна самостійна робота реалізується при проведенні практичних занять, семінарів, занять навчальних практик, а також під час лекції, особливо на етапі контролю засвоєння матеріалу. На практичних та семінарських заняттях використання різних форм самостійної роботи дозволяє зробити процес навчання більш цікавим, підвищити активність студентів.

Цікавою формою самостійної роботи студентів на заняттях навчальних практик з фахових дисциплін є ділові ігри. Тематика гри пов'язується з конкретними професійними ситуаціями; гра може мати прикладний характер, передбачати завдання ситуаційного моделювання з актуальних проблем. Мета ділової гри – дати студенту можливість навчитися розробляти і приймати рішення в імітаційних умовах. Організуються заняття навчальних практики в навчальній бухгалтерії, зерновій лабораторії та інших лабораторіях коледжу.

Контроль самостійної роботи студентів здійснюється різноманітними методами і формами контролю. Значний обсяг матеріалу перевіряється на практичних і семінарських заняттях, при здачі іспиту, перевірці виконаних розділів курсової роботи тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч.посіб. – вид. 2-ге, доп.- К.:КНЕУ, 2003. – 298 с.
2. Левочко М.Т. Вимоги сучасного виробництва до підготовки майбутнього спеціаліста-бухгалтера //Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. – 2002. – № 6. – С.137-145.

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ГРАМАТИКИ НА ОСНОВІ ПІСЕНЬ

(Павленко А. Г., магістрант; Соловйова Н. Д., канд. пед. н., доцент)
Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг, Україна

Освітній, навчальний, виховний і розвивальний потенціал автентичного пісенного матеріалу, а також його мотиваційний й емоційний вплив на особистісний розвиток школяра на різних рівнях навчання [2] завжди привертало увагу дослідників у теоретичному та практичному аспектах (Ж. Веренінова, А. Димент, В. Ізмайлов, Є. Кондрацька, В. Леві, В. Лобанов, Н. Лукіна, С. Науменко, З. Нікітенко, Н. Орлова, О. Осіянова, Л. Петько, С. Савина, Л. Червинська та ін.) Слід зазначити, що ця тема залишається актуальною, адже музичний англomовний матеріал може не лише поліпшити сприйняття мови на слух, а й сприяє оновленню змісту освіти та навчально-виховного процесу, допомагає створювати ситуації при формуванні мовної компетентності, а саме граматичної [1].

Наведемо приклад роботи з піснею, яка була використана на заняттях з учнями 8 класу під час закріплення граматичної теми Reported speech на матеріалі пісні The Beatles «Norwegian Wood» [3].

Pre-listening. Для початку обговорюється назва пісні та про що ця пісня. Перед прослуховуванням ставляться питання. Listen to the song and be ready to answer the questions. 1. *Where was the author sitting?* 2. *Was the author happy or sad?* 3. *What was he doing?* 4. *Where did he sleep?* 5. *What did he do in the morning?*

While-listening. Учні прослуховують пісню, відповідають на поставлені питання.

Наступним етапом роботи з піснею є пояснення граматичних структур пісні, а саме, пряма/непряма мова (direct/indirect speech). Потім учні роблять аналіз тексту пісні, знаходять рядки з новою структурою. Після цього виконують вправи, складених на основі тексту пісні.

Post-listening. Наприклад:

Ex. 1. Underline direct/indirect speech in the text of the song and write the negative and interrogative forms of them.

Ex. 2. Transform direct into indirect speech and vice versa.

1. She asked me to stay.
2. And she told me to sit anywhere.
3. She said "It's time for bed".
4. She told me she worked in the morning and started to laugh.
5. I told her I didn't.

Ex. 3. Use the verbs and write a story with them using direct/indirect speech (in groups).

- Play, wood, sing, laugh, whisper.
- Drink, celebrate, congratulate, call, present.

Ex. 4. Translate the sentences.

1. Вона сказала: «Сідай, де хочеш. Ти можеш залишитися».
2. Вона сказала, що я можу сідати, де хочу, і можу залишитися.
3. Пробалакали до другої години, і вона сказала: «Я хочу спати».

4. Пробалакали до другої години, і вона сказала, що хоче спати.
5. Вона сказала: «Зранку на роботу» І раптом засміялася.
6. Вона сказала, що їй треба зранку на роботу. І раптом засміялася.
7. Я відповів: «Ще не втомився», і пошкандибав до ванної кімнати спати.
8. Я відповів, що ще не втомився, і пошкандибав до ванної кімнати спати.

Ex. 5. Continue the text of song. What else can the singer do?

Ex. 6. Write all possible questions to the song.

Ex. 7. Retell the text in your own words.

Отже, правильно підібраний музичний матеріал забезпечить якісне засвоєння граматичних конструкцій, впливає на емоційну сферу людини і її образно-художню пам'ять. Використання пісень на мові, що вивчається, вельми актуально тому, що: студенти долучаються до культури країни, яка вивчається, створюється передумова для спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олійник А. Як вчити англійську за допомогою пісень? [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://studway.com.ua/english-songs/>
2. Пет'юко Л. В. Робота над піснею в курсі вивчення англійської мови як один із засобів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7839/1/Pet'ko.pdf>
3. The Beatles. Norwegian wood [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://en.lyrsense.com/beatles/norwegian_wood_renewed

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У
ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ**

**(Панова С. О., канд. пед. н., ст. викладач)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна**

Сучасне життя вимагає від дорослої людини постійного самовдосконалення та саморозвитку. Разом з тим, виникає питання часу, який необхідно витратити їй для отримання нових знань та набуття нових умінь. Звичайно можна вступити до вищого навчального закладу чи відвідати семінар або тренінги. Але людині, яка працює дуже важко виділити час на очне або навіть заочне навчання, особливо коли треба їхати в інше місто чи країну. Альтернативою є дистанційна форма навчання, яка є затвердженою Міністерством освіти і науки України [1] та може бути організована у будь-якому вищому навчальному закладі.

Багато дослідників виділяють у дистанційній формі навчання як позитивні сторони так і недоліки. Професор Власенко І.Г. зазначає, що дистанційна форма навчання є достатньо зручною для здобувачів освіти через можливість навчатися у зручний час у відносно автономному режимі, а також достатньо низку вартість такого навчання. Водночас, науковець виділяє достатню кількість недоліків та робить висновок, що ефективна організація дистанційного навчання потребує від студента «особливої самоорганізованості та вміння розрахувати свій час», а від викладача докласти багато зусиль щоб «домогтися найкращого засвоєння пройденого матеріалу» [2].

Не зважаючи на вище зазначене, постійні виклики сьогодення, такі як запровадження карантину або проживання громадян України на тимчасово окупованій території, вимагають від закладів вищої освіти все частіше впроваджувати комплекс освітніх технологій, у тому числі психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, які допомагають реалізувати процес дистанційного навчання.

У чинному Положенні про дистанційне навчання (2013 р.) визначено, що психолого-педагогічні технології дистанційного навчання це система «засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання і розвитку особистості». А «інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання - технології створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальних дисциплін (програм), а також забезпечення організації і супроводу навчального процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, у тому числі Інтернету» [1].

Сьогодні існує багато програмних засобів для реалізації дистанційного навчання які називаються «системи дистанційного навчання». До них відносять Blackboard Learning System; eLearning 3000; IBM Lotus Workplace Collaborative Learning; Lotus Learning Space; REDCLASS; WebTutor; e-University. Але найпоширенішим серед українських ВНЗ є система Moodle - безкоштовна навчальна платформа для підтримки дистанційного навчання. Разом з тим, конкуренцію цій системі створює безкоштовний вебсервіс Google Classroom, де спрощуються створення, розповсюдження та оцінювання завдань.

У результаті практичного використання цих двох систем дистанційного навчання для реалізації засад дистанційного навчання при підготовці майбутніх учителів математики показав, що вдале поєднання можливостей системи Moodle та вебсервісу Google Classroom підвищить ефективність формування фахових компетентностей майбутніх учителів математики та деяким чином полегшить навчально-методичне навантаження викладача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. МОН України; Наказ, Положення від 25.04.2013 № 466. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
2. Власенко І.Г. Впровадження дистанційного навчання – вимога сучасності // Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс] : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б.Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – С.12-14. – Режим доступу: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf

ПРО ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

(Панченко Г. Г., викладач образотворчого мистецтва, викладач-методист)
ДПК КЗВО «ДАНО» ДОР», м. Дніпро, Україна

Сучасна освіта в Україні характеризується інтеграційними процесами в освіті, науці, культурі, мистецтві. Зокрема, актуальною проблемою є започаткування предметно-інтегративної системи мистецької освіти у закладах загальної середньої освіти. На наш погляд, одним із основних завдань у сфері підготовки учителів початкової освіти до інтеграції художніх знань – музики, образотворчого мистецтва, сценічного та хореографічного мистецтв тощо – є формування художньої культури, розвиток мистецького світогляду вчителів нового покоління, збагачення їх власного досвіду новими ідеями, методами, прийомами естетичного виховання молодших школярів.

У Типовій освітній програмі для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти (розробленій під керівництвом Савченко О. Я.), зазначено, що програма має потенціал для формування 11 ключових компетентностей, серед яких визначена і культурна компетентність, що передбачає залучення молодших школярів до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості. Метою вивчення курсу «Мистецтво» у 3-4 кл визначено «всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті» [2]. Це доводить, що культурна компетентність як стрижнева для мистецької освітньої галузі є інтегральною стосовно інших ключових компетентностей. Відповідно до зазначеної програми Мистецька освітня галузь може реалізовуватися через інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі та інтегрування навчального змісту.

У науковій літературі інтеграція розглядається як процес і результат створення нерозривно пов'язаного, єдиного, цілого. Серед різноманітних підходів щодо реалізації інтеграції у змісті початкової освіти найбільш доцільним є тематичний. У кожній темі існують внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки одночасно. Прикладом інтеграції на елементарному рівні може служити урок на якому зінтегровано зміст кількох предметів. На середньому рівні інтеграція характеризується значним взаємопроникненням різнохарактерного змісту у новий якісний стан. Глибокій інтеграції характерне повне злиття різнохарактерного змісту значних обсягів навчального матеріалу. Прикладом такої інтеграції і є курс «Мистецтво» [2, с. 79-84].

У контексті вирішення завдань Нової української школи у педагогічному коледжі запроваджено підготовку майбутніх учителів початкової освіти до проведення інтегрованого курсу «Мистецтво». Здобувачі випускних курсів мають

можливість вивчати дисципліни спеціалізації «Керівник гуртка образотворчого мистецтва», а на перших курсах започатковано нову спеціалізацію «Вчитель мистецтва в початковій школі», де передбачено вивчення дисциплін «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей», «Теорія та методика музичного виховання», «Практикум з вокально-інструментальної підготовки», а також «Методика навчання освітньої галузі «Мистецтво», що є базовою і має основним завданням сформувати у здобувачів освіти уміння використовувати технології інтегрованого навчання та нові педагогічні стратегії, створюючи сприятливе освітнє середовище для залучення молодших школярів до мистецької творчості, розкриття і розвитку їх природних здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванчук М. Г. Ціннісна функція інтегрованого підходу до навчання / М. Г. Іванчук // Педагогіка і психологія: наук. вісник ЧНУ – Чернівці, 2004. – Вип. 208. – С.79 – 84.
2. Типова освітня програма для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти (розроблена під керівництвом Савченко О. Я.). [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://undip.org.ua/news/library/navch_program_detail.php?ID=8833

МОВНА ПОЛІТИКА: КОНКРЕТИЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

(Пасічник Л. В., здобувач кафедри педагогіки)
КДПУ, м. Кривий Ріг, Україна)

Вітчизняна наукова думка сьогодні надзвичайно активно висвітлює питання, пов'язані із особливостями ствердження та функціонування української мови як державної, при цьому широко використовує поняття «мовна політика», яке переважно розуміється як загальновідоме. Тож, нашу увагу привернути праці, що містять визначення поняття. Зокрема Н. Дзеньджюра вказує, що мовну політику необхідно розуміти «як систему заходів у державі, скерованих на підтримку функцій державної мови. У кожній країні мовна політика є складовою національної політики. Складовими мовної політики є: мовне планування, мовний контроль, мовні інституції. Мовне планування передбачає напрацювання законодавчої та нормативної бази для регулювання мовної політики. Мовний контроль включає розроблення закону, що визначає санкції за невиконання та порушення мовного законодавства. Мовні інституції передбачають створення Міністерства з мовних питань на чолі з міністром та органи контролю і координації мовної політики, які б підпорядковувалися Президенту. Вони повинні постійно моніторити мовні питання й звітувати» [2, с. 71]. Очевидно, що наведене визначення, попри свою ґрунтовність, стосується нинішнього стану української мови в нашій державі. Тож для історичної ретроспективи – можливе використання лише частини наведеного авторкою визначення.

Задля уточнення поняття ми звернулися до дисертаційної праці Н. Седневої «Політичні аспекти мовної політики в сучасній Україні (на прикладі південного регіону)» (Одеса, 2013 р.). Дослідниця пропонує розрізняти поняття «мовної політики» та «державної мовної політики». На її думку, «мовна політика» – «це комплекс цілей, принципів та засобів, які за допомогою правових, адміністративних, господарчих та суспільних механізмів здійснюють формування та регулювання мовних відносин у тій чи в іншій країні» [3, с. 13]. Натомість «державна мовна політика – комплекс дій і заходів які проводяться державою з метою досягнення певних цілей у сфері мовних відносин» [3, с. 13].

Важливим також вважаємо судження щодо мовної політики Л. Бублик. Аналізуючи міжнародний аспект мовної політики в Україні, науковець посиляється на публікації зарубіжних вчених (В. Чапленко, П. Штепа) та констатує: 1) мовна політика – складник національної політики держави; 2) мовна політика (за характером) може бути наступальною (агресивною) або оборонною; 3) мовна політика (за наслідками впровадження) може бути позитивною чи негативною. Відповідно, наголошує дослідниця, «позитивна мовна політика скерована на зміцнення суспільного чи державного становища мови, допомагає її розвитку, а негативна – спрямована на усунення мови з ужитку і деструкцію її внутрішньої будови» [1]. Таким чином, в історико-педагогічному ракурсі можемо говорити про мовну політику СРСР щодо української мови, та мовну політику України (як самостійної держави). Очевидно, що і за характером, і за наслідками для української мови в Україні ці політики були діаметрально протилежні.

Отже, у історико-педагогічній роботі варто використовувати поняття «мовна політика» в розумінні її частиною національно-культурної політики держави (СРСР та України), спрямованої на регламентацію використання мов на різних рівнях суспільного існування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бублик Л. Мовна політика як складова національної політики держави: міжнародний аспект [Електронний ресурс] / Л. Бублик – Режим доступу : http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Bublyk_Movna_polityka.htm.
2. Дзензюра Н. Державний менеджмент мовної політики в Україні / Н. Дзензюра. // Освіта регіону. – 2017. – №1. – С. 71-77.
3. Седнева Н. О. Політичні аспекти мовної політики в сучасній Україні (на прикладі південного регіону) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02. – Одеса, 2013. – 251 с.

ОСОБИСТІСНИЙ РЕЗУЛЬТАТ ПРИ ВИБОРІ ТА ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕННЯ

(Перепеліна Д. С., Варава Л. А., кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри)
МДУ, м. Маріуполь, Україна

У повсякденному житті поняття вибір та прийняття рішення зазвичай вважають тотожними. Спільні риси психологічних категорій не викликає сумнівів, тоді як різницю між ними визначити складно. Значна кількість наукових досліджень вказує на особливі відмінності значення понять вибору та прийняття рішення щодо особистісного результату в життєдіяльності.

Теоретичний аналіз надає можливість визначити основні теоретичні концепції щодо співвідношення психологічних категорій особливості вибору та прийняття рішення. По-перше, вибір розглядається у контексті прийняття рішення. Ю. Козелецький, О. Ларичев, Д. Канеман визначають вибір як процес прийняття рішення. Вони визначають вибір як раціональну перевагу однієї альтернативи з певного набору можливих напрямків дій. Г. Саймон, Д. Дьорнер розглядають вибір як інтелектуально опосередковану діяльність з прийняття рішення. По-друге, процес прийняття рішення та здійснення вибору розглядають як елементи одного процесу. О. М. Леонтьєв розглядає поняття прийняття рішення, зазначаючи, що вольовий акт - це дія в умовах вибору, яка базується на прийнятті рішення. У. Джеймс підкреслював, що наявність конкуруючої ідеї затримує перехід уявлення про рух у дію, тому для здійснення дії необхідно здійснити вибір ідеї та прийняти рішення [2, с. 47]. По-третє, поняття вибір та прийняття рішення використовують як синоніми. Цієї думки притримуються представники екзистенційного напрямку. Зокрема Е. Фромм, розглядає вибір як створення особистістю нових обставин життя, а отриманий результат як переживання свободи та своєї максимальної суб'єктності.

Найбільш глибокий аналіз сутності психологічних категорій вибір та прийняття рішення був зроблений представниками психології діяльності. Дослідження І. Г. Єрмакова, В. В. Нечипоренка та Д. О. Пузікова виявили, що обрання та побудова певної життєвої стратегії є результатом прийнятого відповідного рішення, результатом ціннісно зумовленого вибору. Г. О. Балл розглядав вибір у звичних повсякденних ситуаціях як автоматичну операцію, у більш складних - як свідому цілеспрямовану дію, а в разі вибору між різними цінностями - вчинком, життєво значимим рішенням. Останній дослідник інтерпретував як ті, що пов'язані з особливою відповідальністю через їх здатність суттєво вплинути на подальше життя особистості [1, с. 5]. Здійснення вчинку потребує розуміння його наслідків та особистісної готовності до відповідальності за них. Вчинок, як наслідок прийняття рішення, розглядається як здатність людини щодо оцінки особистісного результату.

За результатом теоретичного аналізу робимо висновок що вибір та прийняття рішення багатофакторні та багаторівневі поняття. Найвагоміше різниця полягає у особистісному результаті людини в наслідок вибору, чи прийняття рішення. Якщо категорію вибору можна розглядати у контексті повсякденних життєвих ситуацій, то прийняття рішення це унікальна здатність

особистості, якою людина може користуватися при вирішуванні життєво значущих задач. Вона є необхідною складовою при побудові життєвих перспектив.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Феномен вибору в контексті соціальної поведінки / Г. О. Балл // Соц. психологія. – 2005. – № 1. – С. 3 – 13.
2. Помиткіна Л.В. Психологія прийняття особистістю стратегічних життєвих рішень: монографія / Л.В.Помиткіна. – К.: Кафедра, 2013.

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

(Петрушова Н. В., канд. філол. н., доцент)
ПНПУ імені В.Г.Короленка, м. Полтава, Україна

У розрізі останніх подій у країні запроваджений режим дистанційної освіти у вищій школі, що спричинило значний хаос та розлад у налагодженні взаємодії викладача зі студентами при відсутності чіткої схеми структурованої роботи, адже не всі навчальні заклади опинилися підготовленими до такої ситуації. Найбільш швидко відреагували ті заклади, які вже мали досвід у запровадженні дистанційної освіти, тобто були зареєстровані в освітній онлайн-платформі, мали розміщені там кабінети з проведення роботи за дисциплінами. Що ж наразі робити тим закладам, які не мали справу з дистанційною освітою, та не змогли у короткий термін організувати єдину скоординовану роботу усієї інституції в окремій освітній інтернет-площині? Як проводити роботу з викладання фахових (хоча б) дисциплін та забезпечувати адекватний навчальний процес – дане питання і є метою огляду у даному дослідженні.

Професійно орієнтоване навчання іноземним мовам – це навчання, в центрі якого є «потреби студентів у вивченні іноземної мови з орієнтацією на особливості майбутньої професії, спеціальності» [2, с. 5.]. Розглядаючи іноземну мову як засіб формування професійної спрямованості майбутнього фахівця, як визначає В. Л. Теляшенко, під час вивчення професійно орієнтованого мовного матеріалу встановлюється «двосторонній зв'язок між намаганням студента отримати спеціальні знання зі своєї майбутньої професії та успішністю оволодіння мовою» [3, с. 79]. Професійно-орієнтоване навчання іноземним мовам передбачає орієнтування студентів на останні досягнення у сфері їх майбутнього фаху, що накладає на викладача обов'язок вільно володіти інформацією з теми, постійно вдосконалювати свої знання для встановлення успішної педагогічної та професійної комунікації.

Як визначає Л. В. Ломакіна, «основою курсу іноземної мови при професійно-орієнтованому навчанні стають автентичні тексти, сформовані за тематичним принципом. Їх супроводжує система вправ, що спрямована на розвиток необхідних для цього навичок і вмінь» [1, с. 64]. Читання автентичних текстів за спеціальністю є засобом забезпечення збагачення словникового запасу у професійній області, що відповідно є першим напрямком у роботі з розвитку мовлення. Саме подібним читанням професійно-орієнтованих текстів можна і забезпечити виконання основних завдань дистанційної освіти у даній ситуації. Професійно орієнтовані тексти є джерелом збагачення словникового запасу студентів, прикладом використання термінологічної лексики в контексті, який допомагає конкретизувати значення слів та словосполучень, пояснити випадки їх вживання відповідно до встановлених мовних норм і стандартів. Якщо пояснення правил та перевірка тренувальних вправ – процес досить складний в умовах дистанційної освіти, та й не завжди можна перевірити реальну самостійність виконання завдань, то розробка, яка вміщує професійно-орієнтовані тексти та

завдання до них, особливо творчого характеру – якісний та реальний спосіб оцінити роботу студента з дисципліни з курсу іноземних мов.

Дане питання, звичайно ж потребує подальшого дослідження та всебічного огляду, адже наразі воно є вкрай болючим і важливим для подальшого стану освіти у країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ломакіна Л. В. Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови у вищому технічному навчальному закладі / Л. В. Ломакіна // Materials of the XI International Research and Practice Conference «Fundamental and applied science – 2015». – Sheffield UK, 30.10-07.11.2015: «Science and Education» LTD, 2015. – Volume 7. – С. 64–66.

2. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. – Орел : ОГУ, 2005. – 114 с.

3. Теляшенко В. Л. Професійно орієнтоване навчання студентів іноземної мови в немовному вузі / В. Л. Теляшенко // Теорія та практика державного управління: [Збірник]. – Вип.4. Актуальні питання навчання іншомовної комунікації у вищих навчальних закладах: матеріали наук.-практ. конф., 20 травня 2003 р. – Х. : Магістр, 2003. – С. 78–81.

УДК 371.32

ВИКОРИСТАННЯ ФРЕЙМ-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

(Пісна Т. М., аспірантка)
КДПУ м. Кривий Ріг, Україна

Формування основних вимог до процесу сучасної професійної підготовки фахівців базується на підвищенні рівня їх компетентності, формуванні здібностей до ефективного застосування знань на основі переробки та трансформації відповідно до умов, що наявні в сучасному соціальному просторі. Нові реалії сьогодення та зміни, які відбуваються в освітній системі постійно супроводжуються розробкою, впровадженням та використанням інноваційних технологій.

Ефективним інструментом у процесі підготовки здобувачів освіти сучасності і є фреймова технологія.

Сьогодні поняття фреймової технології є достатньо дослідженим. Найбільш детально розглянуто основні аспекти фреймової технології в роботах М.Уразової та Ш.Ешпулатова, які акцентують увагу на фреймовій технології як способу формування самостійного критичного мислення у вихованців закладів освіти, також автори підкреслюють, що дана технологія дозволяє здобувачам освіти об'єктивувати складні взаємозв'язки між різними науковими поняттями, сприяє підвищенню навчальної мотивації та продуктивності освітньої діяльності [3. с. 163].

Аналіз наукових праць свідчить про те, що фреймова технологія, це перш за все педагогічна технологія, яка надає можливість здобувачам освіти узагальнювати, структурувати та систематизувати отриману інформацію у вигляді схем, таблиць, матриці, бланків шляхом заповнення відповідних слотів [1. с. 146].

Актуальність і перспективність використання в педагогічній діяльності елементів фреймової технології полягає в тому, що фреймування є ефективним засобом формування у здобувачів освіти системного мислення, допомагає узагальнити та закріпити теоретико-методологічні уміння; поглибити і розширити інформаційне наукове поле; сформувати вміння використовувати навчальну та наукову літературу; розвивати пізнавальні здібності, творчу ініціативу, самостійність, відповідальність та самоорганізованість; розвивати самостійність прийняття рішень та здібності до науково-дослідницької діяльності.

Основною метою роботи є аналіз особливостей фреймової технології, як засобу оптимізації навчальної діяльності здобувачів освіти першого року навчання у закладах фахової освіти під час викладання предмета «Біологія».

В першу чергу це обумовлено тим, що великий потік інформації, збільшення кількості навчальних предметів у освітньому закладі, а також значний обсяг знань з усіх предметів вимагають згорнутого, компактного вигляду подачі інформації навчального матеріалу. Згорнути й компактно подати навчальний

матеріал можна шляхом використання фреймового способу подання знань, який отримав свою назву від поняття «фрейм» [2. с. 5].

Фрейм – це продукт, як індивідуальний, так і груповий. Передбачає роботу в парах, у групах, що дає можливість навчатися культурі спілкування, відповідальності за створення продукту навчання, здатності до узагальнення.

На заняттях з предмета «Біологія» навчальний матеріал деяких тем можна представити у вигляді схем, формул, асоціативних малюнків, символів, які сприяють згортанню, спрощенню, візуалізації тієї інформації, яку необхідно засвоїти учасникам освітнього процесу. Також за допомогою фреймової моделі можна стискати, структурувати та систематизувати інформацію в певні таблиці та матриці. Викладач під час заняття пропонує власне бачення навчального матеріалу у вигляді фрейму, то це має бути не просто ознайомлення з уже готовим продуктом, а співпраця, співтворчість викладача та вихованця у процесі вивчення певної теми. Викладач може запропонувати здобувачам освіти вдома доопрацювати частини фрейму, додати інформацію з різних джерел, висловити власне бачення порушеної проблеми, поставити низку проблемних запитань та оформити у вигляді постеру, навчального проекту, презентації, тощо. Лише за таких умов буде забезпечене активне сприймання, адекватне розуміння і міцне запам'ятовування навчальної інформації.

Отже, організація здобуття знань за допомогою фреймових технологій надає можливість формуванню загальноосвітніх компетентностей, ціннісних орієнтирів і набуття досвіду, що дозволить виховати компетентну особистість, яка спроможна критично мислити, вирішувати навчальні завдання і розв'язувати життєві проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зозуля О. В. Фреймова технологія як засіб оптимізації навчальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти / О. В. Зозуля // Збірник наукових праць ХДУ (Педагогічні науки). – Херсон: ХДУ. 2017. – Вип. 80(3). – С. 144-147.
2. Колодочка Т.Н. Фреймовое обучение как педагогическая технология: автореф. дис. канд. пед. наук. Краснодар. Кубанский гос.ун-т. – 2004. – 20 с.
3. Уразова М. Б., Эшпулатов Ш. Н. Фреймовая технология как способ формирования самостоятельного мышления студентов педагогических вузов / М. Б. Уразова, Ш. Н. Эншпулатов // Вестник ТГПУ. – 2011. – Вып. 4(106). – С. 163-165.

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

(Подобна Н. В., магістрантка факультету психології та соціальної роботи
спеціальності “Початкова освіта”,
Гордієнко Т. В., канд. пед. наук, доцент)
НДУ ім. Миколи Гоголя, м. Ніжин, Україна

На сьогоднішній день існує безліч засобів для розкриття розумового потенціалу дитини, розвитку мислення, творчих здібностей, тобто для підготовки дітей до життя у соціумі. Використання різних засобів для розвитку дитини вже в початковій школі закладає фундамент для подальшого вдосконалення знань, умінь і навичок.

Початкова школа має сформувати механізми мислення, його якісні характеристики, адже саме цей період є сензитивним для розвитку розумових операцій.

Логічне мислення характеризується здатністю виконувати певні дії за різних умов. Особливістю логічного мислення є не тільки вміння учня аналізувати, синтезувати, порівнювати, узагальнювати, абстрагувати, а й робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. [1, с. 3]

Одним з найбільш оптимальних засобів розвитку логічного мислення є проблемне навчання, яке характеризується створенням проблемної ситуації, що є початковим моментом мисленнєвих операцій. [2, с. 43]

Розвиток логічного мислення відбувається поетапно, тому проблемні завдання повинні будуватися з урахуванням того, наскільки розвинені мислительські операції дитини, такі як: аналіз, класифікація, узагальнення, синтез, порівняння, систематизація. На перших стадіях проблемні завдання повинні бути спрямовані на розвиток однієї-двох мислительських операцій, з подальшим ускладненням.

На перших уроках рекомендується виконувати завдання фронтально. На наступних уроках сильним дітям можна пропонувати виконувати проблемні завдання самостійно, а потім звірити з виконанням на дошці. З часом, коли діти опанують способи розв'язання проблемних завдань, їх можна давати на картках для самостійного опрацювання всім учням, з подальшою перевіркою та обговоренням.

Спочатку проблемні завдання доцільно використовувати на етапах мотивації навчальної діяльності, актуалізації опорних знань, закріпленні та осмисленні нових знань. На етапах сприймання та усвідомлення нового навчального матеріалу, використання проблемних завдань рекомендується тільки коли учні навчаються працювати з даним видом завдань.

Використання проблемних ситуацій, задач, вправ, які мають на меті розвиток логічного мислення можливе на кожному уроці. Наприклад, на уроках української мови, під час написання переказів чи творів, коли діти вчать комбінувати знайомі слова у фрази, знаходити незвичні поєднання слів і т. п. (синтез); на уроках математики, створюючи різного роду проблемні ситуації при розв'язанні задач, створення оберненої задачі; на уроках природознавства або “Я

у світі”, заповнення узагальнюючих таблиць до вивчених тем (систематизація); на уроках читання, створення казкових ситуацій, які стосуються певного твору та героя.

Використання різноманітних ігор з проблемним підтекстом, і не тільки, можливе на кожному уроці, і також допомагає вчителю не тільки у розвитку логічного мислення школярів, але і зацікавити до предмету.

Отже, з метою розвитку логічного мислення на кожен урок варто підбирати різноманітні проблемні ситуації, враховуючи психологічні та вікові особливості молодших школярів. Чим більше зусиль докладає дитина до вирішення проблеми, тим вагомішим буде її правильне вирішення з точки самооцінки учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білокобильська Н. Розвиток логічного мислення // Початкова освіта. – 2000. – №41. – С. 3-4.
2. Калошин В. Ф. Проблемне навчання / В. Ф. Калошин // Розвиток творчості учнів. – К.: Академія, 2008. – С. 42- 46

ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОКОЛІННЯ Z НА СУЧАСНУ ПРОФЕСІЙНУ ОРІЄНТАЦІЮ

(Попова А. С., канд. пед. н.)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Одне з актуальних завдань вдосконалення профорієнтаційної роботи у школі – знання особливостей сучасних школярів, а також врахування актуальних тенденцій, спрямованих на діджиталізацію та інформатизацію суспільства.

Статистичні дані свідчать, що 60 % молодих спеціалістів після закінчення закладів вищої освіти не працюють за спеціальністю. Дослідження Державного комітету статистики за 2019 рік свідчать, що один із найвищих показників безробіття – 28, 1 % спостерігається у молоді, віком до 25 років, тобто осіб, які закінчили будь-який заклад освіти. Після випуску з університетів 44% випускників ЗВО працюють не за фахом, 29% працюють за фахом, лише частково пов'язаним з отриманою спеціальністю, і лише 36% працюють за спеціальністю [2].

До причин, що провокують таку проблемну ситуацію належать: відсутність бажання пов'язувати своє життя із отриманою професією через певні об'єктивні фактори; неможливість реалізувати професійний і творчий потенціал через відсутність навичок форсайту; наявність конфлікту між «Я-реальним» та «Я-ідеальним» (нереалістичні вимоги та неймовірні амбіції, сформовані стереотипами про ідеальний образ «розкішного життя» і «престижні професії»); відсутність пропозицій і вакансій певної професії на ринку праці.

Основною передпричиною таких неякісних показників є неефективна та несучасна система професійної орієнтації, яка не враховує особливості школярів ХХІ століття, що призводить до помилок при виборі професії та збільшення часу на професійне самовизначення.

Згідно з думкою Б. Федоришина, профорієнтація у контексті діяльності соціального педагога має розглядатися як науково-практична система підготовки особистості до самостійного та усвідомленого вибору професії. Основним об'єктом цієї системи є особистість майбутнього абітурієнта, яка має свої специфічні особливості зумовлені сучасними процесами, такими як глобалізація та інформатизація суспільства. Розглянемо особливості сучасних школярів детальніше.

Сучасна учнівська молодь відповідно до теорії поколінь, розробленої у 1991 році американськими дослідниками У. Штраусом й Н. Хоувом відноситься до покоління Z (Z-Generation), що народилися в 1998-2010 роках. Це перше покоління, яке не пам'ятає час без інтернету, смартфонів і соціальних мереж, тому представників покоління Z називають також «цифровими людьми» [3, 4]. Людям, які належать до цього покоління притаманні певні особливості, серед яких: залежність від цифрових технологій, перевага віддається онлайн-спілкуванню у віртуальному просторі; швидка адаптація до нових технологій і можливість навчатися майбутній професії онлайн; орієнтація на швидкість, а не на глибину і якість виконання завдання, що проявляється у бажанні бути успішними, не докладаючи значних зусиль до навчання; інноваційний тип ментальності, який

характеризується незалежністю від групи, нестабільністю, індивідуалізмом; бажання якомога раніше все спробувати і випробувати; труднощі у встановленні прямого контакту з людьми, заглибленість в себе – як захист від проблем сучасного способу життя; слабка пам'ять, пов'язана із надлишком інформації і звичкою все фіксувати на різних пристроях; наявність кліпового мислення (можливість сприймати інформацію маленькими порціями та вміння тримати фокус не довше 8 секунд), особливостями якого є переважання візуального сприйняття, проблеми зі сприйняттям тривалої лінійної послідовності і однорідної інформації; сприймання світу не як загрози, а як поля для експериментів, чого очікують від навчання, і майбутньої професії.

Отже, перераховані особливості мають визначати основний вектор для зміни підходів у системі профорієнтаційної роботи. Оскільки представники покоління Z живуть у світі, де можливості не мають кордонів, а час дуже обмежений.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основні показники ринку праці (річні дані) / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Howe N., Strauss W. Millennials rising: the next great generation [Electronic resource]. – Vintage Books, 2000. – Available from: <http://books.google.ru/books?id=vmNkJ9oYc2IC>
3. Straus W., Howe N. Generations : the history of America's future. 1584 to 2069. New York : Perennial, 1991. – 544 p.

ВПЛИВ САМОІЗОЛЯЦІЇ В УМОВАХ COVID-19 НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

(Радіонова М. С., завідувачка навчальної
психолого-консультативної лабораторії)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

У сучасному світі, наповненому глобалізацією та безмежними можливостями реалізації потенціалу людства, збереження та захист психічного здоров'я кожного громадянина має бути одним з першочергових завдань кожної держави. Однак, зараз усе людство опинилося у ситуації надзвичайної загрози як фізичному здоров'ю, так і психічному благополуччю у зв'язку з пандемією COVID-19 та вимушеною самоізоляцією.

Оскільки спілкування, підтримка соціальних контактів, визнання та самореалізація є важливими потребами особистості, їх незадоволення під час карантину призводить до виникнення психічної деривації, що негативно призводить до погіршення психоемоційного стану людини.

Експериментальних даних, що детально описують згубний вплив самоізоляції в умовах COVID-19 на психічне здоров'я особистості поки що недостатньо. Проте, можна припустити, що він подібний до уже пережитого досвіду тривалого перебування людей на карантині: чим довший період ізоляції, тим вищі у респондентів показники тривожності та депресивності. Так, опублікований в журналі «Lancet» метааналіз показав, що 34% людей, які перебували на карантині під час атипової пневмонії, спалахів грипу, лихоманки Ебола та інших інфекційних захворювань, відчували такі прояви погіршення психічного здоров'я: стрес, безсоння, емоційне виснаження, підвищена тривожність, депресивні симптоми і зловживання психоактивними речовинами (у порівнянні з 12% тих, що не були ізольовані). У багатьох подібні симптоми спостерігалися навіть через деякий час після завершення епідемії (це було пов'язано в основному з розвитком посттравматичного стресового розладу) [3].

ВООЗ у Проміжній інформаційній записці, присвяченій психічному здоров'ю і психосоціальним аспектам спалаху COVID-19 описано наступні негативні реакції людей, яких безпосередньо або опосередковано стосується епідемія, що призводить до погіршення психічного здоров'я: страх захворіти і померти; ухилення від звернень до медичних установ через страх заразитися; страх погіршення умов життя, відсутності можливості працювати в умовах ізоляції, звільнення з роботи; страх зіткнення з расизмом чи стигматизацією через хворобу; відчуття безпорадності щодо захисту близьких і страх їх втрати; страх розлуки з близькими через карантин; відмова від турботи про неповнолітніх, інвалідів або людей похилого віку, через страх заразитися; почуття безпорадності, нудьги, самотності і депресії через ізоляцію; страх знову пережити досвід минулої епідемії [2].

Відповідно до цього, переживання таких негативних емоцій як хвилювання, страх, відчуття безпорадності протягом тривалого часу, призводить до виникнення таких негативних психічних та соціальних наслідків: погіршення соціальних зв'язків, місцевої динаміки і економіки; стигма по відношенню до

людини, що видужала, яка призводить до відторгнення її місцевим населенням; більш виражений прояв негативних емоцій (гнів і агресія по відношенню до уряду і фахівців, які надавали безпосередню допомогу постраждалим); зростання насильства в сім'ї та серед сексуальних партнерів; виникнення рецидивів у людей з уже наявними психічними розладами; соціальна стигма і дискримінація щодо інфікованих людей, членів їх сімей, а також медичних працівників та інших фахівців, які надають безпосередню допомогу постраждалим від COVID-19 [2].

Щоб зменшити негативний вплив самоізоляції на психічне здоров'я особистості, доцент кафедри клінічної психології УКУ О. Аврамчук рекомендує наступне: час перебування у карантині варто наповнити змістовними, ресурсними і ціннісними для особистості справами; важливо створити навколо себе комфортні умови; необхідно створити графік навчання чи роботи й неодмінно його дотримуватися; для заощадження енергії та ресурсів варто завчасно планувати свої справи; не варто відкладати на потім ті справи, які можна виконати протягом наступних 15 хвилин; дуже важливо не приховувати власні емоції та обговорювати свої думки з найближчим оточенням; уся увага під час карантину не має бути зосереджена лише на навчанні та роботі – вони не повинні стати засобом втечі від реального життя [1].

Таким чином, психічне здоров'я, за визначенням ВООЗ, це стан благополуччя, в якому людина реалізує свої здібності, може протистояти звичайним життєвим стресам, продуктивно працювати і робити внесок у ефективність функціонування своєї спільноти. Впливаючи на усі сфери життя людини, воно є запорукою її повноцінного функціонування як живого організму та особистості. Тому, дуже важливо усвідомлювати можливі негативні наслідки впливу самоізоляції, а також мінімізувати їх виникнення шляхом створення максимально комфортних умов для перебування людини на карантині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аврамчук О. Як зберегти психічне здоров'я в умовах дистанційної роботи або навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/yak_zberegti_psihichne_zdorovya_v_umovah_distsitsynoyi_roboti_chi_navchannya_n1500097
2. Проміжна інформаційна записка, присвячена психічному здоров'ю і психосоціальним аспектам спалаху COVID-19 [Електронний ресурс] / IASC Reference Group on MHPSS in Emergency Settings (Circulated on: 17 March 2020). – Режим доступу: <https://interagencystandingcommittee.org/iasc-reference-group-mental-health-and-psychosocial-support-emergency-settings/interim-briefing>
3. The Lancet / Elsevier Science Publishing Company, Inc. – Т. 395. – №10220. – 2020. – <https://www.thelancet.com/>

РОЛЬ КУРАТОРА У ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

(Рева С. В., викладач)
ГАТІ СНАУ, м. Глухів, Україна

Успішність виховної роботи в вищому навчальному закладі багато в чому залежить від згуртованості педагогічного колективу, але основну роль в вихованні та створенні колективу відводиться куратору. В.А. Сухомлинський писав: «Якщо ми говоримо про те, що колектив - велика виховна сила, то, образно кажучи, ми маємо на увазі квітучу й зелену крону дерева, яку живить глибоке й непомітне з першого погляду коріння, і цим корінням є духовне багатство вихователя» [1, с. 478]. Виховання це інтерактивний процес, в якому досягнення позитивних результатів забезпечується зусиллями обох сторін, як куратора, так і здобувача освіти. Причому в цьому процесі куратору належить роль - направляти, а здобувачу освіти - вирішувати. В основі виховання лежить мета оволодіти знаннями нормативної культури та регуляція цими знаннями своєї діяльності з метою побудови своїх відносин з суспільством і з самим собою.

Вихованість здобувачів освіти - це безпосередня основа і засіб їх всебічної та гармонійної самореалізації.

Під вихованням здобувачів освіти слід розуміти цілеспрямовану діяльність куратора, орієнтовану на створення умов для розвитку духовності здобувачів освіти на основі загальнолюдських і вітчизняних цінностей; надання їм допомоги в життєвому самовизначенні, моральному, цивільному та професійному становленні; створення умов для самореалізації особистості.

Метою виховання здобувачів освіти необхідно вважати різнобічний розвиток особистості майбутнього конкурентоспроможного фахівця з вищою професійною освітою, що володіє високою культурою, інтелігентністю, соціальною активністю, якостями громадянина-патріота.

Основним завданням у виховній роботі зі здобувачами освіти слід вважати створення умов для розкриття і розвитку творчих здібностей, самореалізації, гармонізації потреб здобувачів освіти в інтелектуальному, моральному, культурному та фізичному розвитку. Важливе завдання куратора постійно нарощувати та збагачувати свій виховний потенціал. Бути чесним, щирим, не байдужим, відкритим для спілкування, вміти зрозуміти та підтримати, оцінювати не особистість, а вчинки - від цього залежить його успіх.

Форм роботи з групою можуть бути різними: від насичено інформаційних (бесіда, розповідь, годину куратора, зустрічі і т.п.) до колективних творчих справ різного типу. Місце і форми проведення спільної справи сприяють реалізації максимуму можливостей міжособистісного педагогічного спілкування.

Куратор може цілеспрямовано сприяти процесу культурного зростання здобувачів освіти, формуванню певного досвіду в різних ситуаціях. Не варто розуміти роботу куратора однобоко, який тільки інформує і контролює. У куратора багато функцій, але, перш за все, він наставник, а в сучасному розумінні - менеджер, тобто той, хто використовує ресурси і внутрішній потенціал інших людей для досягнення конкретних цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В. О. Принципи виховання шкільного колективу / Василь Олександрович Сухомлинський. – Вибрані твори в 5-ти т. – К.: «Радянська школа», 1976, – Т. 1. – С. 406–411.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ РОБОТИ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

(Синиця А. О., старший викладач)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

В останні роки в Україні зафіксовано збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами (ООП) (В. Бондар, С. Конопляста, В. Липа, С. Миронова, В. Синьов, О. Хохліна, М. Шеремет та ін.). Дана ситуація вимагає від спеціальних педагогів перегляду підходів до організації корекційно-розвиткової роботи з дітьми з ООП та підвищення її ефективності.

Дослідження В. Бондаря, С. Гайдукевич, І. Єременка, Н. Засенко, І. Колесника, А. Колупасової, В. Лапшина, С. Миронової, Н. Назарової, Ю. Пінчук, Л. Руденко, В. Синьова, С. Федоренко, Л. Фомічової, С. Шаховської, А. Шевцова, О. Шевченко, М. Шеремет, М. Ярмаченка та ін. наголошують на необхідності під час організації корекційно-розвиткових занять ідей «розвиваючого навчання» [2, с.11-14]. Так, ідея «розвиваючого навчання» безпосередньо пов'язана з принципом діяльнісного опосередкування, формування і розвитку особистості, з діяльнісним підходом. Розвиваючий ефект діяльності визначається якістю діяльності та активністю дитини (Л. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Д. Ельконін).

Враховуючи особливості розвитку дітей з ООП, саме предметно-практична діяльність в системі спеціальної освіти є специфічним засобом забезпечення компенсаторного розвитку (інструментом корекції і компенсації порушених психічних функцій), пропедевтики освіти і трудової діяльності. Так як, деяка інформація, вміння, навички стають доступними для дітей з ООП лише за спеціально організованих умов. Саме застосування діяльнісного підходу сприятиме позитивному розвитку дітей з ООП.

Діяльнісний підхід ґрунтується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості. Він сформувався у психолого-педагогічній літературі як засіб пізнання особистості та особливостей її взаємодії з навколишнім середовищем [1, с. 143-148].

Принцип діяльнісного підходу у спеціальній педагогіці спирається на існуюче в психології поняття «ведуча діяльність» (А. Леонтьєва та Д. Ельконіна). В рамках провідної діяльності вперше виникають і диференціюються нові види діяльності [1, с. 143-148].

У дітей з ООП відсутні або недостатньо розвинуті такі структури, як життєвий досвід, що відповідає за життєві уявлення, поняття і практичні вміння. Зазначимо, що максимальне використання діяльнісного підходу у корекційно-розвитковій роботі дозволяє, спираючись на потенційні можливості дітей з ООП, розвивати сенсомоторну основу вищих психічних функцій, у першу чергу мовлення і мислення, компенсувати недостатність життєвого, практичного (діяльнісного) досвіду, створювати природні умови для розвитку навичок ситуативно-діяльнісного й інших видів спілкування, забезпечувати стійку мотивацію спілкування і діяльності в процесі навчання, опановувати навички спільної взаємодії.

Діяльнісний підхід у роботі з дітьми з ООП: дозволяє здійснити навчання теоретичним знанням і практичним умінням на основі їх органічної інтеграції; розкриває механізм оволодіння навчально-пізнавальною діяльністю через послідовні етапи; розкриває предмет, цілі, засоби, результат діяльності корекційного педагога та дитини з ООП, їх взаємодія і взаємо-пов'язаність; затверджує суб'єкт-суб'єктну основу взаємодії спеціального педагога та дитини з ООП [3, С. 48-53].

Реалізація діяльнісного підходу у корекційному процесі визначає тактику проведення корекційно-розвиткової роботи, шляхи та способи реалізації поставлених цілей. Ведучим способом корекційно-розвивального впливу є організація активної діяльності дитини з ООП враховуючи всі аспекти психофізичного, інтелектуального, мовленнєвого розвитку такої дитини.

Тому, ми вважаємо, що діяльнісний підхід має стати основою будь-якого корекційно-розвиткового процесу з дітьми з ООП та сприятиме підвищенню її ефективності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрющенко Т.К. Особистісно-діяльнісний підхід до формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку: психологічний аспект // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. Уманського ДПУ імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. – Вип. 44. – С. 143-148.
2. Миронова С.П. Корекційна робота як специфіка професійної діяльності педагога-дефектолога // Дефектологія. – 2004. – № 2. – С.11-14.
3. Прядко Л.О. Модель діяльності корекційного педагога соціально-реабілітаційного центру до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. (Серія 19: «Корекційна педагогіка та психологія»). – Вип. 8. – С. 48-53.

ОСОБЛИВОСТІ БУЛІНГУ В ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ, ПРОФІЛАКТИКА ТА ПРОТИСТОЯННЯ БУЛІНГУ

(Сиплива К. С., магістрантка факультету психології та соціальної роботи
спеціальності «Початкова освіта»,
Білоусова Н. В., канд. пед. наук, доцент.)
НДУ ім. Миколи Гоголя, м. Ніжин, Україна

Булінг (цькування) – тривожна тенденція, особливо для сучасного дитячого і молодіжного середовища. За результатами дослідження, проведеного Фондом ООН Юнісеф у 2017 році, 67% дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу впродовж останніх трьох місяців, а 24% дітей стали жертвами цього явища.

Найбільш вразливими до булінгу є сором'язливі, зі зразковою поведінкою діти, а також діти, які, в силу різних життєвих обставин, «замкнуті в собі», закриті для спілкування.

Найчастіше діти піддаються цькуванню з боку однолітків за свій зовнішній вигляд, переконання, поведінку, а також через різні життєві обставини тощо).

В той же час, за даними останніх опитувань, майже чверть українських школярів вважають себе жертвами булінгу, а близько 40% із тих дітей, хто зіткнулися з випадками булінгу, ніколи не розповідають про це своїм батькам. При цьому, 44% із тих, хто спостерігав, як знущаються над їхніми однолітками, не реагували на такі факти через страх піддатися аналогічному знущанню[2].

Сьогодні, в процесі реформування системи освіти, проблеми цькування і насильства в шкільному середовищі дуже часто стають перешкодою для досягнення мети всебічного розвитку дитини. Допомога дорослих дуже потрібна дітям та молоді в будь-якому віці, особливо якщо дії кривдників можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю.

Заклад освіти відіграє важливу роль у створенні умов для здобуття учнями та ученицями знань в безпечному освітньому середовищі, формуванні ставлень та навичок, які потрібні, щоб уникнути та запобігти проявам насильства, безконфліктного спілкування, ненасильницької поведінки.

Для запобігання боулінгу в класі, вчитель проводить з дітьми виховні години, відкриті уроки, різні ігри, ранкові кола для підняття настрою. Теми даних заходів можуть бути різноманітними, як про дружбу так і про взаємини між людьми.

Педагоги та батьки вважають, що найефективнішими діями, які сприятимуть зниженню кількості випадків насильства в освітньому середовищі є проведення систематичних просвітницьких заходів з ненасильницької поведінки (61,7% – батьків, 89,7% – педагогів), впровадження якісних профілактичних програм (51,3% – батьків, 76,0% – педагогів), створення антибулінгової політики (51,0% – батьків, 80,8% – педагогів).

Виришальна роль у протидії насильству і булінгу належить педагогам. Проте впоратися з цією проблемою вони можуть тільки завдяки системному підходу та підтримки керівництва школи, батьків, представників місцевих органів влади та громадських організацій, а також із залученням та участі дітей та молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пояснювала записка до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64402

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «МЕТОДИКА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ З ПРАКТИКУМОМ» У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

(Степанюк К. І. канд. пед. н., доцент)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Актуальність фахової підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою 013 Початкова освіта зумовлюється запитом суспільства на формування особистості, яка володіє не тільки системою спеціальних знань та вмінь, а й має високий рівень сформованості професійно важливих компетентностей відповідно до європейських стандартів якості освіти.

У «Концепції педагогічної освіти» зазначено, що завданням першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка кваліфікованих педагогічних працівників для початкової освіти, які здатні вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми навчання, виховання та розвитку (у тому числі, такі, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук [1].

У зв'язку з цим, підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи неможливе без чіткої організації самостійної роботи студентів. Адже, здатність студента до самостійної освіти лежить в основі кредитно-трансферної системи підготовки фахівців, де на самостійну та індивідуальну роботу відводиться майже 50% обсягу навчальних годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни. Отже, навчання та самоосвіта майбутніх учителів початкової школи тісно взаємопов'язані.

У працях А. Алексюка, С. Архангельського, П. Підкасистого, О. Савченко, В. Сітарова, І. Унт та ін. поняття „самостійна робота студентів” тлумачиться по-різному. Спільною для усіх визначень, є те, що самостійна робота є основою будь-якої освіти, особливо вищої.

Організація самостійної роботи передбачає визначення форм та змісту освітнього матеріалу, що є предметом самостійного опрацювання студентами. Відповідно до чинних положень про організацію освітнього процесу самостійна робота здобувачів вищої освіти є однією з форм організації освітнього процесу, основною формою оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час. Самостійне вивчення матеріалу потребує умінь узагальнювати, аналізувати, робити висновки. Така робота виступає джерелом творчого пошуку, стимулює самостійну діяльність і є одним з етапів формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи.

Зокрема, у процесі вивчення навчальної дисципліни циклу професійної підготовки бакалаврів „Методика трудового навчання з практикумом” метою самостійної роботи виступає теоретичне осмислення студентами їхньої практичної діяльності в початковій школі, оскільки зазначений курс органічно поєднується з виробничою практикою зі спеціальності, де відбувається формування фахових компетентностей та застосовуються набуті ними пошуково-дослідницькі вміння [2]. Крім того, самостійна робота з означеного курсу включає: вивчення окремих питань теми, передбачених навчальною програмою; підготовку до обговорення квазіпрофесійних завдань на практичному занятті, передбачає

аналіз джерельної бази з метою ґрунтовної теоретичної підготовки студентів та забезпечує формування організаційно-пошукових та когнітивно-операційних дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyiosviti>. (дата звернення: 20.01.2020).
2. Крамаренко А. Методика трудового навчання та художньої праці : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напрямку підготовки 6.010102 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Донських. – 3-є вид. перероб. і доп. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2011. – 302 с.

МУЛЬТИМЕДІА - СУЧАСНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Тімченко К. С., студ. 31 гр. ф-ту ППОМ;
Чемоніна Л. В., канд. пед. н., доцент)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Сьогодні мультимедіа поступово стає звичним засобом пізнання навколишнього світу, таким, яким нещодавно була книга, тому активне застосування його в освітньому процесі початкової школи є безумовно своєчасним. Така технологія завдяки інтерактивності, можливості поєднання різних типів навчальної інформації сприяє зростанню мотивації до вивчення учнями мовних законів і активізації мовленнєвої діяльності.

Сучасний урок української мови – це не лише організаційна форма навчання, а й можливість образного сприйняття світу, під час якого пробуджується уява молодших школярів, фантазія; розвиваються розумові, пізнавальні здібності; формується мовна особистість. Отже, в епоху цифрових технологій учителю важливо вміти організовувати процес навчання української мови так, щоб учні мали можливість активно, зацікавлено працювати на уроці, бачити плоди своєї праці, оцінити їх. Як справедливо зауважують О. Пінчук і Л. Чемоніна та ін., саме застосування засобів мультимедіа надає йому специфічної новизни, яка за змістом і формою має можливість відтворити за короткий час великий за обсягом матеріал, подати його в незвичному аспекті, викликати в дітей нові образи, деталізувати нечітко сформовані уявлення, поглибити здобуті знання [1; 2].

Ми погоджуємося з висновками дослідження О. Чупріної в тому, що мультимедійні засоби навчання являють собою комплекс інтерактивних програмних та апаратних засобів, які дають можливість проводити операції зі статичними зображеннями, відеофільмами, анімаційними графічними образами, текстом, мовним і звуковим супроводом, добір яких відповідає логіці пізнання, рівню сприйняття та навчальним досягненням учнів [3].

Уроки з мультимедіа дають змогу урізноманітнити освітній процес, залучити молодших школярів до активної участі в ньому, допомагають одержати вищий результат швидше і з меншими витратами сил та енергії порівняно з іншими технологіями. Так, завдяки мультимедійному супроводу вчитель може збагатити урок додатковим матеріалом, що неможливо під час роботи зі звичайною шкільною дошкою, зберігати постійний контакт з класом і мати можливість протягом усього уроку бачити реакцію учнів та вчасно реагувати на ситуацію. Як свідчить практика, завдяки мультимедіа педагог економить на 30% більше часу на подання та закріплення навчального матеріалу, ніж під час роботи зі шкільною дошкою. Передусім це пов'язано з тим, що фахівець не замислюється, чи вистачить місця на дошці; не турбується він і про те, чи розуміють діти все написане на ній.

Проте, готуючись до уроків української мови з використанням мультимедіа, педагог має пам'ятати, що такі технології виконують допоміжну функцію, забезпечуючи значний вплив на мовленнєвий розвиток молодших школярів.

Тому слід добирати матеріал, дотримуючись систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін. Отже, комп'ютер не замінює вчителя, а лише полегшує його роботу. Кожен фахівець має усвідомити: для того, щоб вдало скористатися мультимедіа, він сам має досконало володіти сучасними технологіями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пінчук О. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект. *Нові технології навчання*. Київ, 2007. Вип. 46. С. 55–58.
2. Чемоніна Л. В. Особливості розвитку мовлення учнів початкової школи засобами мультимедіа. *Молодий вчений*. № 4 (68). Херсон, 2019. С. 77–82.
3. Чупріна О. В. Застосування мультимедійних комунікативних завдань на уроках української мови в початкових класах. *Проблеми і перспективи формування лінгвокультурної особистості засобами рідного слова: збірник наукових праць / за ред. проф. К. Я. Климової*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. С. 81–84.

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО МОРАЛЬНИХ НОРМ ПОВЕДІНКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

(Федорик В. В., асистентка кафедри психології)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Мотивація самовиховання у молодшому шкільному віці реалізується завдяки тісному взаємозв'язку пізнавального, емоційно-оцінювального та дієво-вольового структурних компонентів самовиховання, які утворюють систему мотивів. Однак, переважну позицію займає саме дієво-вольовий компонент, адже самовиховання потребує свідомих, вольових, самостійних, цілеспрямованих дій. Саме тому, після впровадження корекційно-розвивальної програми з формування у молодших школярів мотивації до самовиховання «Сам собі вихователь» нами була проведена повторна діагностика структурних складових дієво-вольового компоненту самовиховання за допомогою методики «Вибір», яка дозволила виявити особливості ставлення молодших школярів до моральних норм у експериментальній і контрольній групах.

Під час аналізу результатів виконання діагностичного завдання було виявлено, що характер ставлення дітей молодшого шкільного віку до моральних норм в експериментальній і контрольній групах значною мірою відрізняються. Результати змін у ставленні подані в табл. 1.

Таблиця 1

Співвідношення кількісних показників ставлення молодших школярів до моральних норм в експериментальній та контрольній групах на початку і після закінчення формуального експерименту (у %)

n = 120

Ставлення	ЕГ n = 60		φ^* критерій Фішера	КГ n = 60		φ^* критерій Фішера
	до	після		до	після	
Активне, позитивно-стійке	10,00	61,67	6,37*	13,33	23,33	1,42
Компромісне	76,67	35,00	4,75*	71,67	65,00	0,79
Пасивне, недостатньо стійке	13,33	3,33	2,09*	15,00	11,67	0,53
Негативне, нестійке	-	-	-	-	-	-

φ^* – значуща достовірність розходжень між відсотковими показниками у двох групах

Аналіз результатів з табл. 1 показав, що в експериментальній групі значною мірою виріс відсоток учнів, що активно, позитивно-стійко ставляться до моральних норм з 10,00% до 61,67%. На достовірність різниці вказують розрахунки φ^* – критерію Фішера, які зазначають, що $\varphi^*_{\text{емп}} = 6,37 > \varphi^*_{\text{кр}}$ при $p \leq 0,05$; $p \leq 0,01$. В той час, в контрольній групі кількість таких учнів збільшилася з 13,33% до 23,33%. Як позитивний, заслуговує на увагу той факт, що в експериментальній групі значно зменшилась кількість дітей, які мають компромісне (з 76,67% до 35,00%, де $\varphi^*_{\text{емп}} = 4,75 > \varphi^*_{\text{кр}}$) та пасивне, недостатньо

стійке (з 13,33% до 3,33%, де $\varphi^*_{\text{емп}} = 2,09 > \varphi^*_{\text{кр}}$) ставлення до моральних норм. Водночас в контрольній групі відсоток учнів, у яких виявлено подібне ставлення до норм моралі істотно не змінився, а саме з 71,67% до 65,00% та з 15,00% до 11,67% відповідно.

Порівняльний аналіз отриманих даних підсумкового зрізу формувального експерименту свідчить, що завдяки запропонованій системі вправ, ігор, завдань корекційно-розвивальної програми з формування у молодших школярів мотивації до самовиховання в експериментальній групі характер ставлення молодших школярів до моральних норм значно відрізняється в позитивний бік від характеру ставлення учнів контрольної групи. В експериментальній групі спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості молодших школярів з більш свідомим ставленням до моральних норм. Усі учні експериментальної групи відповідально ставилися до виконання діагностичного завдання на заключному етапі дослідження, керуючись знаннями про цінності, навичками моральної поведінки, які вони отримали на наших корекційно-розвивальних заняттях.

МАЙНДФУЛНЕСС ЯК МЕТОД ПОЛІПШЕННЯ ПСИХІЧНОГО СТАНУ

(Цибуляк Н. Ю., канд. психол. н., доцент)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Практичний психолог, реалізуючи просвітницьку та профілактичну роботу з клієнтами, може запропонувати різні підходи та техніки задля поліпшення їх психічного стану (зокрема для зниження тривожності та подолання стресу). У своїй роботі ми зацентруємо увагу на такій техніці, як майндфулнесс (mindfulness), що за останні роки отримала широке розповсюдження у психологічній науці та практиці.

Сучасне трактування поняття майндфулнесс і розвиток відповідного підходу пов'язано, передусім, із ім'ям американського дослідника Джона Кабат-Зіна. Він розробив програму зниження стресу, засновану на підході майндфулнесс [2]. Поступово її почали використовувати не тільки для профілактики стресу, а й в лікуванні тривожних розладів, фобій, залежностей та різних варіантів депресій. Низка прикладних досліджень щодо ефективності цього методу переконливо свідчить про його позитивний вплив на стресостійкість і психологічну гнучкість, покращення здатності мозку сприймати й обробляти інформацію, зміцнення імунної системи, поліпшення настрою [3].

Термін «майндфулнесс» позначає усвідомленість, повноту розуму, уважність, психічне включення до теперішнього моменту, захопленість особистості своїм актуальним досвідом. Основний фокус цього методу – безоцінкове усвідомлення або усвідомлена присутність у теперішньому моменті. Практика майндфулнесс ґрунтується на наступних семи принципах: 1) утримання від категоризації та оцінки щодо пережитого та усвідомлюваного досвіду; 2) толерантність щодо власного розуму та тіла, бажань і прагнень; 3) настанова на «розум новачка» (інтерес до пізнання навколишнього); 4) довіра як базова настанова щодо себе і своїх почуттів, своєї інтуїції (на протигагу зовнішнім авторитетам); 5) бездіяння та відмова від прагнень і цілепокладання під час практики усвідомленої медитації; 6) прийняття речей та явищ такими, якими вони зараз; 7) відсутність прихильності до ідей і того досвіду, за які чіпляється наш розум і фокусується увага; прагнення сприймати як позитивний, так і негативний досвід як рівнозначний (Дж. Каббат-Зінн, 1990).

Майндфулнесс містить низку технік, спрямованих на усвідомлення теперішнього моменту буття людини, і прагне при цьому до безоцінковості та прийняття того, що є. Майндфулнес-техніки не є релаксаційними (хоч можуть мати ефект розслаблення) чи психозахисними (не є втечею від реальності в змінений стан свідомості). Вони – спосіб «розширення та наповнення свідомості, забезпечення через уважність до світу повноти життя» [1].

Майндфулнесс-техніки спрямовані на: 1) концентрацію уваги (увага на предметі вивчення для виділення його з-поміж іншої інформації); 2) усвідомлення призначення досліджуваного предмета в процесі реалізації призначення конкретної особистості в житті (час використаний за призначенням); 3) повноцінне відображення теперішнього моменту (тут і зараз); 4) навчання чогось нового без попереднього прийняття рішень про це (спонтанне й

неупереджене переживання життя, готовність бачити в собі щось більше, ніж набір звичок, а в обставинах – можливості розвитку).

Отже, майндфулнес може слугувати ефективним методом поліпшення психічного стану людини завдяки можливості свідомо пережити, а не пригнічувати негативні думки та почуття. При цьому особистість має можливість переконатися у змінності психічного стану, відтак підвищує готовність до його свідомого переживання та прийняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Романчук О. Майндфулнес-орієнтована КПТ – новий ефективний метод попередження рецидиву депресії / Олег Романчук // Нейронews: невропатологія та нейропсихіатрія. – 2012. – 3 (38). – С. 51-56.
2. Kabat-Zinn J. Full catastrophe living: The program of the Stress Reduction Clinic at the University of Massachusetts Medical Center. – New York : Delta, 1990. – 467 p.
3. Keng S. Effects of mindfulness on psychological health : A review of empirical studies / S. Keng, M. Smoski, C. Robins // Clinical Psychology Review. – 2011. – Vol. 31. – P. 1041-1056.

**СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ ДО
НАВЧАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

**(Цюй Ге, аспірантка НПУ імені М. П. Драгоманова;
Глазунова І. К., канд. пед. наук, доцент)
НПУ імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна**

В сучасних умовах соціально-суспільних змін перед педагогікою мистецтва постає проблема формування такої особистості педагога, який би не просто встигав за цими змінами, а зміг би стати провідником нових ідей у закладах середньої та вищої освіти. Синергетичний підхід є однією з методологічних основ, що спрямовують сучасні мистецько-педагогічні дослідження у русло еволюційного розвитку, направляють нову парадигму сучасної педагогіки мистецтва на розвиток креативності особистості.

Адже саме креативність і гнучкість мислення особистості забезпечить адаптацію до перманентної змінності, якою характеризується сучасний етап суспільного розвитку. З огляду на вищезазначене, можна стверджувати про стрімке зростання актуальності застосування синергетичного підходу до сучасних мистецько-педагогічних досліджень.

Проблематика синергетики й синергетичного підходу цікавила багатьох дослідників, зокрема, філософів і педагогів, серед яких: В. Андрущенко, В. Аршинов, В. Буданов, О. Вознюк, Н. Гузій, Є. Князева, І. Кудрявцев, С. Курдюмов, В. Кремень, Н. Сегеда, Л. Ткаченко, Є. Ямбург та ін.

Незважаючи на зростання наукового інтересу до цієї тематики, проблема синергетичного підходу в освіті і проблема педагогічної синергетики продовжують перебувати у стані наукового пошуку. Зокрема, недостатньо дослідженим є потенціал синергетичного підходу щодо розвитку мотиваційної сфери майбутніх педагогів-музикантів до навчальної діяльності у музично-педагогічних ЗВО загалом і їх навчально-виконавської діяльності у процесі інструментальної підготовки зокрема.

Такі вчені, як О. Вознюк, Є. Князева, М. Нещадим, Є. Пугачова, І. Сенновський, П. Третьяков та ін. наполягають на складності й багатогранності синергетичного підходу, що виявляється у сукупності характерних для нього специфічних категорій, серед яких: природна самоорганізація, самодетермінованість педагогічних об'єктів; нерівноважена динаміка, стан нестійкості; хаотичність процесів; відкритість (дисипатизм) педагогічних систем, їх саморозвиток, самодетермінізм; нелінійність, біфуркаційність освітніх процесів; імовірність, випадковість [2]. Так, О. Вознюк зазначає, що синергетичний підхід у педагогіці «... розкривається у нових способах структурування процесу навчання, оновлених методах викладання, що спираються на самостійну пізнавальну активність...» [2, с. 14].

Нерівноваженість динаміки, стан нестійкості, про які зазначають дослідники синергетичного підходу, є вельми характерними для процесу формування в студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів мотивації до навчально-виконавської діяльності. Адже на мотиваційні утворення

– пізнавальні інтереси, художньо-естетичні потреби у галузі музичного виконавства, установку на отримання знань і умінь у цій галузі та готовність до їх ефективного застосування у подальшій фаховій діяльності – потужно впливають ті чи інші як цілеспрямовані, так і спонтанні зміни не тільки у навчальному середовищі, але й в оточуючому світі. Причому такі зміни, як правило, призводять до створення проблемних ситуацій вибору, здатність до розв’язання яких є надважливим завданням для майбутнього педагога.

Хаотичність процесу формування в майбутніх учителів музичного мистецтва мотивації до навчально-виконавської діяльності у контексті синергетичного підходу обумовлюється сукупністю власних цілеспрямованих бажань і спонтанних настроїв, а також наявністю як спеціально створених, так і несподівано з’явившихся в процесі навчання проблемних ситуацій із багатоваріантними шляхами їх розв’язання.

Таким чином, неврівноваженість динаміки, стан нестійкості характеризують сутність синергетичного підходу в якості важливого чинника створення проблемних ситуацій вибору, використання творчого потенціалу особистості для формування креативності мислення майбутніх фахівців-музикантів.

З огляду на вищезазначене, прогрес сучасного соціуму на основі синергетичного підходу пропонує мистецькій педагогіці сьогодення нову парадигму перманентного оновлення, що базується на властивій людському інтелекту здатності осмислювати дійсність, трансформувати її та вносити елемент новизни [1]. Отже, враховуючи те, що синергетичний підхід, спираючись на принципи розвитку складних еволюціонуючих систем здійснює стратегічну орієнтацію на творчий саморозвиток особистості, доцільно вважати цей підхід одною з фундаментальних основ сучасної методології педагогіки мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. Філософічність освіти: теорія, методологія, практика / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – Київ: НПУ. 2008. – № 4 – С.10–18.
2. Вознюк О.В. Розвиток вітчизняної педагогічної думки: синергетичний підхід (друга половина ХХ століття). Навчально-методичний посібник / за ред. проф. П.Ю. Сауха. – Житомир: ЖДУ. 2008. – 128 с.

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЗВОРОТНЬОГО ЗВ'ЯЗКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

(Генсерук Г. Р., канд. пед. н., доцент)
ТНПУ ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Сьогодні проблема розвитку цифрової компетентності майбутніх учителів набуває все більшого значення. Цифрові ресурси та цифрові медіа стають важливими у щоденній практиці вчителів. Сьогодні педагоги мають широкий доступ до цифрових інструментів. Усі учасники освітнього процесу використовують різні цифрові ресурси та соціальні мережі у своєму навчанні, змінюються підходи до взаємодії, комунікації та співпраці [1].

У процесі навчання усі учасники освітнього процесу потребують постійного зворотнього зв'язку для отримання кваліфікованої консультації та супроводу під час виконання тих чи інших завдань. Учителям та викладачам важливо не просто використовувати цифрові інструменти у своїй навчальній практиці, а організовувати супровід діяльності учнів та студентів.

До широкого впровадження цифрових інструментів в освітній процес основною функцією оцінювання було визначення рівня засвоєння отриманих знань. Сьогодні основним завданням учителя чи викладача є пошук такої форми оцінювання досягнень, яка б сприяла підвищенню навчальної мотивації, індивідуалізації, розвитку самостійності в навчанні.

Педагоги на основі отриманого зворотнього зв'язку можуть змінити методику викладання так, щоб навчання було більш активним, ефективним і цікавим [2].

Сьогодні існує багато цифрових інструментів для організації зворотнього зв'язку між учасниками освітнього процесу. Своєчасний зворотній зв'язок є потужним інструментом в освітньому процесі. На основі аналізу цифрових інструментів нами виокремлено ті інструменти, з використанням яких цей процес стане цікавішим.

Сервіс Direct Poll. У цьому сервісі можна створити опитування за лічені секунди. Питання можуть бути рефлексивні, навчальні або створені з метою проведення голосування.

За допомогою Google Form можна створити навчальний тест, форму зворотнього зв'язку та анкету. Це зручний спосіб для зібрання необхідної інформації для подальшої організації навчальної діяльності.

Сервіс для створення вікторин Quizizz ефективно використовується педагогами для оцінки якості ефективності заняття. Безумовною перевагою цього сервісу є можливість роботи з тестовими питаннями в своєму темпі, а також те, що відповіді бачить тільки сам учасник на екрані свого носія. Важливою є функція, яка дозволяє побачити допущені помилки, а це можливість акцентувати увагу на проблемних місцях.

Сервіси Plickers та Kahoot – одні з найбільш зручних інструментів для зворотнього зв'язку. З їх використанням можна створювати цікаві вікторини та опитувальники.

Отже, використання цифрових технологій відкриває педагогу нові можливості у викладанні свого предмета. Цифрові технології для зворотнього дозволяють оцінити поточний стан навченості і визначити шляхи подальшої організації навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генсерук Г.Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – 2019. – Вип. 6. – С. 8-16.
2. Морзе Н.В., Вембер В.П., Бойко М.А. Використання цифрових технологій для формувального оцінювання // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – Спецвипуск «Нові педагогічні підходи в STEAM освіті» – 2019. – С.202-214.

ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

РОЛЬ РУХЛИВИХ ІГОР У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

(Бікі А.-М. Г., бакалавр, студентка)

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,
м. Берегово, Україна

У нашій країні велика увага приділяється фізичному розвитку підростаючого покоління. Завдання вчителя сучасної школи полягає у формуванні кола компетентностей – ключових, предметних, міжпредметних. Одна з ключових компетентностей – це здоров'язбережувальна. Дуже важливо виховати молоде покоління фізично розвиненим, загартованим, готовим до праці та оборони нашої Батьківщини. Серед великої кількості засобів фізичного виховання широко використовуються рухливі ігри.

Учителям початкових класів, щоби отримати повну картину про вплив рухливих ігор на розвиток фізичних властивостей, їх роль у житті дитини, необхідно ознайомитися з їхньою думкою, потребами, знаннями про улюблені ігри. Це дозволить уникнути дітям труднощів під час розвитку. Саме тому вважаємо тему нашого дослідження актуальною.

Ми провели анкетне опитування, що дозволило скласти цілісну картину, яку думку мають учні початкових класів про фізкультуру та, зокрема, про значення рухливих ігор. Отримані результати значною мірою допоможуть у роботі вчителю-початківцю.

Ми поставили за метою дізнатися, чому діти люблять грати або чому – ні, а також причини їхнього відповідного ставлення. Також нас цікавило питання, наскільки систематично діти грають на уроках фізкультури та наскільки знайомі з рухливими іграми.

Дослідження проводилися у трьох загальноосвітніх школах Закарпатської області. Респондентами опитування стали учні 4-х, 6-х класів (у першому закладі опитано 28 учнів, у другому – 43 школярі, а в третьому – 29, разом – 100 учнів). Зі ста учнів 54% навчається у четвертому класі, а 46% – у шостому класі. Анкетування було анонімним, респондентам необхідно було вказати лише стат'я і те, в якому класі вони навчаються.

Висновки: Наше дослідження мало на меті отримати більше інформації про те, наскільки діти люблять фізичну культуру, яка їхня думка про ці уроки та чого їм не вистачає на заняттях з фізкультури. Зібрані дані засвідчують, що любов дітей до фізкультури, зокрема до рухливих ігор, не спадає і що педагоги роблять усе можливе, аби і в подальшому підтримувати інтерес до цієї шкільної дисципліни.

Отримані дані виявили, що між думками учнів 4-х і учнів 6-х класів є розбіжності. Шестикласники здатні укладати компроміси один з одним і розглядають уроки фізкультури як певний спосіб відпочинку, вони люблять рухатися і грати, люблять командні види гри, де можна один одного доповнити та допомагати один одному. Серед четвертокласників командні ігри також

популярні, але вони хотіли б самостійно обирати, з ким саме грати. Вони не вміють або їм важко досягти згоди щодо вибору певної конкретної гри. Учні обох вікових категорій добре знайомі з фізичними рухливим іграми, їх правилами та завданнями. Кожен з учнів вправний у певних іграх, але може мати і слабкі місця. Через це є ігри, які діти не люблять або від яких у них залишилися неприємні враження. Саме тому вчителі намагаються на уроках фізкультури обирати такі ігри, які задовольняють потреби усіх учнів.

Новий Закон «Про загальну середню освіту» передбачає дитиноцентричне навчання. Тому як педагог вважаю за важливе пізнати потреби дітей, проаналізувати їх і, зробивши відповідні висновки, застосовувати отримані результати під час педагогічної праці для забезпечення різноманітності навчального матеріалу. Закон дозволяє інтегроване викладання шкільних дисциплін, що робить можливим під час уроків використовувати ігрову діяльність як своєрідну форму відпочинку.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ 15 РОКІВ

(Голуб Д. О., вчитель I категорії)
БЕГК БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Актуальність. Визначення рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості учнів та юних має велике значення в педагогічній та тренерській практиці фахівців з фізичної культури, це дає змогу вчителям і тренерам прогнозувати результати занять, ефективно добирати засоби та методи оптимальної побудови навчально-виховного та тренувального процесу.

Мета дослідження – визначити найбільш ефективні засоби оцінки рівня фізичного розвитку та фізичної підготовки юних футболістів 15 років.

Дослідження проводилося у два етапи. На першому етапі було проаналізовано науково-методичну літературу стосовно оцінки фізичного розвитку та фізичної підготовленості юних футболістів 15 років. На другому етапі було визначено тести, за допомогою яких можна ефективно оцінити рівень фізичного розвитку та фізичної підготовленості юних футболістів 15 років.

Для оцінки рівня фізичного розвитку футболістів 15 років були вжиті вимірювання таких антропометричних даних, як: довжина і маса тіла, життєва ємність легень, частота серцевих скорочень, артеріальний тиск що дозволить застосувати оцінку фізичного розвитку методом індексів[1, 2]:

- Індекс маси тіла (ІМТ, або індекс Кетле) визначається за формулою $ІМТ=m/h$, де: m - маса тіла в кілограмах h - зріст в метрах.

- Індекс Робінсона характеризує стан регуляції серцево-судинної системи.

До тестів, які оцінюють рівень фізичної підготовленості футболістів 15 років було віднесено такі тести, як: «Стрибок у довжину з місця»; «Згинання та розгинання рук в упорі лежачи»; «Спринтерський біг на 60 метрів»; «Біг на середні та довгі дистанції (1500 метрів)»; «Човниковий біг (4 x 9 метрів)»; «Нахили тулуба вперед з положення сидючи».

Представлені у статті методи оцінки фізичного розвитку та фізичної підготовленості є невеликою часткою, описаних у світовій літературі. Проте ми зупинилися на тих, які є доступними фахівцям у сфері фізичної культури для практичного використання з метою здійснення контролю ефективності навчального-тренувального процесу. Мета фізичного виховання – досягнення оптимального рівня фізичного здоров'я, зумовленого відповідним рівнем функціонування систем організму. Нормативні рівні фізичного стану можуть бути представлені як моделі, характеристиками яких є функціональні показники серцево-судинної, дихальної, нервової системи у спокої або після виконання фізичних навантажень, фізичної працездатності. Обранні нами тести та індекси дають змогу оцінити комплексний стан фізичного розвитку та фізичної підготовленості юних футболістів 15 років.

Висновки. У результаті дослідження визначено найбільш ефективні засоби оцінки рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості юних футболістів 15 років, а саме, тести та індекси, які можуть використовуватися вчителями фізичної

культури та тренерами з метою побудови науково-обґрунтованого початково-виховного та тренувального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України / за ред. М. Д. Зубалія. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. 1997. – 36 с.
2. Круцевич Т. Ю. Контроль в физическом воспитании детей, подростков и юношей / Т.Ю Круцевич, М.И. Воробьев. – К., 2005. – 195 с.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЧЕРЕЗ ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

(Грабельников О. М., керівник фізичного виховання, викладач, викладач-методист)

БІТ ДВНЗ «ДонНТУ», м. Бахмут, Україна

В умовах стрімкого розвитку сучасної освіти, під час модернізації закладів вищої освіти до високого європейського рівня навчання, особливого значення набуває інноваційна діяльність у фізичному вихованні студентської молоді. Українські дослідники активно вивчають і впроваджують сучасні інноваційні технології в процес фізичного виховання студентів. Фізична культура є основним показником здоров'я в суспільстві. На жаль, на сучасному етапі розвитку суспільства, стан здоров'я населення України є вкрай незадовільним. Взагалі, сама проблема охорони здоров'я є найгострішою соціальною проблемою не тільки нашої, а й багатьох інших країн світу [1]. Як майбутні фахівці з вищою освітою, студенти значною мірою визначають майбутнє нашої держави. Відповідно до цього, вони повинні мати не тільки високий рівень професійної підготовленості але й бути фізично витривалими, працездатними та здоровими [2].

З кожним роком збільшується кількість студентів, котрі займаються у спеціальних медичних групах. Дані групи формуються у зв'язку з слабким фізичним розвитком та низьким функціональним станом студента. Вивчення наукових досліджень О. Губаревої, Л. Лубишевої, Г. Попова, В. Селуянова з проблеми інноваційних технологій фізичного виховання студентів засвідчує, що вони розробляються таким чином, щоб бути оптимально розвивальними й при їх застосуванні створювалися сприятливі передумови для перебігу виховного процесу. Це, пов'язано з тим, що для студентів головною метою фізичного виховання є подальше покращення рівня фізичної культури, поглиблення знань про фізичну підготовленість, формування позитивного ставлення до систематичних занять фізичними вправами, як із спортивною, так і оздоровчою спрямованістю. Теоретичні ж засади здоров'язберігаючих технологій, підвищення фізичної підготовленості та рухової активності молоді мають визначальне значення у створенні інноваційних технологій фізичного виховання студентів [3]. Протягом навчального і поза навчального процесу необхідно забезпечувати умови для поступового переходу від колективно-розподільних форм навчальної діяльності до її індивідуальних форм, що спираються на самостійну роботу молоді і перехід до саморегуляції та самокорекції.

Висновки. Інноваційні процеси в системі фізичного виховання диктуються новими соціально-економічними умовами, соціальними запитами суспільства. Перед педагогами стоїть важливе завдання виховати та підготувати молодь, спроможну активно включатися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов'язаний з інформацією. Отже, широке коло застосування інноваційних технологій, які, безперечно, сприяють ефективності педагогічного процесу, можуть перетворити організацію навчального процесу з фізичного виховання на високопродуктивний, мотивований та інноваційний процес формування всебічно розвиненої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фізичне виховання – здоров'я нації: Цільова комплексна програма. // Указ Президента України № 963/98 від 01.09.2012. – 28 с.
2. Дубчук О. В. Оцінка функціонального стану організму студентів зі сколіозом II – III ступенів під час занять на профілакторі Євмінова / О. В. Дубчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – № 2 (10). – С. 87–89.
3. Самоха Р. А. Інноваційні технології в вихованні студентів педагогічних університетів із застосуванням народних традицій/ Р. А. Самоха // Автореферат дисертації. – Київ. – 2010.С. – 7.

ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА СПОРТ

(Курянська В. М., студентка 3-го курсу
та науковий керівник — Грєєва В. І.)
ОНПУ, м. Одеса, Україна

В двадцять першому столітті люди розділилися на два типи: — ті, які не підтримують ідею фізичної культури; — ті, які вважають спорт основою свого життя. Стає все більше і більше людей, які закликають інших не займатися своїм фізичним вихованням, а навпаки приймати своє тіло таким, яке воно є. Багато науковців займалися цим питанням і досліджували вплив занять спортом на психіку людини. Науці відомо, що регулярні фізичні навантаження позитивно впливають на психіку людей різного віку, дозволяють досягти психологічного благополуччя. Більшість людей вважають втому від фізичної активності приємною. Це не ілюзія: рівень тривожності після заняття дійсно знижується і залишається зниженим до шести годин. Також знімає нервово-м'язову напругу і покращує сон [2, с. 56].

Як показали дослідження, будь-які навантаження, що розвивають гнучкість, силу або витривалість підходять для позбавлення тривоги та напруги. При цьому необхідно стежити за інтенсивністю занять. Вона повинна складати 70% від максимальної частоти серцевих скорочень. Менша або більша інтенсивність була визнана малоефективною в боротьбі з тривогою [3].

Кожна людина хоча б раз в своєму житті стикалася з таким явищем, як депресія. На прикладі важких випадків депресії було доведено, що поєднання психотерапії з регулярними тренуваннями дає кращий результат. Важливу роль в цьому відіграють заняття спортом. Перевагу варто віддати аеробним навантаженням — бігу, ходьбі, плаванню, велосипеду. Багато людей вважають, що спорт допомагає вийти зі стану стресу саме через те, що це дає можливість перестати концентрувати свою увагу на проблемах і допомагає відволіктися на заняття. А деякі дотримуються ендорфінової теорії. При заняттях спортом в кров виділяються ендорфіни — природні антидепресанти. Настрій поліпшується природним чином. Науці відомо стан ейфорії від бігу. Цей стан описується як легкість, задоволення, відсутність болю і дискомфорту, почуття звільненості і злиття з природою. Було виявлено, що тренування з обтяженням сприяють поліпшенню пам'яті у літніх людей. Вони можуть призупинити розвиток нейродегенеративних захворювань, таких, як хвороба Альцгеймера. Випробовувані тренувалися протягом півроку, і результати їх тестів покращилися [3]. Регулярні заняття спортом, особливо командними видами, розвивають гнучкість і глибину мислення. Під час гри в команді людина знаходиться в процесі творчого пошуку спортивної тактики, найчастіше змушена приймати моментальні рішення. Все це, стимулює розумову діяльність.

У людей, які працюють в сфері обслуговування періодично може з'являтися відчуття професійного вигорання. Це насамперед важлива проблема, адже робітники починають почувати себе некомпетентними. За результатами досліджень, заняття спортом ліквідують професійне вигорання і знижують

ймовірність його виникнення. Причому півроку регулярних тренувань працюють краще, ніж півроку психотерапії.

Джосеф Аддісон казав: « З допомогою фізичних вправ і стриманості більшість людей може обійтись без медицини» [1 ,с. 1]. Постійні фізичні заняття дійсно допомагають помітно продовжити життя, і ті, хто переступив столітній рубіж, тому підтвердження. Більшість з них з юності займалися спортом і зберегли цю звичку до глибокої старості: так, наприклад, Жанна Кальман каталася на велосипеді і займалася фехтуванням до 100 років.

Фізична культура дійсно позитивно впливає на розвиток особистості. Але завжди важливо пам'ятати, що фізична активність не повинна бути самокатуванням. В такому разі, спорт буде тільки шкодити. Адже між психічним почуттям та заняттями спортом повинна бути гармонія.

ЛІТЕРАТУРА:

1. J. G. (Джей Джи) Довідник цікавих фактів та корисних знань / 2019 — с.1 [Електрон. ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://dovidka.biz.ua/tsitati-ta-aforizmi-pro-sport-ukrayinskoyu/>
2. Хел Елрод «Магія ранку» / 2017. — с. 56.
3. Анастасія Паньєвська / Спорт проти депресії: як фізичні навантаження допомагають зберегти здорову психіку [Електрон.ресурс]. 2017. Режим доступу до ресурсу : <https://lady.tut.by/news/body/546120.html>

ВІДНОШЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

(Леоненко Д. О., викладач фізичного виховання)
БКМ ім. І. Карабиця, м. Бахмут, Україна

Останнім часом зростає увага до здорового способу життя студентів. Насамперед, це пов'язано із стурбованістю суспільства здоров'ям спеціалістів, яких готує заклад вищої освіти і зростанням захворюваності у процесі професійної підготовки студентів, оскільки унаслідок цього знижується працездатність. Вирішити цю важливу соціальну проблему можливо, досягнувши стратегічної мети фізичного виховання. Тобто, сформувавши фізичну культуру студента, як системну та інтегровану рису особистості, яка є невід'ємним компонентом загальної культури майбутнього спеціаліста. Ефективне вирішення основних завдань фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти значною мірою залежить від студентів. За даними ряду науковців і практиків [1-3], стан здоров'я студентів із кожним роком їх навчання у ВНЗ погіршується. Одним із головних стратегічних завдань національної освіти є виховання молоді в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я [1].

Основними чинниками створення гармонійно розвинутої особистості є фізична культура та спорт. Саме, завдяки цим компонентам людина зосереджує усі внутрішні ресурси організму для досягнення поставленої перед собою мети, підвищує продуктивність праці, виробляє потребу в здоровому стилі життя.

У ЗВО фізична культура представлена, як навчальна дисципліна і як важливий компонент формування цілісного розвитку особистості студента. Вона входить обов'язковим розділом у гуманітарний компонент освіти, значущість якого виявляється через гармонізацію духовних і фізичних сил. Заняття фізичною культурою позитивно впливають на формування у студентської молоді здорового способу життя, її духовного і фізичного розвитку. Фізичні вправи є підґрунтям зміцнення здоров'я, підвищення нервово-психічної стійкості до емоційних стресів, підтримки високої фізичної та розумової працездатності, впевненості у собі. Для покращення власного здоров'я найважливішим студенти вважають заняття фізичною культурою. Другим за значущістю чинником покращення здоров'я на їхній погляд, є дотримання раціонального харчування і третім — позбутися шкідливих звичок. Факторами, які визначають потреби, інтереси й мотиви включення студентів у фізкультурну діяльність є стан матеріальної спортивної бази, спрямованість навчального процесу і зміст занять, рівень вимог навчальної програми, особистість викладача, власний стан здоров'я, частота проведення занять, їх тривалість та емоційне забарвлення [2].

Висновки. Фізична активність студентів має, як правило, оздоровчий характер і не пов'язана з цілеспрямованим застосуванням засобів фізичного виховання. Разом з тим, студенти розуміють важливість регулярних занять фізичними вправами, насамперед, для зміцнення здоров'я, покращення настрою, зняття втоми. У зв'язку з тим, на сучасному етапі адекватним вирішенням порушеної проблеми є впровадження самостійних форм заняття.

У навчальному процесі з фізичної культури важливо постійно забезпечувати пізнавальну, емоційно-змагальну атмосферу, завдяки якій студенти на заняттях мають можливість не тільки фізично розвиватись, а й отримувати нові знання та позитивні емоції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Массовая физическая культура в вузе. / Под ред. В. А. Маслякова, В.С. Матяжова. – М.: Высшая школа, 1991. – 240 с.: ил.
2. Плачинда Т. С. Педагогічні умови стимулювання активності студентської вищих педагогічних навчальних закладів до фізкультурної діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Т. С. Плачинда. – К., 2008. – 19 с.
3. Грибан Г.П. Життєдіяльність та рухова активність студентів. / Г.П. Грибан. – Житомир: Видавництво Рута, 2009. – 593 с.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

(Маслій В. А., студент, Хомовський О. І., викладач)
ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський, Україна

Будь-яка людина з обмеженими можливостями здоров'я (ОМЗ) повинна мати змогу бути прийнятою у суспільстві, вчитися в освітній установі, формуватися у відповідності зі своїми можливостями і стати конкурентоздатною на сучасному ринку праці.

Фізичне виховання має потенційні можливості для забезпечення повноцінної життєдіяльності та професійної успішності молодих людей з особливими потребами, активізуючи їх ресурси.

У здорових осіб рухова активність є щоденною потребою, а особам з ОМЗ фізичні вправи життєво необхідні, так як це найкращий засіб фізичної, психічної та соціальної адаптації у суспільстві. Освітній процес необхідно будувати, виходячи з індивідуальних можливостей кожного, чим складніше захворювання, тим більш індивідуальним має бути підхід.

Повне звільнення осіб, які мають ОМЗ, від фізичних навантажень призводить до негативних наслідків – людина знаходиться в стані гіподинамії, що веде до прогресування наявних захворювань, обумовлює обмеження в життєдіяльності, нівелює природну активність. У багатьох таких студентів відзначається «фізкультурна неграмотність», повна відсутність особистої переконаності у необхідності занять фізичними вправами, нестабільність мотивації, інтересів і потреб в освоєнні цінностей фізичної культури.

Аналіз численних наукових досліджень з розвитку інклюзивної освіти у фізичному вихованні показав, що запроваджуючи інклюзію, надаючи можливість спільного навчання, можна досягти бажаної мети. В таких умовах у даної соціальної групи формуються нові позитивні, соціально спрямовані життєві орієнтації і цінності на протиположний наявним. Їх починають визнавати як осіб, що володіють правами, а не як людей з проблемами.

У багатьох наукових роботах представлені численні докази ефективності сучасних методик, різних схем і технологій фізичної підготовки, які розроблені з урахуванням порушень здоров'я, особливостей захворювання та ін. Практичний досвід показує, що фізична працездатність тих, хто займається за рекомендованими методиками досить висока, а пристосовність організму зростає в результаті цілеспрямованих занять.

Однією з найбільш важливих проблем інклюзивної освіти є недостатня підготовленість фахівців з фізичного виховання до роботи в умовах інклюзії. Саме від фахівця буде залежати ефективність освітнього процесу в якому має бути зроблено акцент на можливості, а не на обмеження організму. Виявляти ресурсні можливості студентів з ОМЗ необхідно, спираючись на функціональний потенціал організму.

В процесі фізичних занять у студентів з ОМЗ формується відповідальне ставлення до свого здоров'я, відбуваються спонукання їх до здорового способу життя як у виробничій, побутовій так і у сфері дозвілля. З метою виховання

почуття колективізму, допомоги, замість пасивної ролі спостерігача, студенту з ОМЗ можна навіть запропонувати взяти участь у суддівстві змагань.

Аналіз багатьох досліджень свідчить про те, що багато викладачів з фізичного виховання не готові до роботи з такими особами. Такі фахівці повинні опанувати не лише дисципліну фізичне виховання, але й загальну та корекційну педагогіку, медицину та багато інших, володіти широким спектром умінь та здібностей, постійно підвищувати свою кваліфікацію, тому, що саме від них буде залежати покращення або ж ускладнення захворювань. Для осіб з ОМЗ заклад вищої освіти має встановити особливий порядок освоєння таких дисциплін як фізичне виховання.

Актуальність даного питання не викликає сумнівів, так як з кожним роком кількість осіб з ОМЗ стає все більше і більше, і всі вони потребують спеціальної підтримки зі сторони освітніх закладів.

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ ВИКЛАДАЧІВ З ФУТБОЛУ

(Самойленко В. Л., старший викладач)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Останнім часом в Україні відбувається процес формування інформаційного суспільства, що ставить завдання інформатизації системи освіти. Для вільної орієнтації в інформаційних потоках сучасний фахівець будь-якого профілю повинен уміти одержувати, обробляти і використовувати інформацію за допомогою комп'ютерів, телекомунікаційних та інших засобів інформаційних технологій [2].

Це повною мірою відноситься до фахівців з фізичної культури і спорту. Комп'ютерні технології все міцніше закріплюються в консервативному футбольному світі. Сучасні системи здатні вираховувати точну кількість техніко-тактичних дій (передач, відборів, єдиноборств) для кожного футболіста. Спеціальна програма зберігає відеонарізки за кожного ігрового епізоду [1].

Метою дослідження є визначення ставлення майбутніх тренерів-викладачів з футболу до використання нових інформаційно-комунікаційних технологій у процесі своєї діяльності.

З метою вивчення ставлення до використання нових інформаційно-комунікаційних технологій в процесі своєї діяльності були опитані майбутні тренери-викладачі, які займаються футбольною діяльністю. Відповіді на запропоновані питання – дозволяють уточнити відношення та потреби майбутніх тренерів-викладачів з футболу у використанні нових інформаційно-комунікаційних технологій з урахуванням специфіки професійної діяльності, особливостей структури і змісту спортивного тренування.

Тренерам було запропоновано оцінити рівень поширення нових інформаційних технологій в спорті. Результати опитування вийшли наступними: більшість тренерів оцінили цей рівень як "низький" - 56,5 %, як "середній" - 35 %, решта респонденти не змогли відповісти. Розглянувши використання тренерами різних видів інформації можна відзначити, що практичне значення мають майже всі види інформації.

Найменшування труднощів у роботі тренерів з інформацією, %: витрачається багато часу на пошук інформації – 33; немає можливості отримати повну інформацію – 41; немає доступу інформації з-за мовного бар'єру – 21; інформація розпорошена по різних місцях – 30; низька оперативність інформації – 44; відсутність технічних засобів – 7; економічні труднощі – 54. Таким чином, можна впевнено зазначити, що основними труднощами в роботі з інформацією є: економічні, низька оперативність інформації та відсутність можливості отримати повну інформацію.

Висновки. Аналіз результатів анкетного опитування тренерів дозволяє укласти, що: - практичне значення мають майже всі види інформації, в теж час виділені найбільш значимі види інформації - більшість опитаних тренерів віддають перевагу спортивному інформації, таку ж однастайність респонденти

проявляють до економічної інформації, відводячи їй останнє місце; отримані дані, на нашу думку, доцільно враховувати при організації інформаційного забезпечення тренерів у процесі теоретичної самопідготовки і в процесі планованих заходів підвищення кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахметов Р.Ф. Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у технічній підготовці спортсменів / Р.Ф. Ахметов, Т.Б. Кутек // Вісник Чернігів. держ. пед. ун-ту.-Чернігів, 2011. – № 86.– С. 15–18
2. Сущенко А.В. Інформаційно-комунікаційні технології і засоби навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту / Сущенко А.В. // Вісник Запорізького нац. ун-ту. Серія : Фізичне виховання та спорт : [зб. наук. пр.].– Запоріжжя,2012. – № 1 (7).– С. 104–111.

ЗМІЦНЕННЯ ОРГАНІЗМУ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ЗАГАРТОВУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ

(Скородумова Л. Б., керівник фізичного виховання, викладач)
БКМ ім. І. Карабиця, м. Бахмут, Україна

У закладах вищої освіти заняття фізичним вихованням готують студентів до життя, загартовують тіло і зміцнюють здоров'я, сприяють гармонійному фізичному розвитку підлітка, вихованню необхідних рис особистості, моральних та фізичних якостей, необхідних майбутнім фахівцям в їх професійній діяльності. Загартовування у процесі занять фізичним вихованням повинні бути обов'язковою складовою частиною здорового способу життя студентів та співробітників закладів вищої освіти.

Загартовування сприяє ефективному відновленню організму після стомлення, підвищенню розумової й фізичної працездатності, поліпшують здоров'я студентів. У навчальному процесі на заняттях фізичним вихованням зі студентами слід використовувати загартовування. Воно відіграє величезне значення у профілактиці простудних захворювань, які не тільки знижують опірність організму, але й провокують приховано протікаючи захворювання і призводять до загострення хронічних захворювань. Фізіологічна суть загартування полягає у вдосконаленні термо-регулювальних механізмів.

Загартування-це складний процес, який протікає за типом рефлексу. Воно сприяє такій перебудові організму, який робить її не чутливою до перегріву, сильного охолодження і змін атмосферного тиску. У порядку зростання сила впливу на організм розподіляється таким чином: умивання, обтирання, обливання, душ, ванни, купання у закритих та відкритих водоймах [3, с. 180]. Фізіологічний ефект водної процедури досягається досить швидко, і вплив його щодалі відчутніший порівняно із впливом інших реагентів. Це, пов'язано з тим, що вода на відміну від повітря, має більшу теплоємність і теплопровідність і тому, викликає більш інтенсивніше охолодження організму, ніж повітряні ванни тієї ж температури. Оскільки за однакової температури вода здається нам холоднішою за повітря, основним фактором загартування є температура води, а не тривалість самої процедури.

Не менш важливим є активний відпочинок-короткочасні проміжки часу виконання спеціально підібраних фізичних вправ (або переміни характеру діяльності) для відновлення розумової чи фізичної працездатності та покращення функціонального стану втомленого організму. Найбільш ефективні вправи, що змушують працювати м'язи-це вправи, які не брали участі у попередній діяльності [1, с. 56]. Ходьба та біг на лижах є незамінними засобами активного відпочинку, зміцнення здоров'я та загартовування студентів. Під час занять лижним спортом виховуються та вдосконалюються такі важливі фізичні і морально-вольові якості, як швидкість рухів, сила, спритність, витривалість, сміливість, рішучість наполегливість, тощо. Плавання-один із найбільш ефективних оздоровчих та безпосередньо прикладних засобів фізичного виховання. Регулярні заняття плаванням сприяють формуванню правильної постави, рівномірно розвивають усі м'язові групи. Систематичні заняття

плаванням допомагають загартовуванню організму і зміцненню здоров'я, розвивають гнучкість та спритність. Атлетична гімнастика-це система фізичних вправ, що розвивають силу з поєднанням різносторонньої фізичної підготовки [2, с. 67]. Висновки: Регулярні заняття фізичним вихованням не тільки поліпшують здоров'я і функціональний стан, але і підвищують працездатність і емоційний тонус.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ільницький В. І., Фізичне виховання у середніх медичних навчальних закладах посібник / В. І. Ільницький, Е. А. Ясінський. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 192 с.
2. Линець М.М. Основи методики розвитку рухових якостей / М. М. Линець, – Львів: Штабар, – 1997. – 207 с.
3. Присяжнюк С. І. Фізичне виховання: Навч. пос. / С.І. Присяжнюк, – К.: Центр учбової літератури, – 2008. – 504 с.

МОТИВАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЗАНЯТЬ ЗІ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ З ФІТНЕСУ

**(Шинкарьова О. Д., викладач кафедри олімпійського і професійного спорту,
аспірант;**

**Шинкарьов С. І., кандидат біологічних наук, доцент кафедри олімпійського і
професійного спорту)**

**ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ, Україна**

Головною метою системи фізичного виховання науковці вважають формування цілісної особистості, що передбачає активний вплив не лише на її фізичний потенціал, а й на свідомість, руховий інтелект, сприяє формуванню стійкої позитивної мотивації, ціннісних орієнтацій, інтересів і потреб у фізичній активності та здоровому способі життя (О. Отравенко, О. Пехота, В. Сластьонін, Л. Суцценко, О. Школа).

Розвиток фахівців фізичної культури і спорту визначається компетенціями, необхідними для творчого розв'язання психолого-педагогічних завдань фізичного виховання молоді. Важливе місце в підготовці фахівців цього профілю займають психологічні та педагогічні дисципліни, від яких залежить здатність ефективно застосовувати форми і методи роботи з учнями, креативно мислити, самостійно продукувати нові знання (О. Атамась, 2013; Н. Воловик, 2010; О. Отравенко, 2016; А. Твеліна, 2014; О. Шинкарьова, 2019).

Мотивація – один із найважливіших компонентів у процесі організації навчальної діяльності. Наше завдання, як викладачів, мотивувати здобувачів вищої освіти до позааудиторних занять зі спортивно-педагогічного вдосконалення з фітнесу.

Вивчення мотивів, які активізують прагнення здобувачів до позааудиторних занять з фітнесу – є важливим питанням у фізичному вихованні, оскільки мотиви мають значення в поведінці й стимуляції активної діяльності.

Мотив – це внутрішній стан особистості, яка визначає й спрямовує її дії в кожен момент часу. Мотиви, зазвичай, розділяються на соціально значущі, особистісно значущі та професійно значущі, позитивні й негативні, які визначаються знаннями, переконаннями, установками, інтересами та потребами.

Для спортсменів, на думку А. В. Родіонова (2010), характерні такі мотиви:

- 1) самоствердження через перемогу у змаганнях, через спортивний результат;
- 2) задоволення матеріальних потреб у спорті;
- 3) оправдання сподівань і надій тренера;
- 4) прагнення до спортивної боротьби;
- 5) самоперевірки в екстремальних умовах змагальної діяльності;
- 6) очікування радості від перемоги на змаганнях;
- 7) досягнення високих спортивних результатів, що гарантують місце в збірній команді країни;
- 8) можливість встановлення світових рекордів, досягнення звання чемпіона, призера тощо;

9) естетичні та моральні почуття спортсмена.

За результатами педагогічного спостереження і тестування серед здобувачів вищої освіти 1-3 курсів спеціальності «Середня освіта. Фізична культура» та «Фізична культура і спорт. Спорт» Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», були виявлені мотиви до занять зі спортивно-педагогічного вдосконалення з фітнесу.

Покращити стан здоров'я. Установка на здоровий стиль життя і профілактика захворювань. Цей показник отримав перше місце серед займаючихся фітнесом у групах спортивно-педагогічного вдосконалення.

Розвивати фізичні якості. Прагнення до вдосконалення і самовдосконалення.

Брати участь у змаганнях, виступах. Цей вид мотивації ґрунтується на прагненні людини покращити власні спортивні досягнення.

Отримати задоволення від рухової активності. Задоволення від самого процесу занять фізичними вправами пов'язане з виділенням гормонів адреналіну й норадреналіну.

Нормалізувати масу тіла. Суть мотивації полягає в дотриманні моди на здоров'я, красу і гармонію людського тіла.

Отримати розрядку після розумового навантаження. Виконання спеціальних фізичних вправ для м'язів усього тіла значно підвищує працездатність, ніж пасивний відпочинок.

Навчитися нових вправ або отримати консультацію для самостійних занять фізичними вправами.

Отримати залік, гарну оцінку.

Одним із найважливіших компонентів у процесі організації навчальної діяльності є мотивація. Здобувачі керуються різноманітними мотивами, серед яких найбільш важливими є покращити стан здоров'я, розвивати фізичні якості, брати участь у змаганнях та виступах, отримати задоволення від рухової активності, нормалізувати масу тіла, отримати розрядку після розумового навантаження, навчитися нових вправ або отримати консультацію для самостійних занять фізичними вправами, отримати залік, гарну оцінку.

Метою занять стає не лише отримання задоволення від процесу, але й досягнення високих результатів.

При проведенні фітнес-тренувань зі спортивно-педагогічного вдосконалення ми можемо рекомендувати до використання такі мотиви, як установка на здоровий стиль життя, прагнення до вдосконалення і самовдосконалення, індивідуальний підхід, визначення інтересів здобувачів, заохочення, заняття у вільний час, особистий приклад тренера, різноманітність занять, фізична підтримка, позитивні установки.

В ході наукового дослідження, для підвищення мотивації нами були застосовані елементи змагання, підрахунок балів і досягнення різних рівнів.

Дослідження показали, що заняття зі спортивно-педагогічного вдосконалення з фітнесу два рази на тиждень протягом 6 місяців дозволили достовірно збільшити координаційні якості, силові, силові витривалості та поліпшити спортивну форму, що і було головною мотивацією здобувачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атамась О. А. (2013). Аспекты формирования готовности будущих учителей физической культуры к внедрению технологий оздоровительного фитнеса. Вектор науки ТГУ. № 1. С. 33–35.
2. Отравенко О. В. (2016). Впровадження оздоровчих фітнес-програм у рекреаційну діяльність студенток ВНЗ. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). Луганськ, № 4. С. 141–149.
3. Шинкарьова О. Д. (2019). Підвищення ефективності фізичного вдосконалення здобувачів вищої освіти засобами кросфіту. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. Випуск 12. С. 99-102.

ФІЛОЛОГІЯ І ЖУРНАЛІСТИКА

ОСОБЛИВОСТІ РЕЦЕПЦІЇ ОБРАЗУ ВЕДМЕДЯ В ОДНОЙМЕННОМУ ТЕКСТІ РОК-ГУРТУ «КОРОЛЬ И ШУТ»

(Балакін І. Р., студент 1 курсу,
Давиденко І. О., канд. філол. н., доцент)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Фольклорні сюжети, образи, теми і мотиви залишаються перманентним джерелом натхнення авторів, а також втіленням оригінальних художніх задумів. Ця тенденція зумовлена універсалізмом та широкою типізацією народнопоетичного матеріалу. В образі ведмеда, широко представленому у народних і літературних казках, – спостерігаємо інтенцію до осучаснення традиційного фольклорного образу. Так, оригінальний варіант його рецепції репрезентовано у пісні «Ведмідь» («Медведь») рок-гурту «Король и Шут» (1988–2013), яка увійшла до шостого студійного альбому «Жаль, нет ружья» (2002).

Соціокультурні, етнологічні, етнографічні, топонімічні, фольклорні, мовознавчі, літературознавчі аспекти осмислення образу ведмеда представлено у працях М. Атаманова, Р. Бідера, Н. Білоус, Н. Благосвита, Б. Бруннера, О. Гури, В. Дмитренко, В. Іванова, Л. Ліпіної, Д. Марковича, Р. Маруса, О. Мозоль, О. Рябова, Б. Сандерса, В. Сязі, В. Топорова, П. Шепарда та ін. Попри ґрунтовне дослідження образу ведмеда як культурного феномена, досі поза увагою вчених залишалися особливості його рецепції у тексті рок-гурту «Король и Шут». Відтак **актуальність** нашої студії зумовлена потребою вивчення окресленої проблеми з погляду літературознавчої методології.

Мета роботи – дослідити особливості рецепції образу ведмеда в однойменному тексті російського рок-гурту «Король и Шут».

Поява оригінальної музичної композиції, де в ролі ліричного героя виступає ведмідь не була випадковою для петербурзького рок-гурту «Король и Шут». Серед характерних рис творчої манери автора більшості текстів і одного з лідерів групи Андрія Князева завжди була сюжетність лірики. Відтак пісні «Короля и Шута» – це невеликі за обсягом завершені історії, написані переважно у готичній, містичній або фентезійній естетиці.

Показово, що у міфологічних уявленнях значення ведмеда «*визначається передусім його подібністю до людини, розтлумаченою міфопоетичною свідомістю як вказівка на їх спільне походження або походження один від одного*» (переклад наш. – І.Б., І.Д.) [1, с. 128]. Окреслений міфологічний мотив покладений в основу авторської інтерпретації образу ведмеда Андрієм Князевим і слугує наочним втіленням концепції людини-звіра: «*Погаснет день, луна проснется / И снова зверь во мне очнется*» [2]. Однак фольклорні витoki рецепції анімалістичного образу – лише один із смислових центрів досліджуваного тексту.

Інше семантичне ядро образу лісового господаря має інтертекстуальну природу і пов'язане з казковою п'єсою «Звичайне диво» («Обыкновенное чудо», 1954) Євгена Шварца, яка безпосередньо надихнула Андрія Князева на створення композиції. Варто додати, що на відміну від казкового літературного сюжету, у

тексті панк-гурту представлена інверсивна перспектива: у центрі елегійної сповіді не людина, яка страждає, що перетворилася на ведмедя, а ведмідь, який страждає, що перетворився на людину.

Отже, у пісні рок-гурту «Король и Шут» представлено оригінальну рецепцію традиційного образу ведмедя, який має як фольклорно-міфологічні, так і літературні джерела функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иванов В. В., Топоров В. Н. Медведь. *Мифы народов мира* : энциклопедия : в 2-х т. / гл. ред. С. А. Токарев. Москва : Советская энциклопедия, 1992. – Т. 2: К–Я. С. 128–130.
2. Король и Шут. Медведь (слова, текст песни). – Режим доступа: <https://alllyr.ru/lyrics/song/457-korol-i-shut-medved/> (дата звернення 16.02.2020).

ФАНФІКШН ЯК ЖАНР ПОСТФОЛЬКЛОРУ

(Березіна І. О., студентка 1 курсу,
Давиденко І. О., канд. філол. н., доцент)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Жанрова система фольклору – це відкрита структура, що постійно розвивається й оновлюється. Поряд із класичними жанрами сьогодні все частіше з'являються твори, які розширюють традиційне бачення жанрового канону усної народної творчості: меми, графіті, «меморіальні таблички», написи на стінах тощо. Ще один оригінальний жанр сучасного фольклору – фанфікшн (fan-fiction).

Теоретичні та методичні аспекти вивчення цього поняття репрезентовано у працях О. Бушакової, А. Гурдуза, Е. Деречо, Л. Ласиці, Д. Манківської, В. Морозової, О. Ніколенко, С. Попової, К. Прасолової, Н. Самутиної, К. Таранік-Ткачук, С. Тихоненко, Н. Холодняк, І. Хроменко, Н. Шульц та ін. Попри достатньо ґрунтовний аналіз змістового наповнення цього поняття, **актуальність** нашого дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні гіпотези приналежності фанфіків до фольклорної жанрової системи. Це перша спроба такого характеру в означеному векторі наукових студій.

Мета роботи – розглянути жанрові ознаки літератури фанфікшн у контексті її генологічних зв'язків із фольклором.

У науково-критичній літературі фанфікшн визначають як «аматорський твір, який є похідним щодо популярних мистецьких, мультимедіаторів (переважно їх альтернативним продовженням) і матеріальним носієм якого частіше виступають спеціалізовані фан-сайти <...>» [1, с. 89]. Варто додати, що теоретично обґрунтовуючи зв'язки народнопоетичної творчості з фанфіками, ідеться передусім про постфольклорний (неофольклорний) етап розвитку цього мистецтва.

Для постфольклорних творів, універсальним простором функціонування яких є Інтернет-мережа, характерні ознаки класичної народнопоетичної творчості.

Один із перших жанрових параметрів – *імперсональність*. На відміну від фольклору не всі фанфіки не мають автора: тут визначальною є інтенція митця-аматора. Однак і сучасні жанри народнопоетичної творчості також можуть містити авторський слід (наприклад, написи на стінах або графіті).

Наступна важлива ознака пов'язана із *соціальною природою* як фольклорних творів, так і літератури фанфікшн. Фольклор створюється і функціонує у межах певної групи людей для власних культурних, розважальних або дидактичних потреб. Цю ж тенденцію можемо спостерігати і в літературі фанфікшн: фанатське співтовариство так само виступає в якості творців та реципієнтів спільного доробку.

Ще одна характерна особливість архаїчного фольклору – *синкретизм*: передбачає поєднання декількох художніх компонентів у межах одного твору або дійства (наприклад, хоровод). Література фанфікшн також тягнє до поєднання з іншими видами мистецтва. Фанати з усього світу малюють арти (живопис),

пишуть кавер-пісні улюблених виконавців (музика), знімають аматорські буктрейлери (кіно) або створюють речі своїми руками (скульптура).

Не менш значущою для функціонування літератури фанфікшн є *варіативність*, яка виявляється в можливості дописати, переписати, скоротити або навпаки розширити будь-який текст.

Отже, фанфіки мають ряд ознак традиційної народної творчості, які дають можливість визначати їх як оригінальний жанр постфольклору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурдуз А. І., Невестюк О. С. Фанфікшн : парадокси статусу в художньому просторі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* – 2018. – № 34. – Т. 1. – С. 89-91.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОМЕДІЇ В. ШЕКСПІРА «СОН ЛІТНЬОЇ НОЧІ»: СЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ

(Боговін О. В., канд. філол. н., доцент;
Козлова А. О., студентка 1 курсу)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Семіотика в сучасній науці розглядається як явище, з яким люди стикаються кожен день. Розкрити значимість і поширити цю науку серед інших допомагали роботи багатьох дослідників, а саме: американського філософа Ч. С. Пірса, теоретика семіотики Р. Барта («Основи семіології», 1975), спеціаліста з семіотики У. Еко («Роль читача», 2004) та ін. Говорячи про видатного драматурга В. Шекспіра, варто зазначити, що його творчість вивчали такі вчені: американські шекспірознавці Д. Маккарті та Ж Шлюетер, датський літературознавець Г. Брандес та шекспірознавець Е. К. Чемберс.

Актуальність обраної теми зумовлена недостатньою вивченістю семіотичних елементів у творчості В. Шекспіра.

Під поняттям семіотики ми розуміємо науку, яка досліджує способи передачі інформації, властивості знаків та знакових систем в людському суспільстві, природі та в самій людині. Тобто, це теорія знаків, їх систем та структур. Проаналізувати семантичні елементи у творчості В. Шекспіра, взявши за основу його комедію «Сон літньої ночі», є метою нашого дослідження.

У комедії В. Шекспіра «Сон літньої ночі» наявні яскраво виражені природні символи, просліджується тісний зв'язок між символом і референцією у рамках троїстої структури знаку.

Серед елементів природи в комедії можна виділити новий місяць. Як відомо, «Молодиком» називають першу чверть, коли диск Місяця починає рости, а через кілька днів з'являється серп нового Місяця. У аналізованому творі спостерігаємо ще одну конотацію, яку використовує Тезей – «година шлюбу». Становлення на нічному небі нового Місяця – це час, коли вони з його обраницею Іпполітою одружаться.

Іншим відомим природничим символом є троянда. У комедії з нею порівнюють Гермію. Троянда символізує недоступну красу – красу, якою нелегко оволодіти, дівочу чистоту та невинність. Проте, князь Тезей, порівнюючи Гермію з цією квіткою, говорить, що вона повинна стати щасливішою, якщо віддасть свою красу нелюбому чоловіку. Та чи зостанеться Гермія трояндою, якщо її краса вже не буде недоступною?

Велику роль у творі відіграє гай, адже саме там відбувається переважна більшість подій. Гай – це невеликий листвяний ліс, але окрім цього, це символ приємного відпочинку, а для головних героїв комедії, закоханих Лізандра та Гермії, це ще й місце першої зустрічі, тобто, місце зародження їхнього кохання.

Також у комедії В. Шекспіра ми можемо прослідкувати зв'язок між символом і референцією: Оберон, король фей та ельфів, наказує Паку знайти афінянина, маючи на увазі Деметрія, але у Пака склався образ тільки із національної приналежності юнака, тому він приводить першого-ліпшого, а саме Лізандра, зважаючи на афінський одяг закоханого.

Окремо варто відзначити образи фей та ельфів, адже вони є фантастичними образами, у яких немає відповідників у реальному світі. Інакше кажучи, вони є знаками, які володіють сенсом, але позбавлені значень. Це є особливістю троїстої структури знаку.

Таким чином, семіотичні елементи представлені на всіх рівнях сюжету комедії В. Шекспіра «Сон літньої ночі» та виконують хронотопну, сюжетотворчу та образотворчу функції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Еко У. Відсутня структура. Введення в семіологію / Умберто Еко // Мовознавча книга. – Москва: Петрополіс, 1998. – 432 с.
2. Шекспір В. Сон літньої ночі / Вільям Шекспір. – Санкт-Петербург: Пальміра, 2016. – 153 с.

СЕМАНТИКА ІСПАНСЬКИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ЯК РЕЗУЛЬТАТ МЕТАФОРИЗАЦІЇ

(Галзман Г. В., асистент, Добровольська-Піпіч І. Є., канд. пед. н., доцент)
ОНПУ, м. Одеса, Україна

Актуальність і необхідність цієї роботи викликана в першу чергу все більше зростаючим інтересом лінгвістів до такого явища як термінологія. Актуальність цієї проблеми стає тим більш очевидною, якщо врахувати, що термінологічні словотворення розуміються не тільки як великий масив лексики, але й як база даних, що виконує різноманітні функції, зокрема функцію збереження інформації та особливих структур знань.

Мета тез – розглянути семантичні особливості медичних термінів, що функціонують у сучасній іспанській мові.

Виклад матеріалу. Характерною особливістю медичної лексики є те, що вона збагачена значною кількістю термінів, які з'явилися в результаті метафоричного переосмислення одного із значень смислової структури слова. З пошуками назви для нового спеціального предмета, явища чи дії пов'язане широке застосування метафор, що виникли на основі асоціацій (подібності), аналогій тощо. В іспанській мові можна привести такі приклади: **el vientre de rana** – жаб'ячий живіт, **las venas radiales** – променеві вени, **la oliva cerebral** – зубчасте ядро мозочка, **el cárcel** – затискач, **la corona ecuatorial** – екваторна коронка зубу, **el ojo de pollo** – мозоля між пальцями ніг, **el ojo de liebre** – лагофтальм, заяче око.

На основі аналізованого матеріалу при метафоричному переосмисленні іменників спостерігається певна закономірність у виборі мотивуючих ознак залежності від того, в яку семантичну групу медичної термінології переходить те чи інше загальновживане слово. Так, для номінації видів дій найчастіше відбираються ті загальновживані слова, які позначають предмети або тварин, що породжують характерні рухи, подібні за своїми основними елементами з функціями або розташуванням внутрішніх органів, тощо. Наприклад, обертовий рух супутника став наочним образом для порівняння з розташуванням вени, що супроводжує гомілкові та плечові артерії, за що її називають **la vena satélite**.

Другу групу метафоричних найменувань складають терміни, в основі утворення яких лежить подібність за формою між об'єктом реального світу і медичними приладами, анатомічними органами тощо. Наприклад, вушна раковина за своєю формою нагадує равлика, за що в іспанській мові її вона має назву **el caracol**. Загальновживане і термінологічне значення наведеного приклада має сему – «характерні окреслення форми».

Для слів, що називають різні елементи у сфері медицини, мотивування за подібністю зовнішньої форми служить основою для переосмислення значень загальновживаних слів, переважно тих, які означають конкретні предмети або назви тварин. В іспанській мові це такі терміни: **la oliva** – металевий або пластмасовий наконечник зонда, **la corona ciliar** – війковий вінець, **el nido epitelial**

– епітеліальне гніздо, **el ojo** – вушко хірургічної голки, **el cornu del útero** – ріг матки.

Висновки. Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що метафоризація є живим і продуктивним джерелом збагачення медичної термінологіки. У медичній термінологіці серед слів, що виникли на основі зовнішньої подібності, особливо широко представлені іменники. Вони означають назви конкретних предметів, що оточують людину, предмети домашнього вжитку, назви тварин, тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Канделаки Т. Л. Семантика и мотивированность терминов. – М.: Наука, 1977 – С. 37 – 56.
2. Комарова З. И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. – Свердловск 1991 – С. 83 – 112.
3. Испано-русский медицинский словарь. – М.: Русский язык, 1991. – 836 с.

**«ПРИНЦЕСА МАРСУ» Е. Р. БЕРРОУЗА : ФОРМУЛА РОМАНТИЧНОЇ ІСТОРІЇ
В РОМАНІ ТА В ЙОГО ЕКРАНІЗАЦІЇ**

**(Сластьонова Д. С, здобувач першого (бакалаврського) рівня ВО 4-го курсу
ФФСК)**

БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Постать популярного письменника, творця масової культури ХХ століття – Едгара Берроуза привертає увагу багатьох літературознавців та режисерів. Його творчість досліджують у різних аспектах як зачинателя масової літератури та фантаста. Художній світ романістики Берроуза вивчали такі вчені та літературознавці, як-от: Р. Люпофф, К. Гюске, Е. Ясиновська, М. Ешлі, Н. Ференц, С. Веллер, Д. Кавелті, С. Ховард, В. Касьянов та інші.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що творчість Берроуза як фантаста, творця циклів про Пелюсідар, Венеру, Марс, недостатньо проаналізована в літературознавстві, хоча вона є важливою для розуміння становлення американської та світової фантастики та масової літератури в цілому.

Мета роботи – проаналізувати риси формульної романтичної історії у фантастичному романі Е. Р. Берроуза «Принцеса Марсу» та його екранізації (фільмі «Джон Картер»).

Спираючись на студії про структуру романтичної «формули» [2], ми виявили окремі її елементи в романі «Принцеса Марсу». Жанрові елементи любовної історії органічно вплітаються в сюжет планетарного роману про Марс. Образи закоханих – Джона Картера і Деї Торріс – розкриваються одночасно у двох площинах: авантюрній та романтичній. Традиційний бар'єр між закоханими посилюється ще й тим, що вони представляють різні раси: земну і марсіанську. Узагалі, мотив любові марсіанки та землянина є поширеним у фантастичному жанрі. Прикладом можуть слугувати відомі літературні твори, як-от: «Аеліта» Олексія Толстого, «Політ на Марс» Софуса Міхаеліса та інші.

Для дослідження рис жіночого роману в екранізації та художньому тексті ми обрали фільм «Джон Картер: Між двох світів» (англ. John Carter) – американський науково-фантастичний пригодницький бойовик Ендрю Стентона, знятий у 2012 році за книгами Едгара Райса Барроуза «Принцеса Марсу» і частково «Боги Марсу». Під час екранізацій такого роду творів режисери та сценаристи часто змінюють кут зору глядача, трансформуючи жанрову специфіку твору, що сприяє чіткішій жанровій визначеності фільму і є позитивним моментом в контексті сучасної кіноіндустрії (глядачі орієнтуються на конкретні жанри).

Риси формульного любовного роману в екранізації простежуються: наявний розвиток любовних стосунків головних героїв, образи лиходіїв та помічників; але деякі епізоди з кінострічки перенасичені спецефектами, проявами гіпермаскулінності головного героя, прирівнюванням Джона Картера до супергероя, що не дають розкрити повністю зміст твору та романтичні почуття героїв. У творі Берроуза ми бачимо мотиви лицарського роману: порятунок героїні з полону та битва за її руку. Але конкретно в цій екранізації ми бачимо,

що деякі вчинки були представлені глядачу як додатковий привід для ідеалізації Джона Картера, хоча в романі ролі Деї Торріс і героя рівнозначні.

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що риси формульної романтичної історії в екранізації певною мірою збереглися, але в скороченому вигляді. Якщо в романі любовна і фантастична лінії були збалансовані, то в кіно пригодницька історія явно переважає. Ще однією особливістю екранізації є зміна акцентів у тематиці твору, її пристосування до реалій сьогодення, адже фільм створено практично через 100 років після написання роману, і за такий великий проміжок часу смаки публіки і технічні можливості кіно змінилися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Burroughs E. The Princess of Mars [Електронний ресурс]: / E. Burroughs, 1912. – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/User/Downloads/A-Princess-of-Mars-Edgar-Rice-Burroughs.pdf>
2. Cawelti J. Adventure, Mystery and Romance: Formula stories as Art and Popular Culture [Електронний ресурс] / J. Cawelti. – J. Cawelti, John G. Cawelti, University of Chicago Press, 1976 – Режим доступу до ресурсу: https://books.google.com.ua/books?id=-LiRHxXOHYEC&lpg=PP1&hl=ru&pg=PA336&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПАРЕМІЙ З ФРАЗЕОЛОГІЧНОЮ
РЕПРЕЗЕНТАЦІЄЮ «ЗАКОХАНІСТЬ» В ІСПАНСЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

(Столярова Ю. О., старший викладач,
Сосницька Г. М., старший викладач)
ОНПУ, м. Одеса, Україна

Актуальність проблеми дослідження і його доцільність обґрунтовують багатоплановість об'єкта дослідження, відсутність єдиного погляду на визначення фразеологічних одиниць в цілому і на невелику кількість класифікацій взагалі, також зацікавленість мовознавців у процесі становлення такої науки як психолінгвістика і зв'язку фразеології з цією наукою. Цією роботою ми хочемо довести необхідність звернення уваги на проблему дослідження фразеологізмів і їх класифікацій.

Отже, **метою** дослідження стало виявлення загальної кількості фразеологічних одиниць із репрезентацією «закоханість» у фразеологічному словнику та встановити типи цих одиниць згідно з класифікацією Хуліо Касареса та В.В. Виноградова.

Виклад матеріалу. Ми обрали фразеологічні одиниці іспанської мови із репрезентацією «закоханість» адже це не є секретом, що іспанська мова є мовою емоцій і є дуже чутливою, бо її носії є однією з найбільш темпераментних націй. Найбільший інтерес представляють прислів'я та приказки, в яких яскраво відображено специфіку народного мислення, що склалася в ході історичного розвитку мовної культури, яка знаходить своє відображення в лексикографічних джерелах.

В ході дослідження методом суцільної вибірки було відібрано 100 іспанських паремій, 46 російських і 50 українська паремії, що є еквівалентами іспанських прислів'їв та приказок, та 54 російські і 50 українських прислів'їв і приказок, які є буквальним перекладом іспанських паремій, оскільки ані в російській ані в українській мовах до них не було знайдено еквівалентів.

Ми провели порівняльний аналіз прислів'їв та приказок, що позначають любов в іспанській, російській та українській мовах і розподілили їх по трьох логемах з метою виявлення кількісного співвідношення. В результаті було виявлено, що найчисельнішими є дві логеми «Загальна характеристика любовних відносин» і «Погані наслідки відносин із другом». З метою виявлення кількісного співвідношення паремій про любов по їхній еквівалентності ми також розподілили всі паремії на три групи: «повні еквіваленти», «не повні еквіваленти» і «синонімічні еквіваленти».

Висновки. В результаті ми виявили, що найчисельнішою групою є група «не повні еквіваленти». З метою виявлення кількісного співвідношення паремій, що описують любовні стосунки без участі основних концептуальних слів, ми розглянули їх наявність в кожній із трьох мов і виявили, що сама значна кількість таких паремій присутня в іспанській мові.

Нами було встановлено, що такі загальнолюдські універсалії, як мораль, етичні і духовні цінності притаманні всім без винятку народам, однак, у

результаті проведеного дослідження іспанських, російських і українських прислів'їв і приказок тематичної групи «любов» були зроблені висновки, що іспанський російський і український фольклор мають як подібні, так і відмітні риси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке // Академик А.А. Шахматов (1864-1920): [Сб. Ст.] / Под. ред. С.П. Обнорского / Виноградов В.В. – М.-Л., 1974. – 321 С.
2. Касарес Х. Введение в современную лексикографию (пер. с испанского Арутюновой Н.Д.) – М., 1958. – 354 С.
3. Испано-русский фразеологический словарь: 30000 фразеологических единиц/ Под ред. Э.И. Левинтовой. – М.: Рус. яз., 1985. – 1080 с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ ОБРАЗІВ ПІРАТІВ У СУЧАСНІЙ ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА АНІМАЦІЇ

(Чернишенко А. С., студентка 2-го курсу ФФСК,
Філоненко С. О. – проф., док., філол., наук)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна

Інтерес, що проявляється до романтизованих піратських історій, знайшов широке переосмислення в контексті масової літератури, медіа, відеоігор, іграшок, коміксів, театральних вистав, цільовою аудиторією якої є передусім дитина. З усних джерел відомо, що пірати були уособленням жорстокості, лиходійства, навіженості. У найдавніші часи пірати викрадали людей заради викупу, лякали до нестями, вбивали їх, займалися грабіжництвом. У сучасній літературі та кінематографі образ піратів зазнав значної трансформації.

На сьогоднішній день існує низка досліджень, присвячених генезі образу піратів в дитячій літературі в таких працях, як-от: Шанталь Шнайдер "Пірати-герої" (Pirates as Heroes), Александри Філіпс "Видозмінений образ піратів у дитячій літературі" (The Changing Portrayal of Pirates in Children's Literature), Емі Еліот "Дівчата у відкритому морі" (Girls on the High Seas), Антоніо Санна "Історичні та уявні пірати" (Historical and Fictional Pirates) та ін. Дослідники виявили чималий інтерес до художньої специфіки традиційного образу піратів та дослідили його характерні риси, проводячи компаративний аналіз між образом пірата – дорослої людини та пірата-дитини в літературі для юних читачів.

Сучасні письменники: Аня Амасова, Віктор Запаренко у творі "Пірати Котячого Моря", Джайлс Андреєс у творі "Капітан Флін та пірат-динозавр", Марк Скелетон у творі "Пірати-мавпи" – зруйнували класичний образ пірата та змінили ці постаті в гендерному аспекті (на хлопців-піратів, дівчат-піраток), на неординарних піратів-котів, крокодилів, динозаврів, що захоплюють дитину своєю незвичністю, яскравістю.

Образи піратів зустрічаються в сучасній анімації для дітей: Тоні Червоне (Tony Cervone) "Скубі-Ду! Пірати Ахой!", Майка Навроцкі (Mike Nawrocki) "Пірати, які нічого не роблять", Браяна Хенсона (Brian Henson) "Мапети. Острів скарбів", які також містять нетипові образи піратів: псів, овочів, жаб.

Функції піратів як у літературі, так і в мультиплікації різноманітні: наявні динамічні пригодницькі мотиви, що побудовані у вигляді квест-місії: знайти на дні океану коштовності, допомогти друзям; крім цього, у творах зустрічаються детективні елементи, часом дітям пропонують разом із піратами поринути у ірреальний світ, який сповнений фантастичних істот, прихованих скарбів на дні океану, пасток, небезпек тощо. Також діти, дивлячись на кольорові сторінки книжки або на екран, разом з героями співають пісні, розв'язують цікаві головоломки, знаходять вихід з різних складних ситуацій, таким чином отримують практичні навички реального життя.

Варто наголосити на тому, що літературні твори для дітей повинні бути не тільки цікавими та захопливими, але й містити в собі певні характерні риси: «якісний матеріал – гарні сюжети, барвисті декорації, добре окреслених персонажів, важливі теми і художній стиль, ...сміливу і творчу мову», –

наголошують Джоан Глазер (Joan Glazer) і Гурні Вільямс (Gurney Williams) [1, с. 21]. Саме до цього й прагнуть сучасні письменники та режисери у своїх творах.

Отже, простежуючи генезу образу піратів у дитячій літературі та мультиплікації та його новітні трансформації, ми з'ясували, що піратами можуть бути не тільки дорослі і діти, але й тварини, овочі, земноводні. Піратські історії залишаються актуальними в усі часи, вони становлять традиційну пригодницьку формулу масової культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lesnik-Oberstein Karín. Defining Children's Literature and Childhood/ International Companion Encyclopedia of Children's Literature / Edited by Peter Hunt' Associate Editor Sheila. London: Routledge, 1996. – P. 667
2. Schneider Chantal. Pirates as Heroes: Moral Ambiguity in Teenage Fiction/ Lamadelaine/ Petange, 2010. – P.153
3. Antonio Sanna. Pirates in History and Popular Culture/ North Carolina: McFarland&Company, 2018. – P. 261

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

TECHNICAL ASPECTS OF AIR FREIGHT SERVICE

**(Roztocki Rafał, student of Faculty of Management
Kłak Marcin, BEng, PhD, Assistant Professor)
University of Technology, Rzeszów, Poland**

Cargo transportation is an important branch of air transport. This type of service is provided by specialized forwarding and courier companies, which have their own fleet of planes and vans, delivering small-size loads in a short time from the moment of dispatch to the moment the cargo is delivered anywhere in the world, and the handling agencies cooperating with them.

The most important advantage of air transport is above all a short transport time and a very large spatial range. However, this transport has a lot of disadvantages, which include the low load capacity of aircraft, which limits the size of transported cargo batches, unfavorable spatial distribution of the network of transport points, consequently extending the delivery time in the Door-to-Door relationship and a high level of freight rates, despite strong degression of unit costs over long distances. Cargo handling and related activities take place in the Cargo Terminal. The Cargo Terminal has a forwarding function and is a place for storing goods transported by air, both domestic and international.

Freight service consists of a series of activities preparing the goods for transport. It includes customs, forwarding and logistics services in export, import and transit traffic. The scope of air freight includes services such as: consolidation, delivery within a defined time, special service, checking of shipments, customs clearance and preparation of documentation [1]. In the scope of this service there are:

- handling cargo in export, import and transit, loading and unloading containers and determining the weight of loaded containers,
- providing appropriate equipment for handling goods,
- providing warehouses for general goods, special parcels, special goods and their storage, identification of transit goods and ensuring its transport to the warehouse,
- notifying the recipient or forwarder of the arrival of the goods,
- handling documents related to transporting loads, separating copies of waybills, preparing shipping documents (cargo manifest),
- customs and civil aviation security procedures agreed between the parties or resulting from circumstances.

Air shipments are subject to customs procedures. Often these are long-term activities related to completing a number of prints and documents. To speed up this process and make air transport more attractive in the field of cargo, the European Union has introduced the Authorized Economic Operator (AEO) program [2]. The regulations, which entered into force on January 1, 2008, are aimed at increasing the security of the international supply chain and modernizing EU customs procedures. The AEO standard is synonymous with trust, security, protection and transparent customs procedures in international trade. Granting this standard provides customers with a number of benefits:

- parcels prioritized by European customs,
- faster crossing of third country borders respecting the AEO status,
- obtaining the right to perform centralized customs clearance.

Air freight can be transported as part of the Door-to-Door, Door-to-Airport or Airport-to-Airport services.

Air freight is handled at the Cargo Terminal. The main function of the Cargo Terminal is forwarding and storage of goods transported by air in international and domestic trade. The terminal can be divided into two zones:

1. Landside - where there is delivery and collection of goods through a maneuvering yard and unloading ramp (public part).
2. Airside - transport from the airport apron (internal area) [3].

Specific assigned tasks are carried out at the Cargo Terminal. When defining the tasks performed for individual stages of the process, a very important element is to identify the range of goods and their size. The correct distribution of not only passengers but also luggage and cargo as well as its balance is one of the key operations in preparing the aircraft for take-off and one of the basic factors conditioning the proper operation and safe and economical flight performance. Appropriate placement of cargo on an aircraft requires knowledge of procedures regarding the weight and size of the cargo. Employees must undergo aircraft loading training to allow loading operations.

Air freight transport is an important element affecting the global trade market. The Polish air transport market was opened to EU carriers by Poland's accession to the European Union. The figures for goods carried by air do not seem optimistic. Many shipments are carried in the passenger airlifts. Transport planes do not often host at Polish airports. The reasons should be seen in the insufficient supply of goods. However, there are a number of courier companies with adapted aircraft types in their fleet. Currently, each transport company is trying to increase its efficiency while reducing costs. Increasing competition on the market, customer requirements and the desire to maximize profits pose new challenges. The problem of loading issues is to choose the largest number of loads that can be placed in the given cargo space at the same time so that the carrier achieves the greatest benefits.

REFERENCES

1. Analysis of the issue of air freight loading. URL: <https://www.logistyka.net.pl/bank-wiedzy/transport-i-spedycja/item/84165-analiza-zagadnienia-zaladunku-frachtu-lotniczego>.
2. Authorised Economic Operator (AEO). URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/general-information-customs/customs-security/authorised-economic-operator-aeo/authorised-economic-operator-aeo_en.
3. Airport. Cargo and freight service. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Airport#Cargo_and_freight_service.

ОЦІНКА ВИКИДІВ АВТОТРАНСПОРТУ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ GREET

(Бурлака С. А., аспірант)
ВНАУ, м. Вінниця, Україна

Кількісні оцінки викидів забруднюючих речовин при використанні різних технологій автомобільного транспорту визначені на основі моделі GREET [1], в якій виділяються три стадії формування витрат: паливний цикл - отримання моторного палива або електроенергії і їх доставка до АЗС («від свердловини до АЗС» - Well-to-Pump), експлуатація автомобіля - використання палива безпосередньо в автомобілі (разом з Well-to-Pump дає Well-to-Weel), виробництво автомобіля - витрати енергоресурсів і супутні викиди в процесі виготовлення автомобіля.

Такий комплексний підхід дозволяє обґрунтовано підійти до економічної оцінки в результаті застосування різних технологій автотранспорту. В роботі параметри моделі GREET були налаштовані на усереднені показники розвитку світової енергетики в довгостроковій перспективі. [2]. В табл. 2 представлений один з варіантів розрахунку повних витрат енергії і викидів в навколишнє середовище за розглянутими технологіям. Ці параметри можуть бути використані при оцінці економічної ефективності порівнюваних технологій і моторних палив. Як бачимо, традиційні технології вимагають від 275 до 350 МДж / 100 км. При цьому безпосередньо в автомобілі витрачається близько 2/3 цих енерговитрат, інші розподілені приблизно порівну між витратами на отримання моторних видів палива та виготовлення автомобіля, включаючи матеріали. При цьому сумарні викиди CO₂ досягають 20-25 кг / 100 км, а інших забруднювачів - від 160 г для дизельного палива до 225-230 г для бензину і природного газу. Водневі технології (крім електролізу) при централізованому виробництві енергоносія мають сумарні енерговитрати на 20-40% нижче, ніж при традиційних моторних видах палива.

**IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
(22-23 квітня 2020 р., м. Бердянськ)**

Таблиця 2. Приклад розрахункових значень повної витрати енергії і викидів забруднювачів щодо запропонованих технологій і моторних палив автотранспорту

	ДВЗ		Електромобіль	Водень (централізоване виробництво)					Водень (децентралізоване виробництво)	
	Бензин	Дизель	Електроенергія	ПКМ	Газифікація вугілля	ВТГР	Електроліз (від е / систем)	Електроліз (ВЕС, СЕС)	ПКМ	Електроліз (від е / систем)
				<i>Газоподібний водень</i>						
Всього енергія, МДж/100 км	326,9	273,6	230,4	251,6	256,8	193,7	480,8	225,8	233,8	455,4
Паливний цикл	17%	14%	49%	35%	36%	16%	66%	28%	30%	64%
Експлуатація авто	66%	66%	27%	37%	36%	48%	19%	41%	40%	21%
Виробництво авто	17%	20%	25%	28%	27%	36%	14%	31%	30%	15%
Викиди, г/100 км										
CO ₂ *	23,9	21,5	18,7	17,3	25,0	8,0	39,4	7,6	16,2	37,1
УОС	33,2	23,3	17,6	17,6	17,8	16,6	19,2	16,6	17,4	19,0
СО	135,3	84,0	31,6	30,1	28,2	27,4	35,8	27,2	29,2	35,1
Шх	22,8	22,2	21,9	21,3	12,7	11,8	45,2	11,0	14,4	42,0
PM _{2,5-10}	12,2	11,7	27,1	13,9	37,8	13,0	52,5	12,5	13,5	50,0

Модель GREET дозволяє порівняти також різні варіанти моторних палив і транспортних засобів між собою.

ЛІТЕРАТУРА

1. The Greenhouse Gases, Regulated Emissions, and Energy Use in Transportation (GREET) Model [Електронний ресурс] // Argonne national laboratory. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.anl.gov/es>
2. Materials BP Energy Outlook 2035 [Електронний ресурс] // Energy Outlook 2035. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bp.com/content/dam/bp/businesssites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/energy-outlook/bp-energy-outlook-2014.pdf>.

РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ШАХТНОГО ЛОКОМОТИВНОГО ТРАНСПОРТУ

(Герасименко А. О., аспірант, Денищенко О. В., канд. техн. н., доц.,
Барташевський С. Є., канд. техн. н., доц.)
НТУ "Дніпровська політехніка", м. Дніпро, Україна

Дослідженню роботи шахтних електровозів і підвищенню ефективності їх застосування присвячені роботи О.О. Співаковського, О.О. Ренгевича, П.С. Шахтаря, Г.Я. Пейсаховича, Ю.С. Пухова, І.Г. Штокмана та інших вчених, які спрямовані на вдосконалення електричної системи управління приводом та механічного приводу. Однак, незважаючи на створення сучасних зразків локомотивів, сфера їх застосування обмежується ухилом рейкових шляхів (до 5 ‰ для серійних електровозів, а для машин з підсиленою гальмовою системою до 50 ‰) через обмеження сили тяги по умові зчеплення ведучих коліс з колією.

Метою роботи є підвищення ефективності шахтних локомотивів у похилих виробках за рахунок застосування опорно-направляючого механізму нового технічного рівня.

Розширення сфери застосування шахтних електровозів в похилих виробках досягається застосуванням в системі приводу зубчасто-рейкових передач, у яких ведуче зубчасте колесо, закріплене на вихідному валу привідного редуктора, взаємодіє із зубчастою рейкою, розташованою по осі симетрії рейкового шляху [2]. Основним недоліком відомих систем є складність синхронізації руху привідного зубчастого колеса з положенням нерухомої зубчастої рейки у момент переходу з горизонтальної ділянки рейкового шляху на похилу, що призводить до неузгодженого попадання зубу колеса на виступаючий зуб рейки і, як наслідок, до виходу зі строю одного з них, що знижує надійність та безпеку експлуатації транспортної системи.

Попередити означену ситуацію можливо, якщо замість жорсткої опорної зубчастої рейки застосувати втулково-роликовий ланцюг з пружним елементом [1]. На початку похилої ділянки рейкового шляху з завищеним більше 50 ‰ ухилом зубчасте колесо вступає у взаємодію з ролико-пластинчастим ланцюгом і далі на протязі всієї похилої ділянки сила тяги привідних блоків передається транспортній системі через зачеплення зубів 1 зубчастого колеса з роликами 2 ланцюга 3 (рис.1).

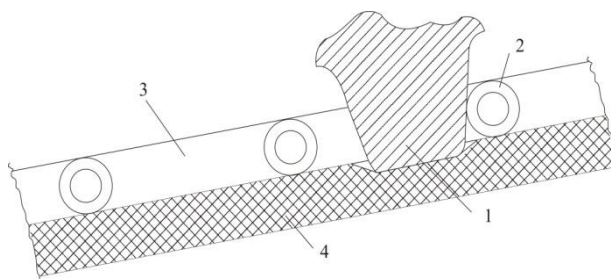

Рис.1. Взаємодія зубчастого колеса з ланцюгом

При початковому контакті зубчастого колеса з ланцюгом у разі попадання вершини зуба 1 на ролик 2 (виступ) пружний елемент 4 стискається, ланцюг опускається, пропускаючи зуб далі.

При цьому здійснюється пружна витяжка ланцюга і наступний зуб 1 потрапляє у простір між роликами 2, що є ознакою нормальної взаємодії силової пари і синхронізації їх руху.

Застосування введеного пружного елемента під ролико-пластинчастим ланцюгом призводить до виключення можливості руйнування самого ланцюга і зубчастого привідного колеса у процесі транспортування і, як наслідок, до підвищення продуктивності, довговічності та безпеки експлуатації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Транспортна система : пат. 134018 Україна : МПК В61В 7/00, В61С 15/00, Е21F 13/00. № u 2018 12138 ; заявл. 07.12.2018 ; опубл. 25.04.2019, Бюл. № 8.
2. Шахтная напочвенная дорога с зубчатым приводом: пат. 2323842 РФ : МПК В61В 13/02, В61С 11/04, Е21F 13/00. № 2005140882/11 ; заявл. 19.12.2003 ; опубл. 10.05.2008, Бюл. № 13.

НЕОБХІДНІ УМОВИ ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ ТИСКУ ВПОРСКУВАННЯ ПАЛИВА ДИЗЕЛЬНИМИ ДВИГУНАМИ

(Єлістратов В. О., канд. техн. н., доцент, Албаєв О. М., студент)
КрНУ ім. М. Остроградського, м. Кременчук, Україна

Одним з недоліків паливних систем дизельних двигунів транспортних засобів є використання привода паливного насоса високого тиску з постійним передавальним відношенням, коли при зменшенні швидкості обертання вала дизеля знижується тиск палива, який створює паливний насос високого тиску. Це, в свою чергу, зменшує тиск упорскування палива форсунками двигуна, що погіршує сумішоутворення в циліндрах, а отже призводить до неповного згоряння палива, а отже до погіршення показників роботи двигуна.

Для усунення цього явища запропоновано застосування приводів паливного насоса високого тиску [1 – 3] зі змінним передавальним відношенням. Стабілізація тиску впорскування палива незалежно від швидкості обертання вала дизеля відбувається за рахунок нерівномірного обертання вала паливного насоса. Для забезпечення працездатності двигуна при своїй роботі ці пристрої повинні реалізовувати наступні умови.

Умова симультантності роботи двигуна та паливного насоса високого тиску. Вона полягає в тому, що нерівномірність обертання, створювана приводом насоса, повинна обмежуватися одним оборотом або часткою обороту вала двигуна.

Умова тотожності упорскування палива в циліндри. Вона полягає в тому, що передавальне відношення приводу паливного насоса високого тиску повинне бути періодичним, причому з таким періодом, який дорівнює куту обертання колінчастого вала двигуна між двома поспіль упорскуваннями палива в циліндри.

Умова керування величиною нерівномірності обертання. Вона полягає в тому, що при роботі двигуна на будь-якому швидкісному режимі максимум передавального відношення приводу паливного насоса високого тиску повинен припадати на моменти впорскування палива, а його мінімум – на проміжки між послідовними упорскуваннями.

Умова обмеження величини нерівномірності обертання. Вона полягає в тому, що при мінімальній швидкості обертання вала двигуна нерівномірність, створювана приводом паливного насоса високого тиску, повинна бути максимальною, а по мірі зростання швидкості обертання вала двигуна до максимальних значень нерівномірність, створювана приводом паливного насоса високого тиску, повинна зменшуватися до нуля.

Умова керування кутом випередження впорскування палива. Вона полягає в тому, що привод паливного насоса високого тиску повинен забезпечити для всіх швидкісних режимів роботи двигуна необхідне значення кута випередження впорскування палива.

Реалізація вказаних умов у роботі приводу паливного насоса високого тиску з нерівномірним обертанням вала, дозволить стабілізувати тиск упорскування палива незалежно від швидкості обертання вала дизеля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григорьев А. Л. Рычажно-зубчатый привод вала топливного насоса дизеля / А. Л. Григорьев, С. А. Король // Вестник Харьковского государственного политехнического университета. – Харьков : ХГПУ, 1998. – № 25. – С. 120–130.
2. Єлістратов В. О. Привод вала паливного насоса високого тиску дизеля на основі кулачково-синусних механізмів / В. О. Єлістратов, С. О. Король // Львів : Машинознавство, 2003. – № 9. – С. 40–44.
3. Король С. А. Рычажно – кулачковый привод вала топливного насоса дизеля / С. А. Король., А. Л. Григорьев // Вестник Харьковского государственного политехнического университета. – Харьков : ХГПУ, 1998. – № 23, С. 3-12.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

POLISH ANTI-CRISIS SHIELD FOR THE TIME OF THE COVID-19 THREAT
FROM THE POINT OF VIEW OF EMPLOYEES.

(Maja Ściechowicz, student of the Faculty of Law)
University of Gdansk, Poland

During the current pandemic, the Polish government has prepared a package to protect the Polish state and citizens from the coronavirus crisis. It is based on five pillars such as protection of workplaces and safety of employees, financing of entrepreneurs, healthcare, strengthening the financial system and public investments [4]. The author of this text will present a selection of the most important changes, which were introduced by the Act of 31 March 2020 amending the Act on special solutions related to the prevention, counteraction and combating of COVID-19, other infectious diseases and crisis situations caused by them and certain other acts [3], from the point of view of employees.

The most important issue is to expand the circle of eligible persons to receive an additional carer's allowance to which the entitled persons are empowered for a period not longer than 14 days. This benefit is eligible:

1) in the case of closure of nursery, children's club, kindergarten, school or other institution attended by the child or inability to take care by a nanny or day carer due to COVID-19, an insured person dismissed from work because of the need to take care of a child in person up to the age of 8, or a child with a severe or moderate degree of disability up to the age of 18 or a child with a certificate of disability a disability or a certificate of need for special education.

2) in case of closure of a school, remedial centre, support centre, occupational therapy workshop or other day-care centre of similar nature due to COVID-19 attended by an adult disabled person, an insured person dismissed from work due to the necessity to take care of the disabled adult in person. It should be noted that prior to the situation, the Act on Combating COVID-19 provided for the granting of an additional care allowance only in the case of the need to take care of a child aged up to 8 years in person [1.p.12].

Another very important step is the suspension of the obligation for employees to perform certain examinations and the possibility for a doctor, other than the authorised one, to perform preliminary and follow-up examinations in connection with the declaration of an emergency or epidemic condition. From the date of announcement of any of the above mentioned states, the obligation to perform periodical medical examinations of employees, medical examinations and psychological drivers performing road transport and periodic medical and psychological examinations of the drivers. The suspension of duties is temporary in nature, as employees will be obliged to take up the suspended duties immediately and perform them within a period not longer than 60 days from the date of cancellation of a given state [1. p.3].

In addition, Article 12a(3) states that in case of lack of access to the doctor authorised to carry out the initial or follow-up examination, the examination may be

carried out and the relevant medical certificate issued by another doctor. A medical certificate issued by another doctor shall expire after 30 days from the date of cancellation of an emergency or epidemic.

Thereafter, extending the validity of preliminary, periodic medical check-ups, which expired after 7 March 2020, up to 60 days from the date of cancellation of an emergency or epidemic. Principle this shall also apply to medical certificates required under other legislation and psychological certificates. In addition, the principle has been introduced that a medical or psychological certificate required by law in order to perform certain activities or the acquisition of certain professional qualifications should be issued without delay, not later than on the 60th day after the date of cancellation of an epidemic emergency or state of epidemics.

The act also regulates issues related to employees under quarantine, namely submitting to quarantine resulting from the provisions on the prevention and control of human infectious diseases and infections have been considered equal to incapacity for work due to illness. It should be remembered that this regulation applies to people who are only under quarantine obligation after 14 March 2020. In this case, the employee and other insured persons entitled to sickness benefit are entitled to sick pay and sickness benefit. This amendment, in accordance with the explanatory memorandum to the bill, is intended to ensure that inability to work due to mandatory quarantine, without a decision of the health inspection authority, is treated on an equal footing with inability to work due to illness [2.p.5].

The Act also addresses issues related to the exemption from the obligation to perform work of a juvenile employee undergoing vocational training, namely the employer exempts a juvenile employee undergoing vocational training from the obligation to perform work during the period of temporary restriction or suspension of the functioning of the educational system units [2.p.5].

In addition, protection has been introduced concerning the remuneration of the employee, i.e. under article 15g(1), (8) and (9) of the Act, an entrepreneur who has suffered a drop in economic turnover as a result of COVID-19 may reduce the working hours of his subordinate employees. The reduction of the employees' working time may not be lower than ½ job position. On the other hand, employees remuneration, even as a result of changes caused by the coronavirus, may under no circumstances be lower than the minimum wage for work. Importantly, the employer does not conclude an annex to the employee's contract of employment or otherwise change individual contracts. The employer together with the representatives of the employees, elected in accordance with the employer's procedure or custom, conclude an agreement specifying the occupational groups of employees covered by the reduction in remuneration or working hours.

These activities are intended to support both employees and employers to enable them to function with dignity today. It should also be borne in mind that in the event of a deepening crisis, these provisions should be amended in the light of the developing situation and the restrictions applied to prevent normal activities.

REFERENCES

1. Krajowa Izba Radców Prawnych, Ośrodek badań, studiów i legislacji krajowej rady radców prawnych, Tarcza antykryzysowa dla przedsiębiorców wybrane zagadnienia, Warszawa, kwiecień 2020 r.
2. Meissner & Partnerzy radcowie prawni, Tarcza antykryzysowa pakiet rozwiązań dla biznesu, Copyright by Meissner i partnerzy radcowie prawni sp.p., Opole 2020 r.
3. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. (Dz.U. 2020 poz. 568)
4. <https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa>

**ПРОТИДІЯ ГЕНДЕРНОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ,
ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

**(Михайленко Н. В., асистент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти)
БДПУ, м. Бердянськ, Україна**

У Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст.3) [2]. Невід'ємною складовою таких прав є забезпечення рівних можливостей для громадян в усіх сферах суспільного життя, заборона будь-яких форм дискримінації, насильства та жорстокого поводження, в тому числі такого, що вчиняється за ознакою статі – гендерного насильства.

Гендерне насильство виникає як наслідок нерівних, владних відносин між чоловіками та жінками та призводить до обмежень людини як у громадському, так і приватному житті, зокрема в сфері сімейних відносин (домашнє насильство). Постраждалими від гендерного насильства є переважно жінки.

Політико-правовим аналізом гендерного питання займалися такі вчені, як В.Брижик, І.Дроздова, Д.Заброда, П.Кропоткін. Проблема гендерного насильства в контексті сімейних відносин розглядали Т.Говорун, Н.Лавриненко, А.Пашкова, І.Сорокіна.

Розуміючи, що подолання гендерного насильства виступає передумовою стабільного розвитку українського суспільства на засадах демократії та поваги до прав людини, а також виконуючи взяті на себе міжнародні зобов'язання, Україна вживає законодавчих, адміністративних, інформаційних та інших заходів, спрямованих на протидію такому виду насильства. Проте, незважаючи на це, відсотковий показник даного явища в нашій країні є достатньо високим. Згідно дослідження, проведеного ОБСЄ на території України у 2018 р., 75 % жінок віком від 18 до 74 років зазнавали насильства будь-якої форми з того часу як їм виповнилося 15 років, та 34 % – протягом останніх 12 місяців, що передували дослідженню [1].

За даними Міністерства соціальної політики України протягом 2019 р. зафіксовано понад 130 тис. звернень громадян з приводу домашнього насильства, що на 15 % більше у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, з них 88 % – від жінок [3].

Для запобігання та протидії гендерному насильству в Україні вже було здійснено низку заходів, що беззаперечно сприятимуть позитивним зрушенням в контексті вирішення даної проблеми: вдосконалення чинної нормативно-правової бази (зокрема внесення змін до ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Кримінального кодексу України); створення мобільних бригад соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства/або насильства за ознакою статі (створено 339 таких бригад, 4 з яких працює у Запорізькій області); розширення мережі притулків та кризових установ для постраждалих осіб (3 установи функціонують у Запорізькій області); формування підрозділів Національної поліції з реагування та запобігання домашньому

насилъству «Поліна»; відкриття кабінетів медичної допомоги для жертв сексуального насилъства; організація роботи цілодобових телефонних гарячих ліній.

Зростання кількості виявлених випадків гендерного насилъства, з одного боку, є свідченням позитивних тенденцій розуміння населенням фактів порушення їхніх прав та зростання довіри до органів державної влади та громадських установ; з іншого боку – наявністю прогалин у функціонуванні системи протидії даному явищу. Ці недоліки виявляються, на нашу думку, у недосконалоості окремих процедурних моментів та заходів реагування на етапах виявлення фактів насилъства та подальшого супроводу постраждалої особи/агресора; недостатній узгодженості в роботі суб'єктів запобігання та протидії гендерному насилъству (фахівців соціальної, правозахисної, медичної, освітньої сфери); відсутності якісної та системної корекційної роботи з чоловіками, що вчиняють насилъство, або належать до групи ризику щодо його вчинення; недостатній ефективності системи профілактичних впливів на свідомість населення; несвоєчасності або фактичній відсутності гендерного виховання дітей та молоді.

Отже, існує необхідність забезпечення з боку держави та громадськості ефективної роботи, спрямованої на формування у населення негативного ставлення до насильницької моделі взаємовідносин, виявлення й забезпечення захисту постраждалих осіб, а також забезпечення їх повноцінного доступу до якісних медичних, правових, соціально-психологічних послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Добробут і безпека жінок. Україна: доповідь за результатами дослідження [Електронний ресурс]. Видавець: Organization for Security and Co-operation in Europe, 2019. – 120 с. – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/secretariat/440318?download=true> (дата звернення 25.03.2020).
2. Конституція України [Електронний ресурс] // ВРУ від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.03.2020).
3. Кожна 5 жінка в Україні стикається з тією чи іншою формою насилъства [Електронний ресурс] // Міністерство соціальної політики України: веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/news/18311.html> (дата звернення 25.03.2020).

Навчальне видання

**Наука III тисячоліття:
пошуки, проблеми, перспективи розвитку**

(22-23 квітня 2020 року)

Збірник тез

Відповідальний за комп'ютерну верстку – А.С. Попова

*Відповідальність за підбір, точність наведених фактів,
цитат та інших відомостей несуть автори*

Надруковано з оригінал-макету, наданого автором

Підписано до друку 27.04.2020 року.

Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Гарнітура "Book Antiqua". Друк – лазерний.

Ум.-друк. арк. 14. Наклад 500 прим. Зам. № 170.

Бердянський державний педагогічний університет

Вул. Шмідта 4, м. Бердянськ, 71100

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2961 від
05.09.2007 р.